

Ave Maria koledar 1980

Ave Maria koledar

1980

67. letnik Ave Maria koledarja

Izdali: Slovenski frančiškani
Lemont, Illinois

NUMBER 10 b

VOLUME 71 (AMK 67)

OCTOBER 1979

AVE MARIA is published in the interest of the Slovenian Franciscan Fathers of the Custody of the Holy Cross. Printed by AVE MARIA PRINTERY, (USPS 038 - 960) 1400 Main Street, P.O.Box 608, Lemont, Illinois 60439. Published once monthly - twice in October. Second Class Postage Paid at Lemont, Illinois. Subscription rate: U.S.A. \$2.50; outside U.S.A. \$3.00. Changes of Address and Postmaster notices of undeliverable copies should be sent to Ave Maria Printery, 1400 Main St., P.O.Box 608, Lemont, Illinois 60439.

VSEBINA - AVE MARIA KOLEDAR 1980

* Koledarski del	3
* Zapovedani prazniki v ZDA 1980	15
* Državni prazniki v letu 1980	15
* Glavni premakljivi liturgični dnevi v letu 1980 in 1981	
* Nedeljsko jutro - <i>Cerkvena pesem</i>	16
* Ob 50-letnici vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki	17
* Pregled stikov Slovencev z Ameriko in stikov Amerike s Slovenci <i>Erik A. Kovačič</i>	36
* Benediktinec Roman Homar	39
* Paberki o doprinosu slovenskih misijonarjev v Afriki <i>Erik A. Kovačič</i>	40
* Pesem v jeziku Bari o slovenskem misijonarju Knobleharju	44
* O zlatem jubileju slovaškega frančiškanskega komisariata <i>Iz knjige SLOVENSKE REHOLE v AMERIKI - F. Hrušovský</i>	48
* Zadnje romanje Gabriela Rusa SM v Baragovo deželo	61
* P. Klavdiju v spomin	66
* Utrinki iz mojega življenja - P. Klavdij Okorn <i>ofm</i>	68
* Sestra Mary Vida N. D. 5942 - Marjanca - Sršen ; - <i>Sestre N.D.</i>	74
* V spomin Mirku Geratiču - M. T.	77
* Kronološki pregled stare zaveze - M. T.	82
* O „Dušní paši“	87
* Poštno znamko je izumil Slovenec Lovrenc Košir - <i>Valentin Potočnik</i>	88
* Iz ča sov, ko je trobil poštni rog - <i>Valentin Potočnik</i>	90
* Začetki letalstva v Mariboru in prvi slovenski motorni letalec <i>Edvard Rusjan - Po vsestranskih virih zbral Valentin Potočnik</i>	92
* Balada dvajsetega stoletja - <i>Karel Mauser</i>	97
* Nedokončan polet - <i>pesem - Jože Cukale, Indija</i>	100
* Flora v Julijskih Alpah in Karavankah - <i>Triglavski</i>	101
* Srečanje - <i>Karel Mauser</i>	113
* Slovenski duhovniki	114

Ovitek:

Helena Puc v vlogi Baragove mame in Karel Remec v vlogi
Friderika med zborna recitacijo „Friderik sanja“ v soboto
30. julija 1979 med programom ob zlatem jubileju „prvega
vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki“

Januar - Prosinec

- 1 T Novo leto - BOŽJA MATI MARIJA
 2 S Bazilij V. in Gregorij N., š. in c. u.
 3 Č Genovefa Pariška, d.; Bertila, spok.
 4 P Elizabeta Ana Seton, red. ust.
 5 S Janez Neumann, š.; Simeon Stilit, pušč.
 6 N **GOSPODOVO RAZGLAŠENJE**
 7 P Rajmund Penjafortski, red.; Lucijan, m.
 8 T Severin, opat; Erhard, škof;
 9 S Julijan, škof; Bazilisa, muč.; Hadrian, o.
 10 Č Viljem, škof; Agaton, p.; Gregorij X., p.
 11 P Pavlin Oglejski, š.; Teodozij, opat
 12 S Alfred, opat; Tatjana, mučenka
 13 N **Gospodov krst; Hilarij, š. in c. u.**
 14 P Prvi navadni teden; Berila II.; Oton, men.
 15 T Pavel, puščavnik; Maver, o.; Habakuk
 16 S Marcel, papež, muč.; Berard, Oton in dr.
 17 Č Anton (Zvonko), opat, puščavnik
 18 P Priska, mučenka; Marjeta Ogrska, dev.
 19 S Kanut (Knut), kralj; Germanik, muč.
 20 N **2. navadna nedelja; letni krog C**
 21 P Neža (Janja), dev. in muč.; F. uktuoz, m.
 22 T Vincenc (Vinko), diakon, muč.;
 23 S Ildefonz, škof; Janez Usmiljeni, patriarh
 24 Č Frančišek Saleški, š. in c. u.
 25 P **Spreobrnitev sv. Pavla, apostola**
 26 S Timotej, š.; Tit, š.; Pavla, spok.
 27 N **3. navadna nedelja; Angela Merici, d.**
 28 P Tomaž Akvinski, duhovnik, c. u.
 29 T Valerij, škof; Julijan Ubogi, spokornik
 30 S Martina, devica in muč.; Hiacinta, dev.
 31 Č Janez Bosko, duhovnik in redovni ust,

BOŽJA MATI MARIJA

Blagoslov v božjem imenu

4 Mojz 6, 22 - 27

Bog je poslal svojega Sina, rojenega iz žene

Gal 4, 4 - 7

Našli so Marijo, Jožefa in dete in čez osem dni so mu dali ime Jezus

Lk 2, 16 - 21

GOSPODOVO RAZGLAŠENJE

Gospodova slava je zasijala Iz 60, 1 - 6
 Zdaj je razodeto, da so pogani sodediči obljube

Ef 3, 2 - 3a. 5 - 6

Z vzhoda smo se prišli poklonit kralju

Mt 2, 1 - 12

PRAZNIK JEZUSOVEGA KRSTA

Glej, moj služabnik, nad katerim imam veselje

Iz 42, 1 - 4. 6 - 7

Gospod je Jezusa mazilil s Svetim Duhom

Apd 10. 34 - 38

Oče pričuje o Sinu Lk 3, 15 - 16. 21 - 22

2. navadna nedelja

Veselje ženina nad nevesto Iz 62, 1 - 5

V istem Duhu imamo različne darove

1 Kor 12, 4 - 11

Jezusov prvi čudež Jan 2, 1 - 12

3. navadna nedelja

Zbrano ljudstvo razume postavo, ko se bere

Neh 8, 2 - 4a. 5 - 6. 8 - 10

Vsi smo Kristusovo telo in med seboj udje

1 Kor 12, 12 - 30 ali 12 - 14. 27

Pismo se spolnjuje na Jezusu

Lk 1, 1 - 4; 4, 14 - 21

Februar - Svečan

- 1 P Brigita Irska, devica; Pionij, mučenec
 2 S Jezusovo darovanje (Svečnica);
 3 N 4. navadna nedelja; Blaž, škof in muč. blagoslov grl
 4 P Andrej Corsini, škof; Jožef Leoniški, r.
 5 T Agata, devica in muč.; Ingenuin in Albin
 6 S Pavel Miki in japonski mučenci, Teofil
 7 Č Egidij od sv. Jožefa, red.; Rihard, kralj
 8 P Hieronim Aemiliano, red.; Janez de Matha
 9 S Apolonija, dev. in muč.; Nikefor, muč
 10 N 5. navadna nedelja; Sholastika, devica
 11 P Lurška Mati božja; Saturnin, mučenec
 12 T Evlalija, mučenka; Benedikt Anianski, o.
 13 S Katarina Ricci, devica; Hermenilda, spok.
 14 Č Ciril in Metod, slovanska apostola
 Valentin (Zdravko), mučenec
 15 P Jordan Saški, redov.; Georgija (Jurka), d
 16 S Julijana, mučenka; Onezim, škof
 17 N 6. navadna nedelja; Silvin, škof
 18 P Simeon, škof in muč.; Flavijan, škof
 19 T Konrad Placenski, spok.; Julijan, muč.
 20 S Pepelnica; post in zdržek
 21 Č Peter Damian, škof, c. u.; Irena (Mira), d
 22 P Sedež apostola Petra; zdržek
 23 S Polikarp, škof in muč.; Lazar, menih
 24 N 1. postna nedelja; Sergij, mučenec
 25 P Tarazij (Taras), škof; Valburga, dev.
 26 T Aleksander Aleksandrijski, škof; Matilda
 27 S Gabrijel Žalostne Matere božje, red.
 28 Č Roman, opat; Ožbolt (Osvald), škof
 29 P zdržek

4. navadna nedelja
 Bog postavi Jeremija za preroka
Jer 1, 4 - 5. 17 - 19
 Vera, upanje, ljubezen; ljubezen je največja
1 Kor 12, 31; 13, 1 - 13 ali 13, 4 - 13
 Jezus ni prerok samo za Jude
Lk 4, 21 - 30

5. navadna nedelja
 Prerok se odzove božjemu klicu
Iz 6, 1 - 2a. 3 - 8
 Oznanilo Kristusa sprejmemo z vero
1 Kor 15, 5 - 11 ali 3 - 8. 11
 Apostoli pustijo vse in gredo za Jezusom
Lk 5, 1 - 11

6. navadna nedelja
 Blagor človeku, ki zaupa v Boga
Jer 17, 5 - 8
 Kristusovo vstajenje je temelj naše vere
1 Kor 15, 12. 16 - 20
 Blagor ubogim, gorje bogatinom
Lk 6, 17. 20 - 26

1. postna nedelja
 Odrešeni izpovedujejo vero

5 Mojz 26, 4 - 10
 Vero je treba izpovedovati *Rimlj 10, 8 - 13*
 Jezus zavrne skušnjavca *Lk 4, 1 - 13*

Marec - Sušec

- 1 S Albin, škof; Antonina, mučenka
- 2 N **2. postna nedelja; Neža Praška, devica**
- 3 P Kunigunda, cesarica; Marin, m.; Simplicij
- 4 T Kazimir, kraljevič; Hadrijan, mučenec
- 5 S Hadrijan (Jadran) m.; Janez Jožef od Križa
- 6 Č Fridolin, opat; Koleta (Nika), devica
- 7 P Perpetua in Felicita, mučenki
- 8 S Janez od Boga, red. ustanovitelj; Beata
- 9 N **3. postna nedelja; Frančiška Rimska, red**
- 10 P Makarij, škof; Krescencij (Rastko), muč.
- 11 T Sofronij, škof; Konstantin, spokornik
- 12 S Doroteja (Rotija), muč.; Maksimilijan, m.
- 13 Č Kristina, dev. in muč.; Evfrazija, vdova
- 14 P Matilda, kraljica; Florentina, opatinja
- 15 S Klemen Marija Dvoržak, red.
- 16 N **4. postna nedelja**
- 17 P Patrik (Patricij), škof; Jedrt (Jerica), o.
- 18 T Ciril Jeruzalemski, škof, c. u.;
- 19 S **JOŽEF, Jezusov rednik, Ženin D. M.**
- 20 Č Klavdija in tov. mučenci
- 21 P Nikolaj iz Flue, puščavnik
- 22 S Lea, spokornica, Zaharija, papež
- 23 N **5. postna nedelja**
- 24 P Dionizij, mučenec; Aleksander (Saša), m.
- 25 T **GOSPODOVO OZNANJENJE MARIJI**
- 26 S Evgenija, mučenka; Kastul, mučenec
- 27 Č Rupert Salzburški, škof; Lidija, muč.
- 28 P Sikst III., papež; Bojan, muč.; zdržek
- 29 S Bertold, red. ustanovitelj; Ciril, diak., m.
- 30 N **Cvetna ned.; Nedelja trpljenja**
- 31 P Modest Gosposvetski, š.; Guido, opat
- 2. postna nedelja**
Bog sklene zavezo z Abrahamom
1 Mojz 15, 5 - 12. 17 - 18
Kristus bo tudi nas poveličal
Flp 3, 17 - 21; 4, 1 ali 3, 20 - 21; 4, 1
Jezus se med molitvijo spremeni
Lk 9, 28b - 36
- 3. postna nedelja**
Bog pošlje Mojzesa
2 Mojz 3, 1 - 8a. 13 - 15
Ne zanašajmo se na svojo izvolitev
1 Kor 10, 1 - 6. 10 - 12
Pokora odvzame božjo kazen
Lk 13, 1 - 9
- 4. postna nedelja**
Izraelci obhajajo veliko noč
Joz 5, 9a. 10 - 12
Kristus nas je spravil z Očetom
2 Kor 5, 17 - 21
Izgubljeni sin se vrne k očetu
Lk 15, 1 - 3. 11 - 32
- 5. postna nedelja**
Bog daje novo življenje
Iz 43, 16 - 21
Kristusu moramo biti v vsem podobni
Flp 3, 8 - 14
Grešnik ne sme obsojati grešnika
Jan 8, 1 - 11
- Cvetna nedelja Jezusovega trpljenja
Pri procesiji:
Blagoslovljen, ki prihaja v Gospodovem
imenu
Lk 19, 28 - 40

Pri maši:

Svojega obraza nisem skrival pred tistimi,
ki so me sramotili
Iz 50, 4 - 7

Ponižal se je, zato ga je Bog povišal
Flp 2, 6 - 11

Trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa
Lk 22, 14 - 71; 23, 1 - 56 ali 23, 1 - 49

April - Mali traven

- 1 T Hugo, škof; Hugo, opat; Venancij
2 S Frančišek Paolski, red. ustanovitelj
3 Č Veliki četrtek; Gospodova večerja
4 P Veliki petek; Gospodovo trplj. in smrt post (pritrganje v jedi) in zdržek
5 S Velika sobota; vigilija Velike noči
6 N Velika noč; VSTAJENJE GOSPODOVO
1. velikonočna nedelja - Osmina
7 P Janez Krstnik La Salle, duhov., red. ust.
8 T Albert, š. in muč.; Valter, škof
9 S Marija Kleopova, svetopisemska žena
10 Č Ezekijel, prerok; Apolonij in tov. muč.
11 P Stanislav, škof, mučenec; Gema (Biserka)
12 S Lazar Tržaški, škof, muč.; Zeno, š., muč.
13 N 2. velikonočna nedelja (bela)
14 P Valerijan in tov. muč.; Lidvina, devica
15 T Helena (Jelka), kraljica; Peter Gonzales
16 S Bernardka Lurška, devica; Benedikt Lab.
17 Č Inocenc (Nevenko) Tortonski, škof
18 P Apolonij, muč.; Elevation (Svobodan), m.
19 S Leon IX. (lavoslav), papež; Ema, red.
20 N 3. velikonočna nedelja; Hilda, devica
21 P Anzelm, škof in c. u.; Konrad Parzham
22 T Leonid, muč.; Aleksander (Saša), muč.
23 S Jurij, muč.; Vojteh (Vojko), š. in muč.
24 Č Fidel Sigmarinški, duh., muč.
25 P Marko, evangelist; Ermin, š., mučenec
26 S Pashazij, opat; Antonin, mučenec
27 N 4. velikonočna nedelja; Hozana Kotorska
28 P Peter Chanel, duh., muč.; Vital (Živko)
29 T Katarina Sienska, dev., cer. učiteljica
30 S Pij V., papež; Jožef Cottolengo, r. ust.
- VELIKA NOČ
Ko je vstal od mrtvih smo z njim jedli in pili Apd 10, 34a. 37 - 43
Iščite, kar je zgoraj, kjer je Kristus Kol 3, 1 - 4 ali S Kristusom v novo življenje 1 Kor 5, 6b - 8
Potrebno je bilo, da je Kristus vstal od mrtvih Jan 20, 1 - 9
Pri večerni maši lahko beremo ta evang.: Jezus z učencema na poti v Emavs Lk 24, 13 - 35
2. velikonočna nedelja
Število kristjanov raste Apd 5, 12 - 16
Vstali Kristus živi vekomaj Raz 1, 9 - 11a 12 13. 17 - 19
Čez osem dni je prišel Jezus Jan 20, 19 - 31
3. velikonočna nedelja
Apostoli in Sveti Duh pričujejo o Jezusovem vstajenju Apd 5, 27b - 32. 40b - 41
Hvalnica vstalemu Kristusu Raz 5, 11 - 14
Jezus da apostolom jesti Jan 21, 1 - 19 ali 1 - 14
4. velikonočna nedelja
Apostoli oznanjajo evangelij poganom Apd 13, 14. 43 - 52
Kristus nas vodi k živi vodi Raz 7, 9. 14b - 17
Dobri pastir daje večno življenje Jan 10, 27 - 30

Maj - Veliki traven

- 1 Č Jožef, delavec; Oriencij (Iztok), škof
2 P Atanzij, škof in cerkveni učitelj
3 S **Filip (Zdenko) in Jakob mlajši, apost.**
4 N **5. velikonočna nedelja; Florijan (Cvetko)**
5 P Angel, mučenec; Silvan, mučenec; Juta
6 T Dominik Savio, dijak; Marija, Srednica vseh milosti; Benedikta, devica
7 S Gizela, opatinja; Domicijan, škof
8 Č Viktor (Zmago) Milanski, muč.
9 P Pahomij, opat; Herma, Pavlov učenec
10 S Antonin, škof; Gordijan in Epimah, muč.
11 N **6. velikonočna nedelja; Sigismund (Žiga)**
12 P Nerej in Ahilej, muč.; Pankracij, muč.
13 T Servacij, škof; Peter Regalati, red. u.
14 S **Matija, apostol; Justina, mučenka**
15 Č **GOSPODOV VNEBOHOD; Izidor, kmet**
16 P Jan ez Nepomuk, muč.; Andrej Bobola, m.
17 S Paskal Baylon, red.; Bruno, š.; Jošt, o.
18 N **7. velikonočna nedelja; Erik (Oroslov)**
19 P Celestin (Rajko) V., papež; Ivo, duhov.
20 T Bernardin Sienski, redov.; Akvila, muč.
21 S Krispin, redovnik, Valens, škof
22 Č Renata, spokornica; Julija, dev. in muč.
23 P Dezider (Željko), škof in muč.
24 S **MARIJA POMAGAJ; Suzana, mučenka**
25 N **BINKOŠTI - PRIHOD SV. DUHA**
26 P Filip Neri, duh.; 8. navadni teden
27 T Avguštin Canterburyjski, škof
28 S German Pariški, škof; Just, mučenec
29 Č Maksim Emonski, škof, muč.; Teodozija
30 P Ivana Orleanska, devica
31 S **Marijino obiskanje; Petronila, devica**
- 5. velikonočna nedelja**
Pavel utrjuje v veri prve učence
Apd 14, 21 - 27
Veselje v nebeškem Jeruzalemu
Raz 21, 1 - 5a
Nova zapoved medsebojen ljubezni
Jan 13, 31 - 33a. 34 - 35
- 6. velikonočna nedelja**
Sveti Duh odloča po apostolih
Apd 15, 1 - 2. 22 - 29
Sijaj nebeškega Jeruzalema
Raz 21, 10 - 14. 22 - 23
Sveti Duh nas uči evangelij
Jan 14, 23 - 29
- GOSPODOV VNEBOHOD**
Vpričo njih se je vzdignil Apd 1, 1 - 11
Posadil ga je na svojo desnico v nebesih
Ef 1, 17 - 23
Jezus blagoslavlja apostole in gre v nebo
Lk 24, 46 - 53
- 7. velikonočna nedelja**
Štefan ob smrti vidi Jezusa Apd 7, 55 - 60
Pridi, Gospod Jezus
Raz 22, 12 - 14. 16 - 17. 20
Jezusovi učenci naj bodo vsi eno
Jan 17, 20 - 26
- BINKOŠTI**
Masa v soboto zvečer (vigilija):
Bog je zmešal jezik vse zemlje
1 Mojz 11, 1 - 9
ali: Bog prihaja očitno na Sinaj
2 Mojz 19, 3 - 8a. 16 - 20b

ali: Duh oživlja, kar je mrtvega
Ezek 37, 1 - 14

ali: Bog daje Svetega Duha vsem
Joel 3, 1 - 5

Duh prosi za nas z neizrekljivimi zdihi
Rimlj 8, 22 - 27

Dnevna maša:

Vsi so napolnjeni s Svetim Duhom začeli govoriti
Apd 2, 1 - 11

V enem Duhu smo bili vsi krščeni v eno telo
1 Kor 12, 3b - 7. 12 - 13

Kakor me je Oče poslal, vas jaz pošljem in dajem Svetega Duha
Jan 20, 10 - 23

Junij - Rožnik

- 1 N SVETA TROJICA; Justin, mučenec
2 P Marcelin in Peter, m.; 9. navadni teden
3 T Karel (Drago) Lwanga in ugandski muč.
4 S Frančišek Caracciolo, red. ustanovitelj
5 Č Bonifacij, š. in m.; Svetopolk, mučenec
6 P Norbert, škof; red. ust.; Bertrand ogl.
7 S Robert Newminsterski, opat; Vilibald, š.
8 N REŠNJE TELO in REŠNJA KRI
9 P Efrem Sirski, c. u.; 10. navadni teden
10 T Bogumil, škof; Zaharija, mučenec
11 S Barnaba, sodelavec apostolov
12 Č Janez Fakundski, redov.; Aldehajda, dev.
13 P PRESV. SRCE JEZUSOVO; Anton Pad.
14 S Brezmadežno Srce Marijino; Valerij, muč.
15 N 11. navadna nedelja; Vid (Vitomir), muč.
16 P Gvido Kortonski, redovnik; Beno, škof
17 T Gregor Barbarigo, škof; Rajner, škof
18 S Marcelijan, M.; Amand (Ljubo), škof
19 Č Romuald, kamaldolski opat; Julijana F.
20 P Mihelina, spokornica; Florentina, dev.
21 S Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, redovnik
22 N 12. navadna nedelja; Pavlin iz Nole, š.
23 P Agripina, dev.; zvečer: vigilija Janeza K.
24 T ROJSTVO JANEZA KRŠTNIKA
25 S Eleonora, kraljica; Doroteja (Rotija), d.
26 Č Vigilij (Stojan), škof; c.u.; Pelagij, m.
27 P Ciril Aleks., š., c.u.; Ema (Hema) Krška
28 S Irenej (Hotimir), š. in m.; Marcela, muč.
29 N PETER in PAVEL, apostola; Marcel, š.
30 P Prvi rimski mučenci; 13. navadni teden

PRAZNIK SVETE TROJICE

Božja modrost je večna Preg 8, 22 - 31
K Bogu po Kristusu v ljubezni Svetega
Duha Rimlj 5, 1 - 5
Duh oznanja, kar ima Sin od Očeta
Jan 16, 12 - 15

REŠNJE TELO IN REŠNJA KRI

Melkizedek daruje kruh in vino
1 Mojz 14, 18 - 20
Kadar jemo kruh in pijemo kelih, ozna-
njamo Gospodovo smrt 1 Kor 11, 23 - 26
Vsi se jedli in se nasitili
Lk 9, 11b - 17

11. navadna nedelja

Bog odpusti greh Davidu
2 Sam 12, 7 - 10. 13
V meni živi Kristus Gal 2, 16. 19 - 21
Jezus odpusti spokorjeni grešnici
Lk 7, 36 - 50; 8, 1 - 3 ali 7, 36 - 50

12. navadna nedelja

Prerokba Jezusove smrti na križu
Zah 12, 10 - 11
Po krstu smo Kristusovi Gal 3, 26 - 29
Jezus napove svojo smrt Lk 9, 18 - 24

SV. PETER IN PAVEL, apostola

Maša zvečer pred praznikom (vigilija):
Peter pričuje za Kristusa, ko ozdravi
hrome ga Apd 3, 1 - 10
Bog je Pavla od rojstva odločil
za apostola Gal 1, 11 - 20
Jezus izroči Petru skrb za svoje ovce
Jan 21, 15 - 19

Dnevna maša:

Peter se zave, da ga je Bog rešil iz ječe
Apd 12, 1 - 11
Pripravljena mi je krona pravice
2 Tim 4, 6 - 8. 17 - 18
Jezus obljubi Petru najvišjo oblast
Mt 16, 13 - 19

Julij - Mali srpan

- 1 T Estera, svetopisemska žena; Teobald, p.
2 S Oton Bamberški, škof; Vital (Živko), muč
3 Č **Tomaž, apostol**; Bernardin Realino, red.
4 P Elizabeta Portugalska, kraljica; Urh, š.
5 S Anton Marija Zaccaria, duhovnik
6 N **14. navadna nedelja**; Marija Goretti, dev.
7 P Izaija, prerok; Edelburga, devica
8 T Kilijan, muč.; Hadrijan III., papež
9 S Veronika Giuliani, opatinja; Gorkumski m
10 Č Amalija, redovnica; Rufina in Sekunda, m
11 P Benedikt, opat, oče zahodnega meništva
12 S Mohor in Fortunat, mučenca
13 N **15. navadna nedelja**; Henrik (Hinko)
14 P Kamil de Lellis, red. ustav.
15 T Bonaventura, škof, cer. uč.; Vladimir K.
16 S Karmelska Mati božja; Evstahij, škof
17 Č Aleš, spokornik; Marcelina, devica
18 P Friderik (Miroslav), škof, mučenec
19 S Avrea (Zlatka), devica; Simah, papež
20 N **16. navadna nedelja**; Elija, prerok
21 P Lovrenc Brindiški, duh., cer. učitelj
22 T Marija Magdalena (Majda), svetop. žena
23 S Brigita Švedska, redovnica; Apolinarij
24 Č Kristina, dev., muč.; Boris in Gleb, m.
25 P **Jakob starejši, apostol**; Krištof, muč.
26 S Joahim in Ana, starši Device Marije
27 N **17. navadna nedelja**; Klemen Ohrid., Gorazd
28 P Nazarij in Celzij, mučenca
29 T Marta iz Betanije; Urban II., papež
30 S Peter Krizolog, škof, cer. uč.
31 Č Ignacij Lojolski, duhovnik, redov. ust.

14. navadna nedelja

Bog daje mir svojim izvoljenim

Iz 66, 10 - 14c

Kristus je zaznamoval Pavla

Gal 6, 14 - 18

Kristusovi učenci prinašajo mir

Lk 10, 1 - 12. 17 - 20 ali 1 - 9

15. navadna nedelja

Božja zapoved je vsakemu blizu

5 Mojz 30, 10 - 14

Bog nam je blizu v Kristusu

Kol 1, 15 - 20

Kdo je moj bližnji?

Lk 10, 25 - 37

16. navadna nedelja

Abraham povabi Boga 1 Mojz 18, 1 - 10a

Pavel oznanja Kristusovo skrivnost

Kol 1, 24 - 28

Marta sprejme Jezusa

Lk 10, 38 - 42

17. navadna nedelja

Abraham vztrajno prosi za grešno Sodomo

1 Mojz 18, 20 - 32

Kristus nam je dal novo življenje

Kol 2, 12 - 14

Jezus obljublja uslišanje vztrajne molitve

Lk 11, 1 - 13

Avgust - Veliki srpan

- 1 P Alfonz Ligvorij, škof in c. uč.; Nada, m.
 2 S Evzebij Vercellijski, škof
 3 N **18. navadna nedelja**; Lidija, makedon. ž.
 4 P Janez Vianney, arški župnik
 5 T Posvetitev bazilike Marije Snežne
 6 S **Jezusova spremenitev na gori**
 7 Č Sikst II. in tov. mučenci
 8 P Dominik, redovni ustanovitelj
 9 S Jaroslav, m.; Peter Faber, redovnik
 10 N **19. navadna nedelja**, Lovrenc, diakon
 11 P Klara (Jasna), devica; Tiburcij, muč.
 12 T Hilarija, mučenka; Herkulan, škof
 13 S Poncijan, papež, m.; Janez Berhmans
 14 Č Evzebij, m.; Demetrij (Mitja), mučenec
 15 P **MARIJINO VNEBOVZETJE**
 16 S Štefan Ogrski, kralj; Rok, spokornik
 17 N **20. navadna nedelja**; Hijacint, redovnik
 18 P Helena (Jelka, Alenka), cesarica
 19 T Janez Eudes, red, ustanovitelj
 20 S Bernard, opat, cer. učitelj; Lucij (Svito)
 21 Č Pij X., papež; Fidel, mučenec
 22 P Marija Kraljica; Timotej in tov. muč.
 23 S Roza iz Lime, devica; Klavdij in tov.m.
 24 N **21. navadna nedelja**; Jernej (Bartolomej)
 25 P Ludovik IX., francoski kralj; Jožef Kal.
 26 T Rufin, škof; Ivana El. Bichier, red. ust.
 27 S Monika, mati sv. Avgušтина
 28 Č Avguštin, škof in c. u.; Pelagij, mučenec
 29 P Mučeništvo sv. Janeza Krstnika
 30 S Feliks (Srečko) in Adavkt, mučenca
 31 N **22. navadna nedelja**; Rajmund (Rajko), r.
18. navadna nedelja
 Bogastvo je minljivo Prid 1, 2; 21 - 23
 Prizadevajmo si za novo življenje
 Kol 3, 1 - 5. 9 - 11
 Jezus svari pred lakomnostjo
 Lk 12, 13 - 21
19. navadna nedelja
 Božja dela kličejo k zaupanju
 Modr 18, 6 - 9
 Pravični so vedno Bogu zaupali
 Hebr 11, 1 - 2. 8 - 19 ali 1 - 2. 8 - 12
 Vedno moramo biti pripravljeni
 Lk 12, 32 - 48 ali 35 - 40
- MARIJINO VNEBOVZETJE**
 Masa zvečer pred praznikom:
 Skrinjo zaveze prenesejo v sveti šotor
 1 Kron 15, 3 - 4. 15 - 16; 16, 1 - 2
 V Kristusu smo zmagali smrt
 1 Kor 15, 54 - 57
 Jezus blagruje svojo mater Lk 11, 27 - 28
 Dnevna maša:
 Marija je polna božje slave
 Raz 11, 19a; 12, 1 - 6a. 10ab
 Marija je prva deležna neumrljivosti
 1 Kor 15, 20 - 26
 Bog povišuje nizke Lk 1, 39 - 56
20. navadna nedelja
 Preroka Jeremija ne poslušajo vsi
 Jer 38, 4 - 6. 8 - 10
 Potrpežljiva vztrajnost je vsem potrebna
 Hebr 12, 1 - 4
 Za Jezusa se je treba odločiti
 Lk 12, 49 - 53
21. navadna nedelja
 Bog kliče in rešuje iz vsch narodov
 Iz 66, 18 - 21
 Bog nas očiščuje s trpljenjem
 Hebr 12, 5 - 7. 11 - 13
 Jezus je odrešenik vsch ljudi
 Lk 13, 22 - 30
22. navadna nedelja
 Ponižni je velik pred Bogom
 Sir 3, 17 - 18. 20. 28 - 29
 Kristjani smo Bogu blizu
 Hebr 12, 18 - 19. 22 - 24a
 Kdor se ponižuje, bo povišan
 Lk 14, 1. 7 - 14

September - Kimavec

- 1 P Egidij (Tilen), opat; Verena, devica
2 T Maksima, mučenka; Antonin, mučenec
3 S Gregor Vel., papež, Evfemija, Tekla
4 Č Rozalija (Zalka) Viterbska, devica
5 P Lovrenc (Lovro), škof; Viktorin, š. in m.
6 S Petrnij, škof; Favst, Makarij in tov. m.
7 N 23. navadna nedelja; Regina, devica
8 P Marijino rojstvo; Hadrijan, mučenec
9 T Peter Klaver, redovnik; Gorgonij, muč.
10 S Nikolaj Tolentinski, spokornik; Luka, m.
11 Č Prot in Hijacint, muč.; Emilijan (Milko), š
12 P Gvido, spokornik; Elbij, škof
13 S Janez Zlatousti (Krizostom), škof, c. u.
14 N Povišanje sv. Križa; Notburga, devica
15 P Žalostna Mati božja; 24. navadni ted.
16 T Kornelij, papež, mučenec; Ljudmila
17 S Robert Bellarmino, š., c. u.; Rane sv. F.
18 Č Jožef Kupertinski, duhovnik; Irena, muč.
19 P Januarij, škof in muč.; Teodor (Božo), š.
20 S Suzana, muč.; Kandida, m.; Vincenc, o.
21 N 25. navadna nedelja; Matej, apostol
22 P Tomaž (Tomo) Villanovski, škof
23 T Marta Perzijska, dev. in m.; Mavricij, m.
24 S Marija, rešiteljica jetnikov; Gerard, škof
25 Č Avrelija (Zlatka), dev.; Sergij Radoneški
26 P Kozma in Damjan, mučenca; Nil, opat
27 S Vincenc Pavelski, red. ustanovitelj
28 N 26. navadna nedelja; Venčeslav, muč
29 P Mihael, Gabrijel, Rafael, nadangeli
30 T Hieronim (Jerko), duhov. in c. u.

23. navadna nedelja
Božji sklepi so nedoumljivi
Modr 9, 13 - 18b
Kristijan sprejme sužnja za brata
Flm 9b - 10. 12 - 17
Odpoved prinaša svobodo Lk 14, 25 - 33

POVIŠANJE SVETEGA KRIŽA
Bronasta kača - podoba križa
4 Mojz 21, 4 - 9
Ponižal se je, zato ga je Bog povišal
Flp 2, 6 - 11
Sin človekov mora biti povzdignjen
Jan 3, 13 - 17

25. navadna nedelja
Božja grožnja goljufom Am 8, 4 - 7
Moliti je treba za vse ljudi I Tim 2, 1 - 8
Izbira med Bogom in bogastvom
Lk 16, 1 - 13 ali 10 - 13

26. navadna nedelja
Božja grožnja lahkomišelnim grešnikom
Am 6, 1a. 4 - 7
Ohranimo zapovedi, dokler Kristus ne
pride I Tim 6, 11 - 16
V večnosti ima vse drugačno vrednost
Lk 16, 19 - 31

Oktober - Vinotok

- 1 S Terezija Deteta Jezusa, devica
2 Č Angeli varuhi; Teofil (Bogumil), spokor.
3 P Evald, mučenec; Gerard, opat; Kandid
4 S **FRANČIŠEK ASIŠKI, red. ustanovitelj**
5 N **27. navadna nedelja;**
6 P Bruno, red. ustanovitelj; Fides, dev., m.
7 T Rožnovenska Mati božja; Marko I., papež
8 S Pelagija, spokornica; Marcel, mučenec
9 Č Dioniz in tov. muč.; Janez Leonardi
10 P Frančišek Borja, redovnik; Danijel, muč.
11 S Emilijan (Milan, Milko), škof; German
12 N **28. navadna nedelja; Maksimiljan Celjski**
13 P Edvard, kralj; Koloman, mučenec
14 T Kalist I., papež, mučenec; Gaudencij, š
15 S Terezija (Zinka) Velika (Avilska), c. u.
16 Č Hedvika, red.; Marjeta Alacoque, dev.
17 P Ignacij (Igo) Antijohijski, škof in muč.
18 S **Luka, evangelist**
19 N **29. navadna nedelja**
20 P Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, opat
21 T Uršula, mučenka; Hilarion, opat
22 S Berdila Moscardin, redovnica; Marija Sal.
23 Č Janez Kapistran, redovnik; Roman, š.
24 P Anton Marija Claret, škof, red. ustanov.
25 S Krizant in Darija (Darinka), mučenca
26 N **30. navadna nedelja; Lucijan, muč.**
27 P Sabina, mučenka; Vincenc, mučenec
28 T **Simon in Juda, apostola**
29 S Narcizij, škof; Ermelinda, devica
30 Č Alfonz Rodriguea, redovnik, Marcel, m.
31 P Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, muč.

27. navadna nedelja
Pravičnega rešuje vera
Hab 1, 2 - 3; 2, 2 - 4

Vere se ne smemo sramovati
2 Tim 1, 6 - 8. 13 - 14
Prosimo za močno vero *Lk 17, 5 - 10*

28. navadna nedelja
Hvaležnost poganškega uradnika
2 Kralj 5, 14 - 17
S Kristusom bomo deležni božje slave
2 Tim 2, 8 - 13
Pohvala hvaležnega ozdravljenca
Lk 17, 11 - 19

29. navadna nedelja
Mojzes zgled vztrajne molitve
2 Mojz 17, 8 - 13
Pripravljenost za dobra dela
2 Tim 3, 14 - 17; 4, 1 - 2
Bog pomaga do pravice *Lk 18, 1 - 8*

30. navadna nedelja
Bog uslišuje prošnje ponižnega
Sir 35, 12 - 14. 16 - 18
Kristusova nagrada za Pavlovo zvestobo
2 Tim 4, 6 - 8. 16 - 18
Bog odpušča skesanemu grešniku
Lk 18, 9 - 14

November - Listopad

- 1 S Vsi sveti; Cezarij, diakon, mučenec
- 2 N **SPOMIN VSEH VERNIH RAJNIH**
- 3 P Martin Porres, red.; 31. navadni teden
- 4 T Karel (Drago) Boromejski, škof
- 5 S Zaharija in Elizabeta, starša Janeza Kr.
- 6 Č Lenart (Narte), opat; Sever, škof in m.
- 7 P Ernest, opat; Engelbert, škof, muč.
- 8 P Deodat (Bogdan), papež; Bogomit, škof
- 9 N **Posvetitev lateranske bazilike**
- 10 P Leon I. Veliki, papež; 32. navadni teden
- 11 T Martin (Davorin) iz Toursa, škof
- 12 S Jozafat Kunčevič, škof, mučenec
- 13 Č Stanislav Kostka, redovnik; Didak, red.
- 14 P Lovrenc O'Toole, škof; Dufrij, škof
- 15 S Albert Veliki, š., c.u.; Leopold, knez
- 16 N **33. navadna nedelja; Jedrt**
- 17 P Elizabeta (Jelica) Ogrska, redovnica
- 18 T Posvetitev cerkev sv. Petra in Pavla
- 19 S Narsej, škof, muč.; Barlam, mučenec
- 20 Č Feliks (Srečko) Valoaški, redovnik
- 21 P Marijino darovanje; Albert, š. in muč.
- 22 S Cecilija, devica, mučenka; Filemon, m.
- 23 N **KRISTUS KRALJ**; Klemen I., papež, m.
- 24 P Flora (Cvetka), devica, mučenka
- 25 T Katarina (Katica), dev. in muč.;
- 26 S Silvester (Silvo), opat; Leonard Portom.
- 27 Č **ZAHVALNI DAN**; Valerijan, škof
- 28 P Katarina Laboure, dev.; Gregor III. papež
- 29 S Saturnin, mučenec, Radbod (Radivoj), š.
- 30 N **1. adventna nedelja; Andrej, apostol**
- VSI SVETI**
Svetih je nad vsako število
Raz 7, 2 - 4. 9 - 14
Sveti gledajo Boga, kakršen je
1 Jan 3, 1 - 3
Veliko je plačilo v nebesih Mt 5, 1 - 12a
- SPOMIN VSEH VERNIH DUS**
Vsak duhovnik ima lahko tri maše. Izbira za svetopisemska berila je obširna. Tu navajamo le eno možnost:
Prva maša:
Job 19, 23 - 27; - 1 Kor 15, 51 - 57
Jan 6, 37 - 40
Druga maša:
Modr 3, 1 - 9 ali 3, 1 - 6. 9
Flp 3, 20 - 21
Jan 11, 17 - 27 ali 11, 21 - 27
Tretja maša:
2 Mkb 12, 43 - 46; - Raz 14, 13
Jan 14, 1 - 6
- POSVETITEV LATERANSKE BAZILIKE**
Posvetitev Salomovega templja
2 Kron 5, 6 - 10. 13 - 14; 6, 1 - 2
Vi ste božja zgradba
1 Kor 3, 9b - 13. 16 - 17
Danes je ta hiša deležna zveličanja
Lk 19, 1 - 10
- 33. navadna nedelja**
Pravičnim zasije sonce pravičnosti
Mal 3, 19 - 20a
Kdor noče delati, naj tudi ne je
2 Tes 3, 7 - 12
Stanovitno čakajmo Kristusov prihod
Lk 21, 5 - 19

PRAZNIK KRISTUSA KRALJA

- David maziljen za kralja Izraelcev
2 Sam 5, 1 - 3
Kristjani živimo v Kristusovem kraljestvu
Kol 1, 12 - 20
Desni razbojnik prosi za sprejem v
Kristusovo kraljestvo
Lk 23, 35 - 43

1. adventna nedelja

- Letni krog za svetopisemska berila A
Bog zbira vse narode v večno kraljestvo
Iz 2, 1 - 5
Naše zveličanje je blizu Rimlj 13, 11 - 14
Jezus opominja naj bomo pripravljeni
Mt 24, 37 - 44

December - Gruden

- 1 P Eligij, škof; Natalija (Božena) spokor.
2 T Herta, devica, Blanka, spokornica
3 S Frančišek Ksaver, redov.; Sofonija, prer
4 Č Janez Damaščan, duh., c. u.; Barbara
5 P Saba, opat; Niiolaj Tavelič, mučenec
6 S Nikolaj (Miklavž), škof; Apoloniraji, m.
7 N **2. adventna nedelja**; Ambrož, š. in c.u.
8 P **MARIJINO BREZ. SPOČETJE**
9 T Valerija, mučenka; Peter Fourier, red.
10 S Melkijad, papež, muč.; Loretska Mati b.
11 Č Damaz I., papež; Sabin, škof
12 P Ivana Frančiška Chantal, red. ustanov.
13 S Lucija (Lička), dev. in muč.; Otilija, d.
14 N **3. adventna nedelja**; Janez od Križa, c.u.
15 P Kristina (Krista), devica
16 T Adelhajda, cesarica; Albina, dev. in m.
17 S Lazar, škof, Vivina, devica
18 Č Teotim, mučenec; Gracijan, škof
19 P Urban V., papež; Tea, mučenka
20 S Evgen, mučenec; Makarij, mučenec
21 N **4. adventna nedelja**; Peter Kanizij, c.u.
22 P Demetrij (Mitja), muč.; Frančiška Cabr.
23 T Janez Kancij, duhovnik
24 S SVETI VEČER; Adam in Eva
25 Č **GOSPODOVO ROJSTVO - BOŽIČ**
26 P Štefan, prvi mučenec
27 S **Janez, evangelist, apostol**
28 N **Sveta Družina**
29 P Tomaž Becket, škof, mučenec
30 T Rajner, škof
28 N **Sveta Družina**
29 P Tomaž Becket (Tomislav), škof, muč.
30 T Rajner, škof; Evgen, škof
31 S Silvester, papež

POLNOČNICA

Sin nam je dan Iz 9, 1 - 3. 5 - 6
Razodela se je božja milost vsem ljudem
Tit 2, 11 - 14
Danes vam je rojen Odrešenik Lk 2, 1 - 14

BREZMADEŽNO SPOČETJE D. M.

Sovraštvo bom naredil med tvojim zarodom
in zarodom žene 1 Mojz 3, 9 - 15. 20
Bog nas je izvolil v Kristusu pred
stvarjenjem Ef 1, 3 - 6. 11 - 12
Zdrava, milosti polna, Gospod je s teboj
Lk 1, 26 - 38

2. adventna nedelja

Odrešenik bo delil pravico v prid ubogim
Iz 11, 1 - 10
Kristus je Odrešenik vseh Rimlj 15, 4 - 9
Janez Krstnik nas kliče k spreobrnitvi
Mt 3, 1 - 12

3. adventna nedelja

Bog sam nas pride rešit Iz 35, 1 - 6a. 10
Gospodov prihod je blizu Jak 5, 6 - 10
Janez Krstnik vprašuje o Kristusu
Mt 11, 2 - 11

4. adventna nedelja

Glej, devica bo spočela Iz 7, 10 - 14
Pavel pričuje, da je Jezus iz Davidovega
rodu Sin božji Rimlj 1, 1 - 7
Jezusova mati je iz Davidovega rodu
Mt 1, 18 - 24

GOSPODOVO ROJSTVO - BOŽIČ

Masa 24. decembra z večer:

Gospod ima veselje s teboj Iz 62, 1 - 5
Kristus je Davidov potomec
Apd 14, 16 - 17. 22 - 25
Jezusov rodovnik Mt 1, 1 - 25 ali 18 - 25

ZORNA MAŠA:

Tvoj rešenik prihaja Iz 62, 11 - 12
Po svojem usmiljenju nas je odrešil
Tit 3, 4 - 7
Pastirji so našli Marijo, Jožefa in dete
Lk 2, 15 - 20

DNEVNA MAŠA:
 Vsa zemlja bo videla, kako nas Bog rešuje
 Iz 52, 7 - 10
 Bog nam je govoril po Sinu Hebr 1, 1 - 6
 Beseda se je učlovečila in se naselila
 med nami Jan 1, 1 - 18 ali 1 - 5. 9 - 14

SVETA DRUŽINA
 Kdor se boji Boga, spoštuje starše
 Sir 3, 2 - 6. 12 - 14
 Družinsko življenje v Gospodu
 Kol 3, 12 - 21
 Jožef po božji volji reši Sveto Družino
 Mt 2, 13 - 15. 19 - 23

ZAPOVEDANI PRAZNIKI v ZDA 1980

Božja Mati Marija	1. januar
Gospodov vnebohod	15. maj
Marijino vnebovzetje	15. avgust
Vsi sveti	1. november
Brezmadežno spočetje Device Marije	8. december
Gospodovo rojstvo - Božič	25. december

DRŽAVNI PRAZNIKI V LETU 1980

Novo leto	torek 1. januar
Lincoln's Birthday	torek, 12. februar
Washington's Birthday	ponedeljek, 18. februarja
Materinski dan	nedelja, 11. maj
Memorial Day	ponedeljek, 26. maj
Očetovski dan	nedelja, 15. junij
Independence Day	petek, 4. julij
Labor Day	ponedeljek, 1. september
Columbus Day	ponedeljek, 13. oktober
Veteran's Day	torek, 11. november
Zahvalni dan	četrtek, 27. november
Božič	četrtek, 25. december

GLAVNI PREMAKLJIVI LITURGIČNI DNEVI

	1980	1981
Razglasenje Gospodovo	6. januar	4. januar
Pepelnica	20. februar	4. marec
Velika noč	6. april	19. april
Vnebohod	15. maj	28. maj
Binkošti	25. maj	7. junij
Sveta Trojica	1. junij	14. junij
Rešnje Telo in Rešnja Kri	8. junij	21. junij
Sree Jezusovo	13. junij	26. junij
Kristus Kralj	23. november	22. november
1. adventna nedelja	30. november	29. november

Nedeljsko jutro

Nedeljsko jutro nam žari,
svetejše je od drugih dni,
Posvetil Jezus ga je sam,
ko prvi je od mrtvih vstal.

Gospod, naš Bog, predrami nas
in dvigni našega duha;
tvoj glas nekoč poklical bo
in vstalo naše bo telo.

Takrat odpre se nam nebo,
s teboj se, Kristus, srečamo
s teboj za vselej zmagamo,
življenje večno prejmemo.

Ko tvoj zagledamo obraz,
naj slava tvoja nas obda,
spoznamo tebe, kakor si:
ti prava luč dobrotljiva.

Očetu ti izroči nas,
napolni z milostjo Duha,
Trojica sveta, sprejmi nas
v kraljestvo večne radosti. Amen.

Cerkvena pesem - *Bogoslužni molitvenik*

Ob 50-letnici vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki

Obhajanje zlatega jubileja

V soboto 30. junija in v nedeljo 1. julija 1979 smo med vseslovenskim romanjem v Lemontu obhajali 50-letnico „prvega vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki“, ki se je vršil od 6. do 8. julija 1929. Program, ki je bil sestavljen za obhajanje zlatega jubileja, je pripomogel do nekaterih spoznanj ali zaključkov, ki se mi zdijo važni, ako cenimo slovensko duhovno dediščino. V čem je obstojal program za obhajanje zlatega jubileja?

V soboto 30. junija zvečer ob 7:30 je p. Fortunat začel program jubileja pri naši lurški votlini. Z nekaj besedami je posvetil jubilej spominu vseh onih, ki so polagali temelje naše duhovne zakladnice. Nato je p. Atanazij začel sv. mašo. Začelo je deževati in morali smo iti v cerkev Marije Pomagaj, kjer je bila maša s pridigo, v kateri je p. Atanazij govoril o odgovornostih, ki jih imamo kot verni Slovenci. Svoje misli je povezal z delom in nameni vseslovenskega katoliškega shoda.

Začetek procesije v nedeljo 1. julija 1979

Po maši je p. Fortunat prebral resolucije shoda in dodal opombe, ki so imele namen osvetliti obširno področje, ki ga je zajel shod v svojem programu; obenem je prikazal vpliv shoda na poznejše versko in kulturno delo ameriških Slovencev.

Sledila je točka, ki ni bila pripravljena; razvila se je iz živahnega razgovora, med katerim smo spoznali navzoče romarje, ki so bili pred 50 leti na shodu: John Škrabec, Mr. in Mrs. Anton in Josie Škrabec; (Anton pri tem delu programa ni bil navzoč, ker se je slabo počutil); in George Panchur. Na shodu je bil tudi navzoč brat Robert Hochevar OFM, ki je prišel s skupino „Orličev“. P. Fortunat je prosil Matevža Tekavca za besedo. On je znan publicist, ki je v svojih člankih sledil skoro vsem verskim in kulturnim dogodkom in pojavom med ameriški Slovenci.

Nato je nastopila skupina učencev in učenk slovenske sobotne Slomškove šole iz fare sv. Štefana, Chicago, Illinois, pod vodstvom Jožeta Rusa. Doživeto so izvedli zborna recitacijo „Friderik sanja“. Glavna misel je bila posvečena Baragovi odločitvi za duhovniški in misijonski poklic.

Večerni program je zaključil govor, ki ga je imel Jože Likozar iz Clevelanda.

* * *

Pri večernem programu kakor tudi med romarsko mašo naslednji dan sem poudaril, da bo program dolg in da pridiga ne bo kratka. Slovenci so na shodu pred 50 leti ure in ure poslušali dolge govore in pridige. Iz hvaležne spoštljivosti do njih smo hoteli tudi mi žrtvovati nekaj časa, da smo spoznali pomen shoda in sadove resolucij.

Nedeljski program je bil združen z romarsko mašo. Najprej smo šli v procesiji (ob 10:30 od prekmurskega križa) na pokopališče. Ta del programa je bil posvečen spomenu umrlih ameriških Slovencev, ki so bogatili našo duhovno zakladnico. - Ker sta John Ložar in njegov sin zboljšala zvočni sistem in tako omogočila prenos molitev in govorov potom mikrofona brez žice, so lahko sledili programu tudi oni, ki niso mogli iti na pokopališče.

Med izvajanjem programa smo spoznali vplive in sadove shoda na duhovno življenje ameriških Slovencev v najširšem pomenu besede. Tega ne bi spoznali brez točnega izvajanja programa. Spoznali smo:

Deveta resolucija shoda, ki spodbuja, naj se takoj začne delo za Baragovo beatifikacijo, je obrodila mnoge duhovne sadove. Ob teh sadovih se neprestano v svojih mislih povračamo nazaj v zgodovino in tradicijo in odkrivamo veličino dela, ki so ga dovršili Slovenci v Ameriki. To se mi zdi važno, ker tolikokrat slišim, da se moramo Slovenci predstaviti ob raznih prilikah drugim ameriškim narodnostim. Imam vtis, da mnogi še ne vedo, da so vse dediščine narodnosti, ki živijo v ZDA, priznane kot ameriška dediščina. Otresti se moramo občutka manjvrednosti. Bolj važno, kot da se predstavljamo drugim narodnim skupinam, je, da spoznavamo svojo ameriško duhovno zakladnico in iz nje zajemamo duhovno bogastvo in vrednote, ki naj oblikujejo posameznike in celoto slovenske katoliške skupnosti. Bolj prepričevalno govorimo, kdo smo, ako spričujemo, kaj smo. To spričujemo v načinu življenja in udejstvovanja. Tako doprinašamo svoj delež v dobro celotne družbe. Predstavljanje brez pričevanja je brez pomena.

Glavni uspeh shoda je medsebojna povezava ameriških Slovencev. Skozi vso

zgodovino javnega udejstvovanja ameriških Slovencev pogrešamo medsebojne povezanosti. Vse javno udejstvovanje je bilo krajevnega značaja. Lahko rečemo, da je bila v tem izražena geto miselnost. Nihče si ni upal tega javno povedati, vsaj jaz nisem mogel tega zaslediti, čeprav sem sledil kulturnemu udejstvovanju raznih skupin.

Pod vplivom shoda je bila ustanovljena Baragova zveza, ki je duhovno povezovala ameriške katoliške Slovence in lahko rečemo, da jih vedno bolj povezuje. Morda bo kdo rekel, da to vrše tudi druge močne slovenske organizacije. Gotovo je, da ne smemo podcenjevati njihovega dela in njihovega velikega doprinosa k ameriški slovenski skupnosti. Te organizacije pa ne predstavljajo enotnega gibanja in je glavno njihovo prizadevanje na finančnem področju in v zagotovilo svojega obstoja morajo natančno upoštevati federalne in državne zakone. V praktičnem delu pomeni to, da delujejo v dobre in koristne namene, a v svojem delu so brez ideologije, ker jim federalni zakon prepoveduje, da bi od svojih članov zahtevale versko pripadnost ali jim zabranjevale, kar je npr. nasprotno katoliški veri. Kljub temu položaju je KSKJ ohranila značaj katoliške organizacije.

Vseslovenski katoliški shod je imel določeno smer: izpovedovanje katoliške vere in pripadnosti katoliški Cerkvi na vseh področjih udejstvovanja v ameriški družbi. Tu je vzrok, da smo med programom zlatega jubileja posvečali precej pozornosti pojmovanju besede „katoliški“. Pojem „katoliški“ ima svoj razvoj. To

Skupina učencev in učenk čikaške slovenske sobotne šole je pod vodstvom Jožeta Rusa izvedla zborna recitacijo „Friderik sanja“. *Od leve:* Bernardka Simrayh, Mojca Magajne, Suzi Rigler, *(zadaj)* Jože Rus, Katie Plut, Veronika Puc, Dani Lavriša, Marko Puc, Monika Remec, *(zadaj)* Andrej Krivograd, Helena Puc, Peter Vlahovič, Johnnie Vlahovič, Karl Remec in Franci Gaber. Recitacija je bila dobro izvedena in primerna za obhajanje zlatega jubileja slovenskega katoliškega shoda.

je nujno že zato, ker oni, ki so se oddaljili od nauk katoliške Cerkve, sprejemajo zmote in zablode, ki jih ni mogoče spraviti v sklad z nauki Cerkve. Tako mora beseda „katoliški“ biti uporabljana za dejanske primere in opredeliti, kaj je katoliško in kaj ni, kaj je skladno z nauki učiteljske oblasti Cerkve in kaj ni.

Tudi v kulturnem področju je ta opredelitev potrebna, čeprav je težje postaviti določene meje. Da je opredelitev potrebna, trdim zaradi tega, ker se v prireditve vpeljujejo načini zabave, ki so same po sebi nenravnega značaja ali pa redno prinašajo priložnost za greh. Pa to niti ni glavni razlog. Tudi na kulturnem področju se moramo vračati h „koreninam“ raznih ljudskih navad in običajev ter tudi umetnosti vseh vrst. Za primer vzemimo samo narodno nošo. To je bila v preteklosti praznična ali nedeljska obleka. Ima torej versko ozadje. Čudno se mi zdi, da je ta del raziskovanja in zgodovine zanemarjen. V zadnjem času je bilo v tem pogledu veliko narejenega, a samo iz zgodovinskega vidika. Zaključki teh raziskovanj ne spadajo samo v muzej in v umetnostno in folklorno zgodovino, marveč nam tudi pomagajo spoznavati ljudsko vernost in pobožnost, ki sta izraženi v narodnih šegah in običajih, itd.

Papež Janez Pavel II. je jasno izpričal svoje prepričanje, da so to zadeve, ki spadajo v duhovno dediščino, iz katere zajemamo še danes duhovno hrano. To se pravi: iskati „korenine“, da bomo rastle iz njih. Na podlagi teh „korenin“, iz katerih smo izšli, nima nihče pravice uničevati ali zavirati verske vzgoje in verskega pouka. To so zadeve, ki spadajo k neuničljivim človekovim pravicam in pravicam narodne skupnosti. Janez Pavel II. je jasno povedal, čeprav tega izraza ni rabil, da so poljski ateisti izkoreninjenci, ker ne poganjajo iz ljudske in narodne preteklosti tisočletne poljske zgodovine. Isto velja tudi za Slovence.

Baragova zveza nas danes združuje in podpira, da kot slovenska skupnost najdemo v njej povezanost, ki ji dajemo slovenski katoliški značaj. Vprašanje je, ali bi bila Baragova zveza ustanovljena in ali bi se že tedaj začelo delo za njegovo beatifikacijo, ako ne bi bilo vseslovenskega katoliškega shoda. Že to nam nalaga dolžnost sodelovanja pri delu za Baragovo zadevo.

Raziskovanje Baragovega življenja in delovanja gre v smer spoznavanja in odkrivanja, kako je Baraga vse, kar mu je dala domača vzgoja in kar se je naučil v duhovniškem delu za slovensko ljudstvo, uporabljal v svojem misijonskem delu. On ni uničeval, kar je našel dobrega v vernosti Indijancev, marveč jim je odkrival in nudil krščanske oblike in izraze njihove vernosti.

Baragova zveza in delo za Baragovo zadevo združuje ameriške katoliške Slovence v narodnem in verskem področju. Na narodnem, ker nam nudi okrilje in možnost, da ob Baragovih dnevih in drugih prilikah spričujemo in kažemo drugim Amerikancem slovensko vernost, iz katere je izšel Baraga. To je koristno in važno za nas same, ker se tako vračamo h „koreninam“, iz katerih smo zrastle in naj rastemo še naprej. Tako zajemamo iz slovenske duhovne in verske zakladnice, ki je v Ameriki dobila svojski značaj in svoje izraze. To nas podpira tudi pri vzgoji in dobrem vplivu na mlajše generacije. Mlajši se zanimajo za slovensko folkloro in so odprti za pojasnjevanje ozadja in osnov, iz katerih so se razvili narodni običaji in

Spored slovesnosti zlatega jubileja se je začel s sveto mašo, ki jo je daroval p. Atanzij Lovrenčič OFM, predstojnik slovenske frančiškanske skupnosti v Ameriki.

Med nastopom učencev in učenk Slomškove slovenske sobotne šole pri Sv. Štefanu (Chicago). Nastop sta pripravila g. Jože Rus in ga, Milena Šoukal.

navade. To poudarjam zato, ker nekateri menijo, da bodo naredili uslugo slovenski skupnosti, ako damo nastran pojem katoliški in sodelujemo med seboj samo kot Slovenci. To je možno in v nekaterih zadevah potrebno, a ustrašiti se ne smemo očitka klerikalizma in nestrpnosti, ako hočemo biti zvesti duhovnosti in vernosti, iz katere je rasel in se oblikoval slovenski narod v preteklosti. Vemo namreč, da so Slovenci, ki imajo klerikalizem za isto kot za pripadnost ali izpovedovanje pripadnosti katoliški Cerkvi, zakaj Leksikon, ki ga je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani 1973 pravi v prvem stolpiču na strani 440: „klerikalizem: 1) polit. ali ideološko gibanje kat. cerkve. 2) podpiranje kat. cerkve in njene usmeritve“. Kdor v skladu s to opredelitvijo nastopa proti izrazu „katoliški“, je versko nestrpen.

Slovenci radi sodelujemo pri Baragovi zvezi. Tu najdemo del slovenske domačije. Karkoli je povezano z Baragovim imenom nam približa domovino bolj kot obisk Slovenije, kjer je vse narodno prekrito in okrašeno z rdečo barvo in rdečo zvezdo. Še celo velikemu Slovencu triglavskemu župniku Jakobu Aljažu so namesto duhovniškega kolarja dali rdečo kravato. Pri Baragovi zvezi pa tudi iz angleške besede diha slovenska duhovnost, kar smo neredko doživeli ob poslušanju cerkvenih dostojanstvenikov.

Obhajanje zlatega jubileja „prvega vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki“ nas je utrilo v spoznanju, da zgodovinski spomeniki slovenske vernosti v preteklosti ne spadajo v muzej ali knjižnico, marveč so duhovna zakladnica, iz katere dobivamo trdnost v spremenljivosti neustaljene družbe.

P. Fortunat je odprl spored slovesnosti 30. junija 1979 pred večerno mašo s temi besedami:

Obhajamo zlati jubilej vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki. Oziramo se nazaj v pretklost v prepričanju, da vse zdravo v narodu izhaja iz tradicije. To je tradicija, ki ohranja in živi duhovno dediščino ameriške Slovenije. Ta dediščina je bogata, lahko se pa spremeni v mrtvo zgodovino, ako je ne živimo in je ne oplajamo s svojim poznanjem, poglobljanjem in s svojo delavnostjo.

Duhovna dediščina mora biti last ameriške slovenske skupnosti. Njeni začetki gredo daleč nazaj v zgodovino; začela se je preden so se rojevale Združene države Amerike, zakaj prvi Slovenec je prišel v Ameriko 67 let po

pristanku ladje Mayflower in sicer leta 1687. To je bil misijonar Anton Kapus, veliki zemljepisni raziskovalec celine Sevele Amerike. Oplodili so jo veliki slovenski misijonarji; med njimi so bili največji: škofi Baraga, Mrak, Vrtin, Trobec in Stariha; Pirc, Lavtižar, Škola, Čebulj, Buh in številni drugi. V novejšem času pa p. Kazimir Zakrajšek, p. Hugo Bren, P. Bernard Ambrožič, p. Aleksander Urankar, p. Odilo Hajnšek (vsi so bili frančiškani); msgr. John Zaplotnik, Vital Vodušek, Ivan Zorman, Zdravko Novak, Karel Mauser, Marjan Jakopič in baragoslovca Joseph Gregorich in p. Bertrand Kotnik OFM.

Ta duhovna dediščina je dobila

svoj viden izraz na „prvem vseslovenskem katoliškem shodu v Ameriki“, ki se je vršil pred 50 leti julija prav tu, kjer smo sedaj zbrani.

Čeprav je naše obhajanje skromno, upamo na božji blagoslov in priprošnja Marije Pomagaj, da bo prineslo svoj blagoslov.

GOVOR G. JOŽETA LIKOZARJA

Dragi bratje in sestre!

Tako se mi zdi najbolj primerno pozdraviti vse, ko se kot velika slovenska družina na današnjem praznovanju spominjamo petdesete obletnice vseslovenskega katoliškega shoda. Prav na teh prostorih v Lemontu se je vršil. Ko bi spregovorilo kamenje in ako bi nam bilo razumljivo šumenje dreves, bi mogli zdaj poslušati veličastno zgodbo o ljudeh in podrobnem poteku dogodkov tistih dni. Nič bi ne bilo prikrito, nič zamolčano. Pred oči bi nam bila postavljena natančna slika velikega shoda.

Pa molči narava. Osivela je mladina, ki je bila takrat navzoča. V petdesetih letih je ugasnilo marsikatero oko, ki je ob shodu na lemontskih gričih videlo zbrano mogočno množico. Ta skupina je s svojo navzočnostjo potrjevala idejo v kateri smo vsi bratje Kristusovi. Mi, ki tega shoda nismo doživeli, prihajamo na današnje praznovanje bolj kot nekaki arheologi, ki želimo iz ostankov izluščiti podobo preteklosti. Mnogo je bilo o shodu pisanega, zato ni težko dobiti popolno sliko. Vendar, ko bi le obujali spomine na program, bi mogoče ob preveliki zamaknjenosti ne videli ozadja in morda celo zgrešili veliki pomen shoda.

Ob koncu prejšnjega stoletja in v letih pred prvo svetovno vojno, so Slovenci trumoma prihajali iz domovine v Ameriko. Ker niso znali jezika nove dežele in zaradi premnogih sprememb v družabnem redu, ki se jim kar čez noč niso mogli prilagoditi, so se, če je le bilo mogoče, strinjeno naseljevali. Zvesti verski tradiciji so čutili potrebo po duhovni hrani in zato so v svojem okolju začeli ustanavljati župnije. Tako je bilo, na primer, v okolici Clevelanda v Ohio v razmeroma kratkem času ustanovljenih pet slovenskih fara. Podobno so bile ustanovljene fare tudi po drugih državah Amerike, kjerkoli je živela večja skupina Slovencev. V vseh teh farah so postavljali cerkve in šole kar dokazuje veliko delavnost naših ljudi, njih pravilno pojmovanje dolžnosti, ki jo imajo do vzgoje svojih otrok in njih globoko versko prepričanje. To prepričanje jim je narekovalo, da je prva in največja potreba v življenju skrb za dušo. S trdim delom so čez teden služili kruh zase in za svoje družine, ob nedeljah pa so prihajali v cerkev, da se Bogu zahvalijo za blagoslove pa tudi, da se po končani službi božji srečajo s svojimi znanci s katerimi so si izmenjavali misli. Moli in delaj je bilo njih načelo. V ponižnosti so sprejemali dobrine in razočaranja nove domovine. Bili so molčeča katoliška skupnost.

Pa je bil še drugi drobec slovenskega življa. Peščica svobodomislecev je razglašala mnenje, da mora tisti, ki hoče pred svetom kaj veljati, zabavljati čez cerkev in duhovnike in v javnosti vero tajiti. Ker je katoliška skupina molčala je bilo slišati samo glasne zabavljaje in to je še verne zvbilo na limance. Nastale so čudne razmere.

Kar precej jih je bilo, ki so v javnosti hoteli veljati za svobodomislece. Po nasvetih peščice resničnih liberalcev so torej javno zabavljali čez Boga, vero in duhovnike, zasebno pa še imeli vero, - so tudi molili ter sebi zagotavljali, da še niso izgubili verskega prepričanja. Ti ljudje niso razumeli, da so s svojim početjem ustvarjali videz, kot da se naglo širi miselnost socializma. Za duhovnika je bilo naravnost mučno hoditi po cesti. Vsak čas so naivneži kričali nad njim in ga obmetavali z nesramnimi opaskami. Zvesti katoličani so se počutili poražene. Imeli so občutek manjšinske manjvrednosti. Hoteli bi svojim bratom pomagati iz zmote, hoteli bi se postaviti v bran, ali misel na premoč sovražnika jim je jemala pogum. V tem kritičnem času so nujno potrebovali dvigajoče spodbude.

To je pogled v zakulisne razmere. Preden ugotavljamo uspehe prvega vseslovenskega katoliškega shoda, se moramo zahvaliti vsem, ki so v tem cerkvi nenaklonjenem vzdušju s pogumnim nastopom osvežili duha vernim Slovincem. Glavna zasluga pripada tedanjemu glavnemu predsedniku KSKJ - Antonu Grdini, ki je v svojem članku meseca septembra 1928. leta, dal pobudo za katoliški shod. Ta shod naj bi zdramil ostraševane katoličane. V javni manifestaciji naj bi svetu pokazali skupne ideje in prepričanja.

Lepa in koristna misel, ki jo je sprožil Anton Grdina pa je zahtevala ogromno požrtvovalnost in skoro nadčloveško voljo. Da bi nam to bilo danes razumljivo, bi morali v mislih odpisati ves napredek tehnike zadnjih petdeset let. Pomislimo da so organizatorji in udeleženci shoda takrat delali za

vsakdanji kruh v razmerah, ki so zahtevale več fizičnega napora kot je to potrebno danes. Takrat še ni bil uzakonjen štirideseturni teden. Ni še vsaka hiša imela zasebnega avtomobila. Ni bilo zračnih linij, ni bilo televizije; ne magnetofona in ne nešteto drugih pripomočkov, ki so nam danes v vsakdanji rabi. Ko vidimo, da so v tedanjih razmerah v tako kratkem času organizirali množično zborovanje in pripravili ves program, se moramo čuditi zmogljivosti Slovencev tistega časa in priznati, da se moremo od njih marsičesa naučiti. Od prve misli, do dejanske izvršitve vseslovenskega shoda je minulo skopih deset mesecev. Od tega je potekla več kot polovica, da se je izkristalizirala misel shoda in da ji je bila zagotovljena vsestranska zaslomba. Celoten program je bil izdelan tri mesece pred časom shoda. V tej kratki dobi so se k sodelovanju priglasile skupine Slovencev iz petnajstih držav Amerike. Zastopane so bile: California, Colorado, Connecticut, Illinois, Indiana, Kansas, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, New York, Ohio, Pennsylvania, Wisconsin in Wyoming. V istem času so bili za shod pripravljene nastopi Orlov, nogometašev, godb, pevskih zborov; naštudirani so bili referati, pripravljena stanovska predavanja in številni govori. Ves ta program pa je bil kot okvir resolucijam, devetim odločitvam, ki so bile prebrane v nedeljo 7. julija 1929. Katoliški svet, zbran na ameriških Brezjah, jih je sprejel brez pridržka.

Prvi vseslovenski shod je uspel, ker so ga v sodelovanju pripravili laiki in duhovniki. To sodelovanje je bilo zagotovljeno že z izvolitvijo izvršilnega odbora, ki je bil sestavljen 21. novembra 1928. leta, že dva meseca po tem, ko

V nedeljo 1. julija 1979 pred procesijo.
 V narodnih nošah, ki jih vidite na slikah, so
 Klezinovi iz New Yorka, učenci in učenke slovenske
 sobotne šole pri Sv. Jožefu (Joliet)
 in gdč. Angelca Perčič iz Minneapolisa.

je Anton Grdina s svojim člankom dal pobudo za shod. Za vrhovnega predsednika je bil izvoljen prečastiti Janez Oman, za aktivnega predsednika pa Anton Grdina. Dalje so bili v odboru še: preč. Karl Cverčko, p. Anzelm Mum OFM, preč. Josip Škur, Mary Glavan, Antonija Struna, p. Salezij Glavnik in Leo Mladich. Danes so vsi ti že v večnosti. V duhu se poklonimo njihovega spominu in se jim zahvalimo za organizacijo in izvršitev tako

pomembnega dela. Versko-kulturno življenje med ameriškimi Slovenci je vse do druge svetovne vojne vsaj delno zaviselo od sklepov shoda. Pa ne samo po Ameriki - še dalj je segal vpliv shoda. Posredno je zaobmil usodo mnogih, ki so tedaj še živeli v Jugoslaviji. Tudi moja. Zdi se mi, kot da je bil prav duh vseslovenskega shoda tista rojenica ob moji zibelki, ki mi je usodila, da bom odrasla leta preživel v Ameriki. Kako to? vprašate. Glejte!

Ko bi ne bilo katoliškega shoda leta 1929, bi v Ameriki med Slovenci ne bilo nobenega odpora proti komunizmu med zadnjo vojno. Zaman bi čakal in z menoj tisoči v begunskih taboriščih. Zaman bi prosili za vstop v ZDA. Na gluha ušesa bi padale prošnje za pomoč, da se niso ameriški Slovenci še vedno ravnali po sklepih krščanskega shoda. V duhu shodove dodatne odločitve, ki zavrača suženjstvo vsake vrste in zahteva za vse Slovence svobodo, je bila ustanovljena Liga Katoliških Slovenskih Amerikancev. Po delovanju te dobrodelne ustanove smo begunci našli v Ameriki zavetje, mir in versko svobodo.

Ne moremo danes ugotavljati kako velik vpliv so sprejete odločitve imele na razvoj krščanske družine v Ameriki. Po shodu ni bil ustanovljen odbor, ki bi skrbel za izvajanje sklepov. Saj odločitve same niso bile izdane kot zapovedi, ki narodu nalagajo dolžnosti pač pa kot smernice, ki nikomur ne kratijo svobode ko označujejo pot do cilja, ki je naša večnost.

Samo z deveto odločitvijo je shod sprejel odgovornost in pod obljubo zavezal k delovanju nove rodove vse do tistega dne, ko bo izpolnjena želja slovenskega naroda, da bi bil škof Baraga prištet med svetnike. Prav je, da se ustavimo in zamislimo ob tej zadnji odločitvi. Saj je spodbuda k delu za Baragovo beatifikacijo največji otipljiv uspeh shoda. Ustanovljena Baragova Zveza je bila v začetku skromna v delu in podpori marketskemu škofu pa je v poznejših letih prevzela iniciativo za ogromno in natančno delo. Skušala je tudi zganiti vse katoličane v ZDA, ki so slovenske krvi, da sprejmejo od Previdnosti božje ponujeno

zgodovinsko poslanstvo, postaviti svojega rojaka k časti oltarja. Temu namenu ob petdesetletnici shoda ponovno posvetimo naše napore. Dodajmo mu nov obseg. Pred petdesetimi leti, ob priliki stoletnice prihoda misijonarja Friderika Barage, je bila začeta akcija za njegovo beatifikacijo. Letos je stoletnica rojstva kanonika Janeza Jeromina Omana, prvega slovenskega dušnega pastirja, ki se je slovenskim staršem rodil v Ameriki. On se je v letih ko je bil predsednik Baragove Zveze močno trudil, da bi bilo delo škofijske preizkave čimprej končano. K njemu se danes obrnimo, naj nam on pomaga izprositi čudežev, ki so za svetništvo škofa Barage potrebi.

Ob praznovanju petdesete obletnice prvega vseslovenskega katoliškega shoda se nehote vprašamo, ali nam je pričakovati še drugega. Prvi shod je sprejel sklep, da se ta drugi izpelje v letu 1933. Največji vzrok, da sklep ni bil izvršen je verjetno bila velika depresija, ki je v letu 33 dosegla najnižjo stopnjo. Kdaj, ali če bo sploh kdaj izvršen sklep prvega shoda, danes ni umestno vprašanje. Zlasti ne, ker v 50ih letih nismo našli ničesar spomega v sprejetih odločitvah in še posebej ne zato, ker v katoliških načelih sledimo navodilom prvega shoda. Če smo pripravljeni načelnost vsak čas brez premisleka izpričati, potem bo vsako naše srečanje, kulturno, politično ali zabavno, vselej pred svetom častna manifestacija.

V smislu prvega shoda nadaljujmo delo za časno in večno srečo! Vzgajajmo našo mladino po naročilih in zahtevah katoliške cerkve. Gojimo v svojih in njihovih srcih spoštovanje do vrhovne cerkvene oblasti in pokornost

Ob grobu škofa Rožmana 1. julija 1929

V spomin pokojnih ameriških Slovencev - govori p. Fortunat OFM

svetemu očetu, papežu Janezu Pavlu II.. Podpirajmo le tako slovenske časopisje, ki trdno stoji na katoliških načelih ter zavračajo vse, kar je za cerkev mlačno ali cerkvi nasprotno. Ko se trudimo za ohranitev slovenskega izročila delajmo povezani, kakor so bili povezani Slovenci na prvem shodu. Delajmo tako, da bodo naši potomci s ponosom kazali

na plodove našega udejstvovanja in da bodo z veseljem potrjevali pripadnost slovenskemu narodu.

Zvesti ideji katoliškega shoda naj bo vsako naše delo in vse naše prizadevanje uravnavano po pameti in opravljeno z mislijo na konec - konec, ki bo naša večnost brez konca.

V nedeljo 1. julija 1979 - P. Fortunat govori na pokopališču v spomin pokojnih in opomin živim

Smo na božji njivi in se spominjamo pokojnih, ki so živeli in delali v trajno korist vnega slovenskega naroda in posebej nas ameriških Slovencev. Korenine ameriških Slovencev so in morajo poganjati v slovensko duhovnost. Prvo smo bili Slovenci potem šele smo Amerikanci. To je božja njiva v toliko, v kolikor smo sposobni iz dela pokojnih zajemati in uživati njihove sadove. Največje delo za pokojne je gotovo zajemanje iz duhovne zakladnice, ki so jo oni obogatili. Kot verni ne zametamo narodne preteklosti, ki so ji pokojni dajali svoj neizbrisljiv značaj, marveč rastemo iz nje in tako izpovedujemo ameriško slovensko vernost.

V teh trenutkih smo duhovno združeni z vsemi velikimi ljudmi, ki so živeli pred nami in nam s svojim življenjem in delom omogočili, da smo to, kar smo in se še prizadevamo, da bi bili ter doprinesli tudi svoj delež k zdravju in trdnosti ameriških Slovencev.

Spominjamo se vseh pokojnih, ki

so delovali med ameriškimi Slovenci, spominjamo se pa tudi vseh pokojnih, od katerih so mnogi darovali svoja življenja v zvestobi do naroda in vere. Njihova zasluga je in hvaležni smo jim, da smo verni Slovenci. Ne bojmo se ozirati nazaj v preteklost naroda in vernosti v našem narodu zato, ker to danes ni sodobno. Spričujmo, da cenimo zdravo tradicijo.

Posebno smo pa danes kot verni ljudje združeni s temi, ki na tem pokopališču počivajo: škof Gregorij Rožman, simbol slovenske vernosti in zvestobe Cerкви, p. Kazimir, p. Aleksander in vsi drugi slovenski duhovniki, ki so že v večnosti, posebno p. Bernard, ki je umrl v Avstraliji, Matija Jager, ki je umrl pred kratkim, pokojni udeleženci vseslovenskega katoliškega shoda, pokojni monsinjor Merkun, škof Gregorij Rožman, Zdravko Novak, Karel Mauser in Marjan Jakopič.

Ti in vsi drugi naj počivajo v Gospodu!

Gdč. Angelca Perčič polaga slovenski šopek na grob škofa Rožmana

Govor g. Janeza Ovsenika ob grobu škofa Gregorija Rožmana

Tako skromno se je pripravljajal spomin na Prvi Vseslovenski katoliški shod v Ameriki, ki se je vršil v dneh 6. 7. in 8. julija 1929 v Lemontu, da je to praznovanje gotovo premalo odjeknilo med katoliškimi Slovenci v Ameriki, ki morajo reševati podobna vprašanja, ko so jih oni pred petdesetimi leti, le da so postavljena v drugačnih oblikah.

V dneh 30. junija in 1. julija letos v Lemontu, je ta zlati jubilej izvenel v posebnem poudarku, da smo v vsem svojem udejstvovanju vezani na tradicijo, ohranjevati moramo slovenskemu narodu to, kar so njegovi predniki ustvarjali, ker zgodovina se ni pričela pisati pred par desetletji, temveč je stara ne samo stoletja, pričela se je s pojavom človeka že pred tisoč-

letji. Ker imamo Slovenci tudi svojo zgodovino, so sklepi Prvega katoliškega shoda v Ameriki obvezni za nas, da jih rešujemo primerno sedanjim našim razmeram, v katerih živimo.

Pred slovesno mašo ob enajstih, v nedeljo 1. julija dopoldne, so se romarji zbrali na frančiškanskem redovniškem pokopališču, da se spomnijo vseh zaslužnih slovenskih mož, ki so odšli po svojem nesebičnem življenjskem delovanju po plačilo, ki bo veljalo za večnost. Vsa množica romarjev se je zgrnila predvsem okrog groba, v katerem počiva slovenski škof dr. Gregorij Rožman. Skupina narodnih noš je grob obkrožila in položila nanj slovenski pušelje. Ob grobu je Janez Ovsenik izpregovoril: „Ko se vsako leto ob tem času zbiramo ob Vašem grobu, ne

prihajamo, da bi jokali nad izgubljenimi bitkami, ne da bi žalovali za izgubljeno domovino, temveč da se znova potrdimo v spoznanju, da je naše poslanstvo tako važno in vseobsežno, da to skoraj dojeti ne moremo.

Pred petdesetimi leti so se na tem griču, ob podobi naše slovenske Kraljice, Marije Pomagaj, katere pravo domovanje je na Brezjah na Gorenjskem v Sloveniji, zbrale tisočere množice katoliških Slovencev, da slovesno izpovedo in poudarijo, da hočejo biti trdne v svojem verskem prepričanju, ki ga bodo uvedle v svoje praktično, javno in družinsko življenje. Na tem kongresu se je pričelo veliko gibanje, da Slovenci dobimo svojega svetnika, o katerem jasno vemo, da je vzet iz našega slovenskega okolja. Škof, misijonar Indijancem, kri iz naše krvi, Irenej Friderik Baraga naj bi po božjem pristanku to bil.

Prav pred štiridesetimi leti se je pod Vašim vodstvom, škof Gregorij Rožman, vršil v Slovenski Ljubljani Svetovni kongres Kristusa Kralja. Po ulicah, cerkvah, zborovalnih dvoranh in na Stadionu je glasno odmevalo:

P. Fortunat OFM: Pridiga med romarsko mašo

Pred 50 leti so se prav na tem prostoru od 6. do 8. julija 1929 zbirali ameriški Slovenci k „vseslovenskemu katoliškemu shodu v Ameriki“. Bil je to čas javne izpovedi katoliške vere in pripadnosti katoliški Cerkvi. Dnevi, ki so poslušali ure in ure govornike in pridigarje, ki so opisovali, kaj pomeni za ameriške Slovence biti veren, pripadati katoliški Cerkvi. Govorniki so pregledali odgovornosti in naloge, ki jih je v tedanjih razmerah in pogojih

Povsod Boga, Kristus kralj, Kristus zmaguj, med nami Slovenci, pa tudi po vsem svetu. To je bilo samo nekaj mesecev prej, predno je bil svet pahnjen v strašno temo zlobe.

Težke čase smo od tedaj preživeli. Preizkušnje so bile hude. Trpljenje nedopovedljivo, pa nismo Vaših naukov pozabljali v prepričanju, da Vi niste križa nosili po ljubljanskih ulicah brez posebnega vzroka. Kdor smisla Križa ne doume, tudi resnične zmage ni zmožen.

Zbiramo se, da svojo vero utrdimo, medsebojno ljubezen povečamo in pomnožimo svoje upanje. Konstantin je v znamenju križa dobil zagotovilo zmage in v to znamenje je usmerjena naša življenjska naloga, naše mišljenje, naše udejstvovanje, tako nas starejših, ki se poslavljamo, pa prav tako mladih, ki svojo odgovorno pot šele prav začenjajo.

Naše geslo je, kot škofa-preroka Antona Bonaventura Jegliča: Po Mariji k Jezusu, in Vaše: Križa teža in plačilo. V to in za to je usmerjeno naše vsakoletno romanje.“

imel posameznik, slovenska družina in slovenska skupnost.

Mislil pa, da je največje, kar je bilo na tem shodu sproženo in začeto: delo za Baragovo beatifikacijo.

V teh mislih bi se rad za nekaj trenutkov z vami poglobil v pomen tega dela za ameriške katoliške Slovence.

Najprej želim poudariti pojem „katoliški Slovenci“. Iz raznih razlogov, morda največ zaradi napačnega pojmovanja ekumenskega gibanja, se je

pojaviła težnja, da bi pozabili in odpravili pojem katoliški Slovenci. Kaj je nam najdražje? Katoliška vera, katero živimo in izpovedujemo kot člani Kristusove Cerkve. V njej smo bili oblikovani v svojih detinskih in otroških in mladeniških letih. Naša rast v veri je šla skozi razne preskušnje in resno smo vzeli nevarnost, ki jo prinaša katoliški veri in Cerkvi ter veri na splošno brezboštvo, ki se je pojavljalo kot brezbožni komunizem prav v času, ko se je zdelo voditeljem ameriških katoliških Slovencev potrebno in koristno, da javno izpovedo svojo pripadnost katoliški Cerkvi in se poglobijo v nauke in resnice naše vere - ideologijo katolištva.

To je potrebno tudi danes. V vero se moramo poglobljati, spoznavati moramo, kaj je našim prednikom pomenila katoliška vera, kako so jo živeli in kaj so zanjo žrtvovali. Ob spoznavanju verne duhovnosti naše preteklosti razumevamo bolj in bolj, kako je vemost naših prednikov obrodila sadove v velikih ljudeh kot so bili za naš ameriške Slovence Anton Kapus, škofi Baraga, Mrak, Vrtin, Trobec, Stariha; dalje Pire, Škola, Čebulj, Buh, Zaplotnik, p. Hugo, p. Kazimir, p. Aleksander, Vital Vodušek, Ivan Zorman, p. Odilo, Zdravko Novak, Karel Mauser, Marjan Jakopič in mnogi, mnogi drugi. Ti so bogatili ameriško slovensko duhovno zakladnico, ti so v veliki meri gradili ameriško katoliško Cerkev, ti so zgodovinske priče, da imamo ameriški Slovenci svojo duhovnost, da rastemo iz slovenskih korenin, čeprav smo izven svoje rojstne domovine.

Je pa za nas nevarnost, da smo v duhu časa površni, ko zajemamo iz naše duhovne zakladnice. Morda smo v tem

enostranski in se oklepamo samo zunanosti, ki jo prinaša oziroma nudi ta zakladnica, npr. slovenska folklor. Gre nam preveč samo za zunanje izraze slovenske narodne duhovnosti, kar se razodeva z gojitvijo narodnih pesmi in z folklornimi plesi in glasbo. Poglobljati se moramo v to, kar imenujemo tradicija. To je danes zelo važno. Znano je, da so v marsikateri deželi danes spodkopani Cerkvi osnove, ki je v ljudstvu, ker misijonarji niso mogli vzgojiti zadostno število domačih duhovniških in redovniških poklicev. Papež Janez Pavel II. opira vse svoje pozitivno delo za utrditev katoliške vere na to, da obrača misli vernikov nazaj v tradicijo. Vemost poljskega naroda ima npr. tisočletno zgodovino. Številni zgodovinski spomeniki in razna dela velikih ljudi so zgodovinske priče te vernosti. In to je treba ohranjati in gojiti. To je najbolj uspešen način dela proti brezboštvo, s katerim je tesno povezana komunistična revolucija, ki ni samo zavrgla, marveč skuša uničiti vso zgodovino, v kolikor se izraža v vernosti in duhovnosti. Vso veliko preteklost skušajo danes gledati skozi rdeča očala, skozi očala, ki so postala rdeča od prelite krvi narodnih in verskih mučencev, braniteljev narodne vemosti.

Delo velikih ljudi izvira, poteka in dobiva svojo moč iz zdravih korenin. V vsakem prizadevanju vemega človeka se izražajo stoletja oblikovanja, razvoja in rasti. Zato lahko npr. govorimo o Baragovi duhovnosti. Iz zdravih korenin slovenskega ljudstva je rasel in se oblikoval ter bogatil svojo osebnost, ki jo je izražal v vsem svojem delu kot duhovnik v domovini in pozneje kot misijonar in škof. Zato

je razumel tudi duhovnost svojih Indijancev in na njihovi duhovnosti gradil svoje misijonsko delo v vseh področjih svojega udejstvovanja. Baraga ni nikoli, tudi ne pri Indijancih, uničeval ali odpravljaj, kar je v vsakem človeku kot bitju, ki je prišlo iz Stvarnikovih rok, dobrega in plemenitega. Vsak veren človek, ki se oklepa takega načina svojega duhovnega oblikovanja in vplivanja, gradi na naravo. „Milost predpostavlja naravo“ je znano načelo katoliških teologov.

Na to oblikovanje vplivajo razmere in pogoji, ki nas obdajajo. Razmere in pogoji se spreminjajo. V to spreminjanje moramo vnašati svojo vemost, svojo duhovnost; na zunaj moramo izražati, kar smo v svoji notranjosti. Ako tega ne znamo ali se nam ne zdi potrebno, potem med nami rastejo generacije, ki ne cenijo ali pa celo prezirajo in zametajo preteklost, to je, ljudsko duhovno zakladnico ali tradicijo.

Rasti moramo iz preteklosti. Vse, kar imamo velikega, je sad preteklega prizadevanja in dela. Vsi veliki možje

kot npr. Baraga, Slomšek so zgovorna priča vernosti ljudstva, iz katerega so izšli. Zato njihovo delo cenimo kot narodno dediščino iz katere zajemamo in jo s tem tudi bogatimo. Vsak človek mora biti priča vernosti, zdravih korenin, iz katerih črpa življenjsko moč v razodevanju, pričevanju vsega, za kar stoji, kar je in kar hoče dati v svoje življenje, ki dobiva svoj izraz v njegovih odnosih do soljudi, do družbe, do sveta, do raznih dobrin, duhovnih in materialnih.

Naši predniki so vedno, zavedno ali nezavedno, izražali svojo duhovnost, ki je bila na verskem področju krščanska in katoliška ter je kot taka vtisnila neizbrisen izraz tudi v narodno duhovnost - folkloro, kulturo, umetnost vseh vrst.

Obletnico - zlati jubilej vseslovenskega katoliškega shoda v Ameriki obhajamo ne le v hvaležnosti do onih, ki so ga organizirali, izvedli in se ga udeležili, marveč tudi zato, da znova spoznamo in začenjamo spoznavati duhovne korenine, iz katerih rastemo ameriški katoliški Slovenci.

Matthew Tekavec - Govor v Romarskem domu 1. julija 1979

Spoštovani in častiti upravitelji naših ameriških Brezij, očetje frančiškani in dragi romarji in romarice!

Naj mi bo dovoljeno v spomin 50-letnice prvega in zadnjega slovenskega katoliškega shoda, ki se je vršil v Lemontu, povedati nekaj besed ob tej jubilejni proslavi.

V „National Catholic Register“ 6. maja t.l. je znani nadškof bizantinskega obreda Nicholas Elko napisal članek: „Božje zapovedi“. Poleg članka je

risba papeža Janeza Paula II., ki z zakrivljeno palico zavrača skupino 6 ogorčenih volkov. V levem naročju drži malega otroka, za njegovo obleko pa se v zavetju skrivata dva malčka. Zdi se mi, da ta slika dopolnjuje nadškofov spi

Namen članka in podoba sta naredila izreden vtis. Ne morem tu podati vsebine vsega spisa, a na kratko bi rad povedal nekaj njegovih misli v razmišljanje. Kaj vse se je 50 let, ko se je tu vršil prvi

Ljudske pobožnosti so izraz vernosti ljudstva. Ena izmed najbolj priljubljenih ljudskih pobožnosti so pete litanije Matere božje. Zato so vedno na sporedu naših romarskih pobožnosti. Med obhajanjem zlatega jubileja vseslovenskega katoliškega shoda smo jih peli v soboto in nedeljo. V soboto so vodili petje (od leve): Vinko Rozman, p. Atanazij, p. Tadej in Jože Likozar; v nedeljo pa: Vinko Rozman, Rudi Knez, p. Atanazij, Tone Nemec in Jože Likozar.

in zadnji slovenski katoliški shod, spremenilo! Omenil bom pa le nekaj dejstev.

Res je, da je v tem času tehnika dosegla neslutene uspehe. Uživamo njene pridobitve, katerih naši predniki niso imeli. V nasprotju pa gorje, ki ga človeška zgodovina ni zabeležila od svojega postanka. Spomnimo se septembra 1939, ki je začetek teh 40 let vojn in revolucij, iz katerih do danes ne vidimo izhoda. Smatram, da vse to zlo prihaja iz zmotnih ideologij. Če bi dal človek državam in posameznikom v okvir 10 božjih zapovedi - in bi vsi te sprejeli - bi se vsemu temu izognili.

Doživeli smo, da sta se navidezno nasprotna komunizem in nacizem spojila v celoto, da sta napadla in razdelila plen neodvisne Poljske, ki sedaj še vedno trpi zaslužnjena pod srpom in kladivom. Božja Previdnost, ki vodi vse nam po nedoumljivih potih, pa je določila, da je bil prav iz te zaslužnjene dežele poslan vrhovni pastir Cerkve papež Janez Pavel II.. V teh temnih dneh doživljam, kako velik vpliv uživa njegova osebnost. Obisk Mehike in Poljske je dal odtis njegove veličine. S svojo okrožnico „Človekov Odrešenik“ pa nam daje veliko spodbudo, da nam je njegova beseda upanje na lepšo prihodnost. - Hvala uredniku Ave Maria p. Fortunatu Zormanu, da nam posreduje to okrožnico v slovenskem jeziku.

Omenjeni škof Nicholas Elko citira besede Lenina, ki je začetnik ruske revolucije 1917. Takole piše Lenin: „Če bi imeli dovolj ljudi, ki dejanje smatrajo za slabo, ne bo dolgo od tega, ko ga bodo sprejeli za koristno.“

Tako doživljamo v naši državi, da se je višje sodišče prilagodilo temu mnenju. Iz božje zapovedi „Ne ubijaj“

je uveljavilo umor nerojenih za zakonito dejanje. Kar prepoveduje 5., 6. in 9. zapoved je odstranjeno, da več ne spada v etiko 20 stoletja. Res je, da je po izvirnem grehu ranjena človeška narava nagnjena k počutnosti. Vsakdo v sebi čuti to razklanost in mora sam v sebi ta boj prenašati, da zmaga ali podleže. Toda nikjer od najvišjega sodišča ne slišimo, da bi se zavzeli za to, kar je v soglasju z božjimi zapovedmi: „Ne ubijaj! Ne prešeštvuj! Ne želi svojega bližnjega žene!“ Vse to je dovoljeno. Za posledice pa davkoplačevalci plačujejo!

Od leta do leta raste kriminal. Odkod to zlo? Večina iz razbitih družin, ki jim je postavna oblast dovolila razhod v nasprotju z božjo ureditvijo: „Kar je Bog združil, naj človek ne loči!“ Koliko nesrečnih otrok iz razbitih družin raste brez varstva staršev in je pod vplivom poulične vzgoje. Ko ni bilo v šolah spolnega pouka, ni toliko mladine zabredlo. Posledice zopet nosi davkoplačevalec.

Odgovorni, ki zagovarjajo umor nerojenih, ne vidijo posledic, ki jih statistika dokazuje: V ZDA je sedaj več nad 65 let starih kot pred 5 leti. To pomeni, da postajamo narod, ki izumira. Statistika potrjuje isto za evropske države. Ako se bo to nadaljevalo, kdo bo vzdrževal „Social Security“?

Tako doživljamo, da je naše javno življenje upor božjim zapovedim. Človeška odredba je nad božjo modrostjo.

Pred nekaj leti je umrl eden največjih fizicistov Werner Von Braum. Z njegovo znanostjo je človek dospel na luno. On je izjavil: „Odkrili smo stvari, ki jih ne moremo kontrolirati.“

to je pretresajoč opomin državi: da se zanaša na Boga.“

Nihče ne more pričakovati varstva in pomoči, ako zavrača božje zapovedi. Zato doživljamo v svetu tak nered, da se bojimo, kaj bo jutrajšnji dan prinesel. Vsi sistemi, ki zanikajo božje zapovedi, se bodo prej ali slej sesuli. Ostalo pa bo, kar je Bog Mojzesu razodel na Sinaju: „Jaz sem, ki sem!“ Tako je Bog označil, da nima ne začetka in ne konca. Od spolnjevanja božjih zapovedi, ki so nam dane, da jih spolnjujemo ali pa ne, je odvisna sreča ali propast posameznikov kot držav.

Če je Bog, zakaj ne sodelovati z Njim? Pri zadnji večerji je Kristus dal ta odgovor: „Kdor ima moje zapovedi

in jih spolnjuje, ta je, ki me ljubi; a kdor mene ljubi, ga bo ljubil moj Oče in jaz ga bom ljubil in se mu razodel“ (Jan 14, 21).

S tem sklepam, da bomo najlepše obhajali 50letnico prvega katoliškega shoda Slovencev v Ameriki, ako bomo urejevali svoje življenje po božjih zapovedih. Čeprav se od leta do leta manjša naša skupina priseljencev, ostanimo zvesti in vztrajajmo do konca. Bodimo zvesti Bogu, našemu slovenstvu in dobri državljeni te države in pomagajmo, da dobro preraste zlo. V ta namen prosimo za pomoč Njo, ki jo kličemo: Pomoč Kristjanov, Marija Pomagaj - prosi za nas!

Križ južno od Cross Village, Michigan - V ozadju Lake Michigan

Foto: Pok. Gabriel Rus SM

Pregled stikov Slovencev z Ameriko in stikov Amerike s Slovenci

Ta kratek spis o stikih Slovencev z Ameriko in stikov Amerike s Slovenci sem sestavil samo kot pregled (outline). Vse bralce prosim, da ga preberejo samo v ta namen, ker dobro vem, da se da skoraj o vsakem stavku napisati najmanj kaka razprava ali celo knjiga.

Slovensko-ameriški stiki v zgodovini so se vršili na področju zemljepisnih raziskovanj, na področju naseljevanja, na področju pokristjanjenja in civilizacije Indijancev in na področju političnih in kulturnih stikov. Slovenci se ne morejo hvaliti s številom, pač pa s kvaliteto nekaterih svojih rojakov.

NA PODROČJU

ZEMLJEPISNIH RAZISKOVANJ

V kolikor moremo dokazati je bil prvi Slovenec, ki je prišel v Ameriko pater Mark Anton Kappus in to leta 1687, torej 67 let po pristanku ladje Mayflower. Slovenski misijonar Kappus se je rodil 1657 v Kamni gorici in je umrl 1717 v mestecu Matape v sedanji Mehiki. Pristal je na ameriški celini 15. septembra 1687 na ladji San Roman, s katero se je pripeljal iz Španije. Med svojim delom v Ameriki, predvsem med indijanskim rodom Pima v tako imenovani deželi Pimeria Alta, ki je obsegala sedanjo Sonoro v Mehiki in južni del

sedanje Arizone, je imel dovolj prilike potovati na konju po sedanji severni Mehiki in, ako verjamemo njegovim pismom, tudi po sedanji južni Arizoni.

Če izvzamemo nedokazane teorije o izvoru imena Croatan Indijancev, katerih ime naj bi nastalo po pristanku brodolomskih dubrovniških mornarjev, je bil pater Kappus prvi s sedanjega ozemlja Jugoslavije, ki je prišel na ozemlje sedanjih Združenih držav.

Pater Kappus je bil tudi edini Slovenec, ki je dal svoj prispevek pri zemljepisnem raziskovanju celine Severne Amerike. Udeležil se je nekaterih odprav v nepoznane kraje skupaj z znanim patrom Evzebijem Kinom (čigar spomenik so postavili v kongresni dvorani v Washingtonu), posebno pa po svojem poročilu, poslanem v Evropo leta 1701, ko je sporočil svetu, da Kalifornija ni otok, ampak del celine. Odtlej je bilo to vprašanje rešeno med znanstveniki v Evropi in vsi zemljevidi so na podlagi poročila patra Kappusa

začeli slikati Kalifornijo kot del celine.

Njegovo dopisovanje v Slovenijo je tudi pomembno, dopisoval se je s svojim bratom v Kamni gorici, s predstojnico samostana v Škofji Loki, posebno pa z zgodovinarjem Janezom Gregorjem Dolničarjem (1655-1719), ki je bil najbolj delaven član prve slovenske akademije znanosti, naše akademije operozov. Tako so imeli Slovenci proti koncu sedemnajstega stoletja in v začetku osemnajstega stoletja dobre informacije o novem svetu.

NASELJEVANJE

Na področju naseljevanja bomo najbrž našli prve Slovence med tako imenovanimi Salzburžani, kateri so okoli 1730 ustanovili svojo kolonijo v državi Georgija. Pregled imen med 127 podpisniki cerkvenih listin nam potrjuje, da sta bila med njimi vsaj dva Slovence: John Martin Paulitsch in Philip Paulitsch. Njun rojstni kraj moramo iskati najbrž v vasi Zagorica v Ziljski dolini na Koroškem, kjer je nekaj Slovencev obdržalo protestantsko vero in se izselilo skupaj z nemško govorečimi Salzburžani.

Kolonialna doba ni dala veliko slovenskih naseljencev, toda nihče še ni resno preiskal slovensko zvenceh imen med Washingtonovimi vojaki.

Preiskati bi bilo treba tudi lokalno zgodovino nekaterih krajev, od koder imamo nekaj precej zgodnjih naseljenec. Med njimi bi omenil vsaj Janeza Goršeta (1815? - 1891), ki je bil lastnik zemljišč sedanjega Loopa v Chicagu, in belokranjskega rojaka, ki ga je srečal Baraga v južnem Ohiju.

Prva slovenska organizirana skupina je prišla seveda šele 1865 in sicer k

Sv. Štefanu v Brookway in k Sv. Antonu v Krontown v Minnesoto. Sv. Štefan nam je pozneje dal veliko pionirjev, med njimi pokojnega mons. Omana in sedanjega škofa Rauscha. Poznejše naselbine so se ustanovile v Pennsylvaniji, West Virginiji, Ohiju, Illinois, Michiganu, Wisconsinu in drugod. Privlačnost za Slovence so nudili rudniki, gozdovi in tovarne. Zato imamo naše naselbine v krajih, kjer se je tedaj razvijala industrija. Slovence imamo skoraj v vseh ameriških državah, najmanj seveda v južnih, kjer so naše naselbine v Floridi šele iz poznejše dobe.

Tudi zemljepis izseljevanja bi bilo treba preštudirati, ker je večina slovenskih izseljencev prišla iz določenih krajev. Bela krajina, Prekmurje, nekateri kraji Dolenjske in Notranjske, predeli Krasa, Gornja Savinjska dolina in Beneška Slovenija so dali največ izseljencev, medtem ko Gorenjska v poznejši dobi zelo malo.

MISIJSKO DELOVANJE

Junaško pesem bi Slovenci lahko zapeli o svojem trdem in uspešnem misijonskem delu med ameriški Indijanci. V tej dejavnosti najdemo že poprej omenjenega patra Kappusa. Med leti 1763 do 1767 najdemo še enega Slovence, namreč patra Frančiška Ksaverija Drenika, profesorja univerze v San Domingo. Njega lahko štejemo kot prvega univerzitetnega profesorja Slovence v Ameriki.

Največje junaštvo v ameriško-slovenski zgodovini je pripisati Frideriku Baragi (1797-1868), ki je prišel kot misijonar med Indijance in pristal v New Yorku na zadnji dan leta 1830. Postal je prvi škof v Sault Ste. Marie in pozneje v Marquette v Gornjem

Michiganu. Ker je izšel iz naroda, ki se je boril za obstanek svoje kulture, je razumel Indijance v njihovi borbi za obstanek lastne kulture in za obstanek na svoji zemlji. S svojim obširnim znanjem je sestavil slovnico in slovar Očipvejcem in pisal knjige njim in še poprej Otavanom.

Baragovo delovanje in njegovi pozivi so opogumili številne Slovence, kateri so mu prišli na pomoč. Okoli 50 slovenskih duhovnikov je žrtvovalo svojo dejavnost v polnem obsegu ali pa vsaj delno za Indijance na ozemlju Velikih jezer. Junaška slovenska pomoč Indijancem se je po Baragi nadaljevala s Francem Pircem (1786-1880), ki je Indijance učil celo po slovensko kuhati in gojiti sadje, preko škofov Ignacija Mraka (1810-1901), Jakoba Trobea (1838-1921), Janeza Vertina (1844-1899), Janeza Stariho (1845-1915) do skromnega patra Romana Homarja (1864-1959), s katerim se je junaška doba slovenske pomoči Indijancem končala.

POLITIČNI IN KULTURNI STIKI

Ne smemo pozabiti, da je Thomas Jefferson našel veliko misli pri pisanju svoje Listine o neodvisnosti pri ustoličevanju slovenskih knezov na Koroškem. Tako je stara ustanova iz srednjega veka, ko je vladar prejemal oblast od ljudstva, navdihnila tudi ideje novi Ameriki.

Nova republika je hitro našla priložnost, da je poslala svojega sina v Slovenijo. Leta 1821 je polkovnik

Middleton, charge d'affaire ameriškega poslaništva v Rusiji, bil pooblaščen od tedanjega državnega tajnika Adamsa, da zastopa Združene države na kongresu tedanje svete Alijanse v Ljubljani. To je bila prva politična zveza Amerike s Slovenijo. Poročilo mladega polkovnika v Washington je sprožilo znano Monrojevo doktrino, katere ideja se je torej začela v Middletonovih mislih v Ljubljani.

Vsakdo pozna 14 točk predsednika Wilsona, ki so vzbujale upanje v srcih Slovencev v času prve svetovne vojne. Slovenci pa niso mogli razumeti, zakaj so se te ideje žrtvovale za praktično politiko na tako veliko škodo Slovencev posebno pri mejah z Italijo.

V dobi druge svetovne vojne smo stavili vse upe na zahod, posebno na Ameriko. Ponosno smo izgovarjali ime predsednika Roosevelta, ko je proglasil svobodo od strahu, tisto svoboščino, katero smo v času grozot najbolj pogrešali. Zopet je bila ta svoboščina žrtvovana, da smo komaj razumeli, kako je bilo to mogoče. Pozneje smo morda bolje razumeli svetovni položaj, ki se ni ravnal po načelih in vzvišenih idejah.

* * *

Moderni svet gre lahko mimo Slovencev in mimo slovenščine z ozirom na njihovo število. Toda vedno bomo našli slovenske ideje in slovenski duh živ v zapadni hemisferi, saj so Slovenci za njen razvoj doprinesli veliko in to ne s svojim številom, pač pa z močjo svojega duha vse več kot si sami in ameriško ljudstvo predstavlja.

Benediktinec Roman Homar (1864 - 1959)

Po besedah pokojnega p. Bernarda Ambrožiča OFM je bil to zadnji naš misijonar Baragovega kova. Rojen je bil 16. oktobra 1864 v Podhruški pri Kamniku. V šolo je hodil k frančiškanki v Kamniku. 19letnega je spravil v Ameriko Msgr. Buh leta 1883, ko je prišel v Slovenijo po študente za misijone. Ko je bil p. Roman star 9 let, se je srečal z misijonarjem Pircem. Romanov oče je bil po materi s Pircem v sorodu. „Fant,“ je dejal misijonar fantku, „če boš res kdaj duhovnik, ne ostajaj na Kranjskem. V Ameriko pojdi, pa ne ostajaj med belimi. Med Indijance pojdi! Tam je potrebno!“ Dolgo je misijonaril med Indijanci v severni Minnesoti. Dolgo vrsto let je bil župnik v kraju Omega, Minn., leta 1953 je bil upokojen. Zadnja leta življenja je preživljal v benediktinskem samostanu v St. Johnsu, Minn. Fotografija je iz leta 1898.

Paberki o doprinosu slovenskih misjonarjev u Afriki

Afrika je zaživela pred slovenskimi očmi v novejšem času v 19. stoletju predvsem v želji prinesiti evangelij nekrščanskim narodom. Tako je prva polovica 19. stoletja odprla Slovincem nova obzorja v Severni Ameriki na eni strani in v Afriki na drugi. Dva izredna misijonarja sta vodila to gibanje: Friderik Baraga (1797-1868) je odprl slovenski pogled v Severno Ameriko in na ameriške Indijance, Ignacij Knoblehar (1819-1858) je usmeril pogled svojega naroda na drugo celino - Afriko - in sedanji Sudan še posebej.

Slovinci so navdušeno sodelovali pri teh misijonskih podvigih in pomagali ostvariti cilje teh misijonarjev. Če gledamo s stališča človeških uspehov moramo priznati, da je Knobleharjev misijon doživel popolen polom in umik na celi črti. Smrt je pobirala misijonarje drugega za drugim. Živel so v podnebnih razmerah, kakršnih se niso mogli navaditi, čeprav njihove žrtve niso poznale meja. Zdelo se je, da je seme padlo na skalo in ni obrodilo sadu. Vsaj ob svojem času ne. Če pa prebiramo zapiske teh misijonarjev in zapiske sodobnikov o njih, lahko samo občudujemo njihov doprinos in ga postavimo na pravo mesto v zgodovini zemljepisnega raziskovanja Afrike.

V Knobleharjevem času in pod njegovim vodstvom je doprinos

slovenskih misijonarjev v Afriki dosegel svoj vrhunec. Slabo opremljeni misijonarji so doprinesli veliko v kratkem času in z silno omejenimi sredstvi. Še preden se je povečal trud angleškega Kraljevskega zemljepisnega društva (Royal Geographical Society) pri iskanju virov Nila, so misijonarji pod Knobleharjevim vodstvom skoraj prišli do njih. Njihova zemljepisna in vremenoslovska opazovanja in merjenja so bila čudovito natančna, če pomislimo kakšne naprave so imeli na razpolago. Knoblehar in njegovi misijonarji so prišli po Nilu dalj kot vsi drugi Evropejci v tistem času.

PRVI SLOVENSKI STIKI Z AFRIKO

Slovenska beseda zamorec ima svoj izvor v besedi, s katero so označevali srednjeveške Arabce v različnih deželah Evrope. Razvila se je iz latinske besede Maurus, ki je pomenila prebivalec Mavretanije v severozahodni Afriki. V sedmem stoletju po Kristusu so Arabci premagali Mavre, toda v naslednjem stoletju ob osvojitvi Iberskega polotoka je ta oznaka prešla na njih. Po ljudski etimologiji je prvotni koren prejel predpono za v prepričanju, da je človek temnejše polti prebivalec dežele za morjem.

Srednjeveški Mavri iz Španije so igrali pomembno vlogo v zgodovini

Slovanov na Jadranski obali. Vprašanje slovanskih sužnjev iz Panonije, ko so tja v desetem stoletju vdrli Madžari in jih vodili v verigah na prodaj v Benetke, odkoder so jih Benečani z Riva degli Schiavoni (ime je ohranjeno v Benetkah) vozili na svojih barkah v sužnost Arabcem v Španijo, še danes ni popolnoma raziskano. Nekateri teh krščanskih sužnjev so gotovo skušali pobegniti in večkrat se jim je posrečil beg v sedanjo južno Francijo. Jezikoslovci bi se morali ukvarjati z nastankom besede slave v angleščini, ki je gotovo nastala v južni Franciji, ko so slovanski sužnji (v arabščini Sakalibas in v francoščini Esclaves imenovani) našli zatočišče pred preganjanjem. Na poti v Španijo so se ladje gotovo ustavljale v Afriki in so tedaj Slovenci bili v podobnem položaju kot zamorci, katere so misijonarji v Knobleharjevem času skušali reševati pred arabskimi trgovci s sužnji. Da so Arabci prihajali na slovensko obalo dokazuje tudi ljudska pesem o Lepi Vidi.

DVA SLOVENSKA FRANČIŠKANSKA MISIJONARJA V 18. STOLETJU

SIGFRID KAPPUS

Pater Sigfrid Kappus, Slovenec po rodu, najbrž iz Ljubljane, je živel kaj zanimivo življenje kot afriški misijonar. V letu 1727 je bil določen za abesinske misijone. Ko pa je z dvema drugima patroma skušal oporekati podprefektu misijona Ildefonsu de Palermo in ga obtoževal pri Propagandi za širjenje vere, so ga predstojniki poslali v letu 1733 v Albanijo. Na poti v Albanijo so ladjo napadli morski razbojniki in našega patra ujeli. Šele pozneje se

mu je posrečilo zbežati in vmiti se v Rim.

V letu 1737 je danski kralj Christian VI. poskušal poslati posebno odpravo v Abesinijo. Zamisel za tako odpravo je dal francoski grof Pierre Joseph le Roux d'Esneval (1682? - 1756), ki je začel razgovore tudi v Rimu, čim je zvedel, da je abesinski cesar poskušal iskati s pomočjo papeškega dvora zveze s kako evropsko pomorsko državo, da bi si mogel nabaviti moderno orožje. Sveti sedež je želel samo obnoviti misijonsko aktivnost v koptski Abesiniji in predlagal, da bi katoliški misijonarji spremljali tako odpravo.

Danska odprava se je organizirala na pomlad 1737 in odplula iz Livorna v Italiji v Aleksandrijo v Egiptu. Med šestnajstimi udeleženci sta bila dva frančiškanska patra, ki sta nosila s seboj rokopis kot darilo papeža Klementa XII. abesinskemu cesarju. Eden teh frančiškanov je bil Slovenec Sigrid Kappus, v dokumentih imenovan Sigfrid de Lubiana. Odprava je potovala po Nilu navzgor, a je dosegla samo druge Nilove brzice pri Wadi Halfi blizu sedanje meje med Egiptom in Sudanom. Kljub ogromnemu naporu se je morala ustaviti in se vmiti, ne da bi dosegla Abesinije. Pri vmitvi so vsi udeleženci srečno dospeli preko Aleksandrije v Italijo.

V letu 1741 je bil pater Kappus poslan v egipčansko-abesinske misijone in je živel in deloval v Egiptu do leta 1750, ko se je vmil v domovino. V domovini je umrl 1. oktobra 1769.

KRIŠTOF ČERNE

Drugi slovenski frančiškan pater Krištof Černe (v bohoričici pisano Zheme) je deloval v Abesiniji. Njegov poziv, naj mu pošljejo knjige o zmotah maniheizma in o božjem razodetju kaže, da je zadel na nasprotovanje abesinskih koptskih kristjanov.

Čemetovo poznejše delovanje je veljalo mestu Moka (arabsko al-Mukja) v Jemenu na Arabskem polotoku. V letu 1791 je poročal Kongregaciji za širjenje vere v Rim, da je spreobrnil nekaj muslimanov in poganov. Naslednje leto pa je zaprosil isto ustanovo za dovoljenje, da bi se vrnil v rodno domovino ali pa, da bi se preselil v Egipt, ker je zbolel na vranici. Ko je v letu 1793 umrl v mestu Moka, je zapustil poleg cerkvenih paramentov tudi število latinskih in arabskih knjig.

Francoski grof Louis Marie Joseph O'hier (1761-1846) v svoji knjigi o potovanju po Indijskem Oceanu in v Moko popisuje „nemškega duhovnika“ (za Francoza je bil Nemeec vsak iz tedanjega rimsko-nemškega cesarstva), ki ga je srečal v mestu, ko je prispel na ladji „Amis Reunis“. Čeprav nam avtor ni razodel imena tega duhovnika, vendar lahko iz vsebine in iz drugih virov o našem Čemetu razberemo, da je to on. Po tem opisu mu je Černe razodel svojo usodo v Abesiniji, kjer je deloval kot misijonar. Po nasilni usmrtni prijatelja misijonarja je sam prejel kazen pretepa po podplatih, da je komaj ušel smrti. Čim je mogel hoditi, je zaprosil za dovoljenja za odhod iz Abesinije. Odšel je v Moko, ki leži ravno na nasprotni strani Rdečega morja. Francoski konzul ga je sprejel v francosko skupnost, ker

sicer ne bi bil mogel ostati tam. Krištof Černe pa se je spravil na študij zdravilstva in tudi sam res začel zdraviti ljudi. Omenjeni francoski obiskovalec je zelo dvomil v njegove sposobnosti zdravljenja, medtem ko druga poročila pišejo o velikih uspehih.

Nekaj prepisov pisem patra Čemeta hranijo v Ljubljani v arhivih. Ohranili so se v znani zbirki barona Erberga (1771-1843) iz graščine Dol pri Ljubljani. Čim bodo ta pisma objavljena, bomo vsekakor dobili boljšo sliko o zanimivi osebnosti 18. stoletja, ki doslej, prav tako kot zgoraj omenjeni pater Sigfrid Kappus, še ni našla mesta v Slovenskem biografskem leksikonu.

KAPUCINSKI PATER BERNARDIN V PORTUGALSKI GVINEJI

Zgodnja Danica 1851 št. 44 na strani 182 objavlja naslednje obvestilo o nekem kapucinskem misijonarju patru Bernardinu, ki je deloval v tedanji portugalski koloniji (sedanji državi Guinea-Bissau).

„Bil je že pred kakimi 40 ali 50letmi P. Bernardin iz kapucinskega reda v dolnji Gvinii skozi več časa, poslan po portugalski kraljici. Svoje poslednje dni je živel ta pobožni mož v Loki in v Gorici, na tem kraju je tudi umrl pozneje kakor l. 1830.“

O njem še nisem mogel dobiti več podatkov.

DOPRINOS SLOVENSkih MISIJONARJEV ZA JEZIKOSLOVNO RAZISKOVANJE PONILSKIH JEZIKOV

Ponilska skupina jezikov se govori v južnem Sudanu in okoliških pokrajinah Vzhodne Afrike. Posamezni jeziki te skupine so bili odkriti šele po letu

1800 in skupino so jezikoslovci priznali šele po letu 1850.

Med slovenskimi misijonarji imata posebne zasluge za spoznavanje teh jezikov Ignacij Knoblar (1819-1858) in Jernej Mozgan (1823-1858).

Knoblar je že v Kartumu začel zbirati osnovne izraze jezikov Šiluk, Dinka in Bari. Preučeval je te jezike iz govorov misijonskih gojencev in vojakov, ki so prihajali z juga. V času svojega kratkega bivanja med Barijci je spopolnil svoje jezikovne zapiske. Ti rokopisi so bili po njegovi smrti izročeni tedanji cesarski knjižnici na Dunaju in so danes v Avstrijski narodni knjižnici. Za Bari jezik je Knoblar izbral znake s strešico iz novega slovenskega pravopisa (gajice). V svojem prostem času je zbiral besede jezika Bari in prevedel nekaj osnovnih verskih besedil v ta jezik. Santandrea poroča v svoji knjigi BIBLIOGRAFIA DI STUDI AFRICANI DELLA MISSIONE DELL'AFRICA CENTRALE, da je Knoblar sestavil tudi besednjak okoli 600 besed jezika Dinka.

Slovenski koroški rojak Jernej Mozgan je ustanovil misijon Sv. Križa (leži pri sedanjem kraju Kanisa na 6° 46' severne širine) med plemenom Cik, ki pripada rodu Dinka. S svojim preučevanjem jezika je pripravil pot svojima naslednikoma Tiroleema Lanzu in Morlangu. Ob Mozganovi rani smrti je laični delavec Janez Klančnik, doma iz Dovjega pri Mojstrani, pomagal njegovemu nasledniku ne samo s telesnimi deli, ampak tudi pri učenju jezika Dinka. Prej omenjena knjiga Santandrea omenja rokopis 600 besed in pogovornih stavkov jezika Dinka, katerega je sestavil Mozgan.

KNOBLEHARJEVA POTOVANJA PO BELEM NILU

Knoblar sam je opravil pet potovanj po Belem Nilu južno od Hartuma. Najpomembnejše za raziskovanje Afrike je njegovo prvo potovanje, ki ga je tudi sam opisal in je njegov rokopis ohranjen v Avstrijski narodni knjižnici na Dunaju pod številko codex 14152. V svoji skromnosti se Knoblar nikdar ni postavljaj kot afriški raziskovalec, čeprav spada med največje in je na svojem prvem potovanju 1849/50 prišel kot prvi Evropejec v družbi misijonar Vinca in Pedemonteja najdalje na jug po Belem Nilu.

V letih 1849 in 1850 je svet kaj malo vedel o toku Gornjega Nila. Tedaj je še bilo mogoče postavljati različne teorije o izvirih Nila. Knoblarjevo potovanje je odprlo pot teoriji, ki sta jo trinajst let pozneje v resnici dokazala Angleža Speke in Grant.

Ko je Knoblar potoval v Evropo in prišel tudi na Dunaj, je prišel k njemu tudi dunajski dopisnik londonskega časopisa „The Times.“ V svojem časopisu je ta dopisnik dne 15. februarja 1851 objavil razgovor z našim Knoblarjem, kjer se je nekako norčeval iz „papeževega generalnega vikarja v Osrednji Afriki“, ko mu je ta odkrito priznal, da je imel s seboj samo sekstant, toplomer in Griffinovo knjigo PRACTICAL NAVIGATION, da pa ni zmogel kupiti niti kronometra.

Prvo potovanje je Knoblar opravil v času od 13. novembra 1849 do 7. marca 1850. Prišel je do 4° 50' severne zemljepisne širine, bolj na jug kot pred njim Francoz Amaud. Opis potovanja je izšel v Ljubljani v priredbi dr. Vinka F. Kluna v slovenski in nemški izdaji. Knoblar je nameraval priti čimdalj

po Nilu navzgor, pa mu ni uspelo zaradi nizke vodne gladine in vrnitve v Hartuma ob obljubljenem času.

Leta 1852 je Knoblehar ponovno potoval po Nilu z misijonsko ladjico STELLA MATUTINA (Jutranja zvezda) skupaj z tremi drugimi slovenskimi misijonarji Mozganom, Dovjakom in Trabantom do Ulibara in Gondokora. Tretjič je potoval leta 1854 in je tedaj prišel še bolj proti jugu do vasi Tokiman in otoka Lumutat ter tako dosegel kot prvi evropski raziskovalec 4 40' severne širine. Prišel je skoraj na sedanjo južno mejo Sudana in severno mejo

Ugande. Naslednje leto se je ponovno vozil na isti ladji do Gondokora in vozil s seboj tri majhne zvonove, ki so bili vlti v ljubljanski zvonarni Samassa. Zadnjič se je peljal po Belem Nilu leta 1856 do postaje Sv. Križ in do Kondokora.

Ko se je Knoblehar prvič vrnil v Evropo, je prinesel s seboj bogato zbirko predmetov črnih ljudstev ob Belem Nilu in to zbirko daroval ljubljanskemu muzeju. Sedaj je ta zbirka v Slovenskem etnografskem muzeju na gradu Goričane pri Medvodah blizu Ljubljane.

PESEM V JEZIKU BARI O SLOVENSKEM MISIJONARJU KNOBLEHARJU

Naslednja pesem v jeziku Bari je nastala med domačini v času ko je Knoblehar prihajal mednje. Zapisal jo je gotovo kakšen misijonar in nam daje dober primer barijskega jezika. Ba-likan Soliman je barijska oblika za ime Abuna Soliman, pod katerim je bil Knoblehar splošno poznan v tedanjem Sudanu.

Besedilo te pesmi je posneto iz članka, katerega je napisal Friedrich Mueller pod naslovom "Bari-Text mit Anmerkungen" (Besedilo v barijskem jeziku z opombami) v ZEITSCHRIFT FUER VOELKERPSYCHOLOGIE UND SPRACHWISSENSCHAFT letnik 10 (1878), str. 485-488.

ROMET NA BA-LIKAN SOLIMAN
(Pozdrav našemu očetu Solimanu)

Da-po teki Soliman!
Do kirot baba-likan
Do-a-po ko todinet;

Mun gogoda
Mun gogoda
Mun gene i musala.

ROMET NA BA-LIKAN SOLIMAN
(Pozdrav našemu očetu Solimanu)

Ti prihajaš, Soliman!
Ti prijazni naš oče,
prihajaš nas učit:

Bog bodi hvaljen,
Bog bodi hvaljen,
en Bog v treh osebah!

I-roroman ko nuni!
Ba-likan da-po teki
Kalifonok yoyolo:

Mun gogoda
Mun gogoda
Mun gelen i musala.

Do ko lungačerik ni
Tutakin Evangeli
Ay re ko liengit:

Mun gogoda
Mun gogoda
Mun gelen i musala.

Mun lu ako-bengeri
Totodinikin Bari
Anian če-wawandu:

Mun gogoda
Mun gogoda
Mun gelen i musala.

Mun i-momoyu farik:
Yinge wanet na magik!
Do-titin Bari dinet.

Mun momolo
Mun momolo
Mun do farik momolo.

Dinet na Evangeli
Boco wowoken mufi.
Ko ratet na Mun kirot!

Mun momolo
Mun momolo
Mun do farik momolo.

Soliman roromue
ko romet momorue
Bodet na Mun ko molet:

Sedaj te pozdravljamo!
Naš oče, ki si se vmil.
Služabniki pojo:

Bog bodi hvaljen,
Bog bodi hvaljen,
en Bog v treh osebah!

Tukaj ti in tvoji bratje
nam pripovedujejo o evangeliju,
o veselem oznanilu:

Bog bodi hvaljen,
Bog bodi hvaljen,
en Bog v treh osebah!

Bog ni pozabil
učiti Barijce
moliti:

Bog bodi hvaljen,
Bog bodi hvaljen,
en Bog v treh osebah!

Bog, veliko Te prosimo:
Usliši molitev svojih otrok!
Ti daješ Barijcem modrost.

Bog, prosimo,
Bog, prosimo,
Bog, prosimo Te zelo veliko.

Učenje evangelija
naj se povsod razširi
z božjim blagoslovom!

Bog, prosimo,
Bog, prosimo,
Bog, prosimo Te zelo veliko.

Soliman, pozdravljamo te,
s tem pozdravom te prosimo,
da božji slavi dodamo prošnjo:

Do rarata
do rarata
Soliman do rarata!

Bodi blagoslovljen,
bodi blagoslovljen,
Soliman, bodi blagoslovljen!

KNOBLEHARJEVA DEDIŠČINA

Naš rojak msgr. Maksimilijan Jezemik iz Rima je leta 1955 na svoji uradni poti po Afriki obiskal tudi Hartum in je ob izlivu obeh Nilov v glavnem mestu največje afriške države iskal, če je ostalo kaj vidnih sledov po slovenskih misijonarjih. V svoji knjigi **Rim-Atene-Nairobi** (Gorica, Goriška Mohorjeva družba, 1963) opisuje na straneh 134 in 135, kako je iskal ostanke nekdanjega misijona. Našel je samo ostanek zidu s spominsko ploščo, ki opisuje, da je tu stal nekdanji „Avstrijski misijon,“ katerega so vsaj nekaj časa vodili ravno Slovenci. Knobleharjev misijon ni bil na istem mestu kot sedanja stolnica, pač pa malo više ob Modrem Nilu. Sedaj stoji tam samo del vzhodnega zidu, kjer so nekdanj verjetno bile nameščene šolske sobe. To je blizu sedanjih avenij Malik in Jami, kakor to lahko razberemo iz knjige **The Opening of the Nile Basin** (New York, 1975). Poslopje misijona je delno uničil Mahdijev napad na Hartum leta 1885, vendar so močni zidovi kljubovali, da je del poslopja še do najnovejšega časa služil celo državnemu uradu.

OPOMBE

O Slovencih in Slovanih v srednjeveški Španiji pod Arabci imamo sorazmerno malo pisanega. Nekaj o tem lahko najdemo v naslednjih virih: Andrassy, Juraj, „Slaveni u Španiji prije

hiljadu godina“, *Narodna starina letnik* 7 (1928), str. 85-94; Subotič, Dragutin: **Yugoslav popular ballads, their origin and development**. Cambridge, 1932, str. 155-157; in Handler, Andrew: **The Zirids of Granada**. Coral Gables, Fla., 1974.

O frančiškanskem patru Sigrifidu Kappusu imamo podatke v: **Bibliotheca missionum**. 17. Band. **Afrikanische Missionsliteratur 1700-1879**. Freiburg i. B., 1952, str. 224-225. O njegovem sporu s predstojnikom glej: Idefonso de Palermo: **Cronaca della Missione francescana dell'Alto Egitto 1719-1739**. Cairo, 1962, str. XVI, 132, 157, 174, 177; in Manfredi, G.: **La figura del "Praectus Missionum" nelle Prefetture d'Egitto-Etiopia affidate a Frati Minori (1630-1792)**. Cairo, 1958, str. 165-166.

O frančiškanku Kappusu kot udeležencu danske odprave glej: Kjoelsen, Frits Aage Hammer: **Rokokogreven Pierre d'Esneval og King Christian VIs etiopiske projekt, 1736-1739**. Aarhus, 1968, in spis istega pisca pod naslovom **Capitain F. L. Norden og hans rejse til Aegyten 1737-38**. Kobenhavn, 1965. Vodja odprave Norden je tudi sam napisal poročilo, kjer stalno omenja našega patra. Poročilo je izšlo v knjigi: Norden, Frederik Ludwig: **Voyage d'Egypte et de Nubie**, ki je bila prevedena tudi v angleščino pod naslovom **Travels in Egypt and Nubia**. London, 1757.

O patru Čemetu najdemo podatke v **Rerum aethiopicarum scriptores occidentales inediti a saeculo XVI ad XIX curante C. Beccari, S. I. Romae**,

1903-1917, v 14. zvezku na straneh 431-432, 436, 441, 449, 464-465. Prav tako poroča o njem Pacelli, Michelangelo: **Viaggi in Ethiopia**. Napoli, 1797, str. 154-155. Njegove težave v Abesiniji vpadajo vsekakor v čas prekucij in nasprotujočih si kraljev. Tako je vladal cesar Takla Giyorgis Fekr Sqad od 1770-1784, ko je bil odstavljen. Njegov naslednik Lyasu III je vladal tudi samo štiri leta, ko ga je odrinil prejšnji vladar, ki je vladal ponovno 1788-1789. O patru Čemetu v Moki poroča knjiga: Grande, Louis Marie Joseph O'hier de: **A voyage in the Indian Ocean and to Bengal, undertaken in the years 1789 and 1790**. London, 1803. O nahajališču njegovih pisem piše Uršič, Milena: **Jozef Kalasanc Erberg in njegov poskus osnutka za literarno zgodovino Kranjske**. Ljubljana, 1975, str. 12.

Najboljši zgodovinski pregled o raziskovanju ponilskih jezikov je podal Oswin Koehler v knjigi **Geschichte der Erforschung der nilotischen Sprachen**. Berlin, 1955. Knjiga daje priznanje Knobleharju in Mozganu. V angleščini so izšli povzetki nekaterih poglavij v reviji **Sudan notes and records** leta 1971 in 1972. Stefano Santandrea omenja v svoji knjigi **Bibliografia di studi africani dell'Africa centrale**. Verona, 1948, rokopise slovenskih misijonarjev. Knobleharjev rokopis je ohranjen v avstrijski narodni knjižnici na Dunaju pod številko 15099.

O Knobleharju in njegovih sodelav-

cih imamo veliko pisanega. Najboljša knjiga o njem je knjiga dr. Franca Jakliča **Ignacij Knoblehar in njegovi sodelavci**. Buenos Aires, 1955. Prva izdaja te knjige je izšla v Ljubljani leta 1943 pod naslovom **Apostolski provikar Ignacij Knoblehar in njegovi misijonski sodelavci v osrednji Afriki**. Omembe vreden je tudi življenjepis Antona Anžiča **Ignacij Knoblehar, prvi misijonar osrednje Afrike** v knjigi **Slovenska misijonarja Baraga in Knoblehar**. Ljubljana, 1928. V pesnitvi je slavil Knobleharja Anton Umek v knigi **Abuna Soliman**. Ljubljana, 1863. Tej pesnitvi je dodan tudi prvi življenjepis Knobleharja sploh. V nemščini je izdal življenjepis našega misijonarja Johann Chrysostomus Mittrutzner **Dr. Ignaz Knoblecher, apostolischer Provikar der katholischen Mission in Central-Afrika**. Brixen, 1869. Misijonarja omenjajo kot izrednega človeka tudi skoraj vsi sodobni misijonarji, popotniki in raziskovalci tega dela Afrike. O Knobleharjevi zbirki v Etnografskem muzeju Slovenije je pisala Pavla Štrukelj v **Slovenskem etnografu** (letnik 20, 1967) in v dveh publikacijah: **Oblačila Afričanov južno od Sahare**. Ljubljana, 1972 in **Kultura črnskih plemen ob Belem Nilu v 19. stoletju**. Goričane, 1969.

Tudi o misijonarju Jemeju Mozganu, koroškem slovenskem rojaku, imamo knjižico izpoda peresa Franca Kotnika **Misijonar Jernej Mozgan**, Ljubljana, Družba sv. Mohorja, 1943.

Ob zlatem jubileju slovaškega frančiškanskega komisariata

Dne 24. aprila 1979 je slovaška frančiškanska kustodija "The Most Holy Savior" obhajala v Easton-u, Pa., zlati jubilej svojega obstoja. Slovesnosti se je udeležil naš kustoz p. Atanazij Lovrenčič. Ob tej priliki se je samo tedanji vrhovni predstojnik našega reda p. Konstantin Koser, ki je bil tudi navzoč, omenil slovenske frančiškane, ki so bili aktivno povezani z ustanovitvijo slovaške frančiškanske skupnosti.

P. Kazimir Zakrajšek OFM, ki je kot član provincije Sv. Križa v Ljubljani prišel v ZDA leta 1906, je mnogo let deloval tudi med Slovaki. Leta 1955 je The Slovak Institute At St. Andrew's Abbey, Cleveland, Ohio, izdal knjigo v slovaškem jeziku "Slovenske rehole v Amerike", spisal František Hrušovský, Ph. D. V knjigi je nekaj poglavij posvečenih delu pokojnega p. Kazimirja med Slovaki. Z dovoljenjem omenjenega slovaškega instituta objavljamo ta poglavja v slovenščini.

ZAČETNIK

Prvi „slovaški“ frančiškan v Ameriki ni bil Slovak. Bil je Rev. Kazimir Zakrajšek OFM, Slovenec in član ljubljanske provincije Sv. Križa.

V tem poglavju, posvečenem Rev. Kazimirju Zakrajšku, hočemo izvršiti dvojno nalogo. Predvsem hočemo zadoštitvi zgodovinski dolžnosti in pokazati delavnost tega slovenskega frančiškana, ki je bil prvi začetnik slovaškega frančiškanskega dela v Ameriki. Drugič hoče-

mo Rev. Kazimirju Zakrajšku OFM dati pravično priznanje in zaslužen zahvalo za vse, kar je izvršil s svojim požrtvovalnim delom med Slovaki v Ameriki. Slovaki nočejo nikomur ostati nehvaležni, ako si je njihovo hvaležnost zaslužil. In Rev. Kazimir Zakrajšek OFM si je zaslužil hvaležnost Slovakov kakor malo kdo drugi.

Cleveland, Ohio, spada med ona ameriška mesta, v katera so se pred koncem 19. stoletja in v začetku 20. stoletja naseljevali izseljenci najrazličnejših narodnosti. Na ramena clevelandskega škofa je padlo breme skrbi za duhovno življenje mnogih narodnih skupin. Te odgovornosti se je zavedal tretji clevelandski škof Ignacij Friderik Horstmann, ki je upravljal clevelandsko škofijo v letih 1892 - 1908. Bili so to časi, ko se je tok izseljencev valil v Ameriko.

V Clevelandu je že od leta 1875 deloval goreči češki duhovnik Jožef Maria Koudelka, ki je kot župnik nemške župnije sv. Mihaela postal generalni vikar za Slovane clevelandske škofije. Rev. Koudelka je pomagal ustanavljati župnije za posamezne slovanske narodnosti in se trudil, da bi dobil za nove župnije duhovnike iz starega kraja. Sodeloval je pri ustanavljanju nekaterih slovaških župnij v Clevelandu in kadar ni uspel dobiti slovaških duhovnikov, je dobil nekaj čeških duhovnikov v Ameriko in ti so potem delovali na slovaških župnijah.

P. Kazimir Zakrajšek OFM v času dela za Slovake

Škof Horstmann je vedel, v kako težak položaj so prišli in kolikim nevarnostim so bili izpostavljeni izseljenci slovanskega rodu, ki si iz različnih razlogov niso mogli ustanoviti lastne župnije ali pa niso imeli svojih duhovnikov. Leta 1906 je imenoval poseben odbor, ki je bil nekak posvetovalen odbor za reševanje teh kočljivih vprašanj. Člani tega odbora so bili razen Rev. Jožefa M. Koudelke še Rev. Štefan Furdek in nemški duhovnik Rev. Karol Reichlin. Resen strah so namreč vzbujale verske razmere clevelandskih Slovencev in zato se je Rev. Jožef M. Koudelka po posvetovanju z odličnejšimi Slovenci odločil,

da pokliče v Ameriko red sv. Frančiška, ki je bil med Slovenci v starem kraju zelo priljubljen.

Tako je že leta 1906 prišel v Ameriko mlad slovenski frančiškan Rev. Kazimir Zakrajšek OFM.

Rodil se je kot sin kovača 31. maja 1878 v vasi Preserje pod Žalostno goro nedaleč od Ljubljane. Bil je četrti otrok v družini, ki je imela petnajst otrok. Leta 1896 je vstopil v red sv. Frančiška. V letih svojega učenja je resno zbolel in je le na čudežen način ozdravil od smrtne bolezni. Mladi frančiškan se je zaobljubil, da pokaže svojo hvaležnost Devici Mariji s tem, da bo ustanovil list

za širjenje njene časti. Ker je ozdravil na praznik sv. Kazimirja, je prejel redovno ime Kazimir. V letu 1902 je naredil svoje redovne obljube. 14. julija tistega leta je bil v ljubljanski stolnici posvečen v duhovnika in je 27. julija imel svojo novo mašo v cerkvi Žalostne Matere božje na Žalostni gori. Po kratkem delovanju v rodnem kraju se je odločil, da bo sledil klicu škofa Horstmanna in je 16. novembra 1906 prišel v Ameriko, da bi postal misijonar svojih rojakov. 24. novembra je prišel v Cleveland in se takoj srečal z Rev. Jožefom M. Koudelko in z Rev. Štefanom Furdekom.

Rev. Štefan Furdek je bil v Ameriki že od leta 1882 in je deloval kot župnik na župniji Lurške Device Marije. Pojasnil je Rev. Kazimirju Zakrajšku, v kako žalostnih razmerah žive clevelandski Slovenci in kako važno je, da bi se red sv. Frančiška žrtvoval. Rev. Štefan Furdek je pa že takoj pri tem prvem srečanju izrazil tudi željo, da bi tudi med Slovake prišli frančiškani iz starega kraja. Ta red je Rev. Furdek, doma iz oravske Trstene, dobro poznal in je bil prepričan, da bi sinovi sv. Frančiška kot misijonarji mogli tudi med Slovaki v Ameriki vršiti uspešno in zaslužljivo delo. Slovaški izseljenci v Ameriki sicer niso odpadali v toliki meri kakor Čehi, Hrvati ali Slovenci, toda tudi med Slovaki je bilo široko polje za misijonsko udejstvovanje redovnikov, kajti cele skupine Slovakov niso imele lastnih župnij in niso mogle redno izvrševati svojih verskih dolžnosti.

Rev. Kazimir Zakrajšek, ki je od prvega trenutka visoko čislal Rev. Štefana Furdeka, se je začel takoj zanimati za Slovake in je že tedaj vstala v njem misel, da bi frančiškansko delo,

ki ga je pričel vršiti, razširil tudi na Slovake.

Ne spada v to poglavje razlaga, zakaj so se slovenski duhovniki postavili proti prihodu slovenskih redovnikov v Ameriko in kako so onemogočili Rev. Kazimirju Zakrajšku OFM, da bi ostal v Clevelandu in tu deloval. Poleg Rev. Štefana Furdeka se je spoznal v Clevelandu tudi z Rev. Janom Liščinskym, ki je od leta 1908 deloval na slovaški župniji sv. Andreja-Svorada. V slovaški cerkvi v Barbertonu, Ohio, je vršil božjo službo za svoje slovenske rojake, ki niso imeli niti cerkve.

(Tu je dal p. Kazimir opombo, da pisatelj knjige ni imel točnih podatkov. V Barbertonu je bil samo za velikonočno spoved in tam začel svoje dolgoletno misijonarjenje za Veliko noč po naselbinah brez slovenskega duhovnika).

Ker ni našel stalnih tal v Clevelandu, je že leta 1908 odšel v New York, kjer je postal tretji kaplan cerkve sv. Nikolaja in je tam ustanovil misijon sv. Cirila in Metoda za Slovence in Hrvate velikega New Yorka. Eno leto potem je spolnil svojo obljubo in ustanovil nabožni mesečnik „Ave Maria“. V New Yorku je prišel znova v stike s Slovaki. V tiskarni „Slovaka v Amerike“ si je dal izvrševati razne tiskovine in v finančnih zadevah se je obračal na Rovniakovo slovaško banko. Slovenski dnevnik „Glas naroda“ je odprto hujskal proti njemu in mu povzročil premno bridkosti.

Iz New Yorka je v letih 1908 - 1909 (op. urednika: letnici nista točni, ker je p. Kazimir vršil to delo dolga leta) je pogosto obiskoval skupine Slovencev v Pennsylvaniji, West Virginiji, Virginiji in južnem Ohio. Povsod pa je našel veliko število Slovakov, ki niso imeli

lastnih duhovnikov. Na njegove misijone so prihajali poleg Slovencev tudi Slovaki, Čehi, Poljaki in Ukrajinci. Učil se je spoznavati vse te narodnosti in skušal vsem z enako gorečnostjo služiti. V kratkem času se je prepričal, da se more vsem tem narodnostim najlažje približati s pomočjo slovaščine in se je začel zato pridno učiti slovaščine.

Pred svojim prihodom v Ameriko je vedel o Slovakih primeroma zelo malo. Že kot deček je poznal slovaške „piskrovezce“, ki so zašli tudi do njegovega rojstnega kraja in občudoval njihovo poštenost in pobožno vernost. Pozneje je iz branja izvedel o težkem položaju slovaškega naroda na Ogrskem. Sedaj se je pa na svojih misijonskih potih povsod srečaval s Slovaki. Videl je njihovo vročo pobožnost v cerkvi. Poznal je dobro dobre lastnosti slovaškega značaja in se prepričal, da so imeli Slovaki med vsemi narodnostmi, s katerimi je na svojih misijonskih potih prišel v stik, najglobljo vero in so se s svojo pravnostjo življenja najbolj upirali vsem škodljivim vplivom.

Že v prvih treh letih je vzljubil Slovake in je svojo ljubezen do njih izražal v svojih izjavah z besedami: „Ako bi ne bil Slovenec, želel bi biti Slovak“.

V SODELOVANJU Z REV. MATUŠOM JANKOLO

Severno od New Yorka, na bregu široke reke Hudson, v Rockland Lake, N. Y., je bil velik kamnolom, v katerem so delali delavci raznih narodnosti. Leta 1909 je newyorški nadškof kardinal Farley pozval Rev. Kazimirja Zakrajška OFM, da bi mu tukaj organiziral župnijo in bi skrbel za duhovne potrebe teh delavcev. Predstoinik provincije Sv. Križa, katerega

je Rev. Kazimir Zakrajšek koncem leta 1909 obiskal, je rad dal svoj pristanek, da naj bi ta nova župnija postala misijonski superiorat slovenskih frančiškanov v Ameriki in je Rev. Kazimirju Zakrajšku OFM poslal nekoliko sodelavcev.

V Rockland Lake-u, N. Y., so delali Italijani, Irci, Čehi, Poljaki, Nemei in Slovaki. Župnija, ki jo je Rev. Kazimir Zakrajšek ustanovil, je bila torej mešana, toda Slovaki so imeli v njej večino, ker je tu živelo do 70 slovaških družin. Župnija je bila torej v resnici slovaška. Ne le zato, ker so imeli Slovaki številčno premoč, temveč so bili med Slovaki tudi najgorečnejši in najradodarnjši župljani, ki so to župnijo v resnici omogočili upostaviti. S slovaško darežljivostjo je bila postavljena cerkev, šola in dom za sestre. Cerkveni odbor je obstojal skoraj izključno iz Slovakov in slovaški verniki so tudi skrbeli za vsakdanje potrebe svojih duhovnikov.

Rev. Kazimir Zakrajšek OFM se je v svojih zapiskih izrazil, da je med svojimi slovaškimi verniki našel toliko plemenitih ljudi, da je njegova ljubezen do slovaškega naroda naraščala v njem iz dneva v dan. Te skušnje so ga utrjevale v sklepu, da svojo frančiškansko delavnost razširi tudi na Slovake, kakor ga je za to prosil že Rev. Štefan Furdek. Na svojih misijonih se je trudil, da je našel za red slovaške dečke, iz katerih je vzgojil prve ameriške misijonarje za Slovake.

Slovaški verniki v Rockland Lake-u, N. Y., so pošiljali v razne slovaške časopise dopise o svojem farnem življenju in se v teh dopisih izražali z veliko spoštlivostjo tudi o Rev. Kazimirju Zakrajšku OFM kot o „slovaškem frančiškaniu“. Ta poročila je bral tudi Rev.

Matuš Jankola, župnik župnije sv. Cirila in Metoda v Bridgeport-u, Conn. V zimi leta 1910 je nepričakovano prišel v Rockland Lake, N. Y., da bi na lastne oči videl tega „slovaškega frančiškana“. To srečanje Rev. Kazimirja Zakrajška z Rev. Matušom Jankolo je imelo daleko-sežen pomen.

Rev. Matuš Jankola je bil klerik frančiškanskega reda, pa je zapustil red samo zato, ker bi bil kot zaveden Slovak izpostavljen mnogim preganjanjem. Radi teh težav se je odločil, da gre v Ameriko, kjer je deloval kot svetni duhovnik. Do reda sv. Frančiška je imel vedno veliko spoštovanje in je bil podobno kakor Rev. Štefan Furdek prepričan, da bi frančiškani kot misijonarji mogli izvršiti v Ameriki veliko delo. Rev. Matuš Jankola je postal zvesti prijatelj in navdušen sodelavec Rev. Kazimirja Zakrajška OFM do svoje smrti.

Rev. Kazimir Zakrajšek OFM pa ni le občudoval lepo slovaščino, katero je govoril Rev. Matuš Jankola, tudi ne le zavesti tega odličnega slovaškega duhovnika in narodovca, temveč tudi njegovo odkritosrčno navdušenje za duhovno življenje, moralni razvoj in kulturni napredek Slovakov v Ameriki. Srečali sta se dve osebnosti in združila ju je zamisel frančiškanskega delovanja, kateremu sta hotela oba goreče služiti.

Rev. Matuš Jankola je povabil Rev. Kazimirja Zakrajška OFM na štirideseturno pobožnost v svojo župnijo, da bi mu dal priliko seznaniti se s slovaškimi duhovniki. Na tem sestanku je Rev. Matuš Jankola govoril o potrebi slovaških frančiškanov v Ameriki in navzoči slovaški duhovniki so z njegovimi izvajanji soglašali. Slovaški duhovniki so začeli vabiti Rev. Kazimirja Zakrajška OFM v

svoje župnije in postali njegovi vdani podporniki. On je pa zavzet za dobro voljo slovaških duhovnikov skupaj z Rev. Matušom Jankolo delal načrte, kako dobiti vsaj nekaj frančiškanov iz Slovaške, da bi v Ameriki položili osnovo za frančiškanski komisariat. Iz tega komisariata naj bi se pozneje razvila provincija, podobno kot poljska; tako si je zamišljal Zakrajšek.

To je bil načrt, za katerega je bilo vredno delati. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM je za to misel žrtvoval veliko truda. Rev. Matuš Jankola je napisal v Jednoto 12. septembra 1910 o tem poseben članek, v katerem poziva slovaške starše, da bi navdušili svoje sinove za red sv. Frančiška in prosi slovaške duhovnike, da bi to akcijo v svojih župnijah podpirali.

SKUPNI FRANČIŠKANSKI KOMISARIAT

Rev. Kazimir Zakrajšek OFM se je dalj časa bavil s mislijo skupnega komisariata za Slovence, Hrvate in Slovake. Ta misel se je približala uresničenju, ko je brooklynski škof, najbrže pod vplivom pomožnega škofa Mundeleina, leta 1912 izročil slovenskim frančiškanom župnijo Sv. Družine v Brooklynu, N. Y. Ta slovaška župnija je bila ustanovljena v letu 1905. Ob njeni ustanovitvi je bilo samo kakih 50 slovaških družin, toda kakor hitro je nastala župnija, se je doselilo tja do 400 družin, ki so hotele živeti redno versko življenje.

V župniji Sv. Družine so pa prav v tem času nastali notranji nesporazumi in spori. Dotedanji župnik Rev. Jožef Dulik je hotel spor popraviti z odpovedjo župniji. Kot je slovaška župnija v Rockland Lake, N. Y., postala sedež frančiškanskega superiorata, tako je slovaška

župnija v Brooklynu, N. Y., v kratkem času postala sedež slovensko-hrvaško-slovaškega frančiškanskega komisariata.

Rev. Kazimir Zakrajšek OFM se je po nasvetu Rev. Matuša Jankole podal konec julija 1912 v Rim, od tam v Ljubljano in na Slovaško. Poleg pisem brooklynskega škofa je nesel s seboj tudi pisma Rev. Matuša Jankole, naslovljena na generala frančiškanskega reda v Rimu in provinciala v Ljubljani in Bratislavi.

Rev. Pacificus A. Monza, general frančiškanov v Rimu, je pokazal za načrt, ki mu ga je predložil Rev. Kazimir Zakrajšek OFM, veliko razumevanje, bil je pa mnenja, da bi naj bil novi komisariat samo komisariat slovenske provincije Sv. Križa. Naklonjenost in razumevanje je našel tudi pri posameznih generalnih definatorjih. Samo definator, ki je zastopal ogrske provincije, je nastopil proti temu, da bi v novi komisariat spadali tudi Slovaki. Videl je nevarnost »panslavizma«, ki je v tistih časih povsod strašila.

Komisariat je bil v Rimu dovoljen proti protestu ogrskega definatorja. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM je prosil generala, da bi tudi on sam pozval provinciala v Bratislavi, naj pošlje nekoliko slovaških frančiškanov.

Provincial ljubljanske provincije Rev. Angelus Mlejnik je predložil vprašanje ameriškega komisariata na letni seji definatorjev, ki so ustanovitev komisariata Sv. Križa potrdili in pristali na to, da bi v ta komisariat poleg Slovencev lahko spadali tudi Hrvati in Slovaki.

Kar je Rev. Kazimir Zakrajšek OFM leta 1912 doživel na Slovaškem je bilo zelo trpko. Provincial Rev. Mansvet Olsovsky OFM je sprejel odličnega gosta iz Amerike z ljubeznijo in razu-

mevanjem. Pristal bi tudi načrtu novega komisariata in bi poslal nekaj slovaških frančiškanov v Ameriko, ko bi se pri tej odločitvi ne bi moral ozirati tudi na politično mišljenje, ki je proniklo tudi v frančiškanski red in je našlo svoj izraz že v nastopu orgskega definatorja v Rimu. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM se je za časa svojega bivanja v Bratislavi srečal z nekaterimi slovaškimi frančiškani, med njimi tudi z Rev. Ambrožom Tomšo OFM in z Rev. Martinianom Krajčirjem OFM, ki so bili pripravljeni iti v Ameriko delovati med slovaške rojake. Toda kmalu se je prepričal, da ne dobra volja provincialova in ne pripravljenost nekaterih frančiškanov nista bile dovolj.

„Ko sem videl v kakih razmerah žive Slovaki pod vlado Madžarov, se mi je zdel položaj Slovencev v Avstriji kakor raj“, je zapisal o svojih skušnjah p. Kazimir. Bil je razburjen nad tem, kar je videl na Slovaškem in je hotel obiskati v Ružomberku Andreja Hlinko, da bi mu izrazil svoje sočutje zaradi trpljenja slovaškega naroda in svoje osebno spoštovanje do njega. A moral se je odreči temu načrtu, ker ga je sam provincial prosil, naj mu ne povzroča novih težav.

Te žalostne skušnje so pa Rev. Kazimirja Zakrajška samo okrepile v njegovi ljubezni do Slovakov in v njegovem sklepu nadaljevati akcijo v korist ameriških Slovakov.

Slovaška župnija Sv. Družine v Brooklynu, N. Y., je postala sedež frančiškanskega komisariata Sv. Križa, v katerega naj po odločitvi najvišjih redovnih predstojnikov poleg Slovencev in Hrvatov spadajo tudi Slovaki. Po homatijah, ki so Rev. Jožefa Dulika vznemoljile so se razmere v župniji pomirile in versko življenje je kar lepo процvitalo. Poleg

drugih društev je bil tu ustanovljen tudi tretji red sv. Frančiška.

Komisariat je bil ustanovljen, a slovaških frančiškanov ni bilo. To so bili meseci bolečega čakanja in negotovosti. Slednjič mu je Rev. Mansuet Olšovský OFM sporočil, da pošilja v Ameriko Rev. Honorija Fraštackega OFM, ki je kmalu potem prišel. Nekoliko pozneje je prišel tudi Rev. Honorat Rogovsky OFM, toda brez pisem svojega provinciala, da je bil Rev. Kazimir Zakrajšek v težavah, kaj naj okrene v tem primeru. Četudi sta bila obadva zelo različna v značaju, vendar ne eden ne drugi ni imel potrebnih lastnosti za misijonsko delo v Ameriki. Slovaška akcija, za katero je Rev. Kazimir Zakrajšek skrbno deloval in od katere je toliko upal, z njunim prihodom ni dosti pridobila.

Prav tik pred izbruhom svetovne vojne, v začetku avgusta 1914, je prišel v Ameriko tudi Rev. Benedikt Mlynarovič OFM. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM ga je slišal govoriti v Hlohovcu, ko je bil tam, in tako poznal njegove izredne govorniške zmožnosti. Z njim bi dobil zelo delavnega sotrudnika, pa ga ni smel sprejeti, ker mu je redovna oblast to prepovedala pod vplivom politike. Rev. Mlynarovič je bil kot svetni duhovnik sprejet v škofijo v Forth Wayne, Ind., in je postal župnik župnija Vnebovzetja Device Marije v Indiana Harbor, Ind.

Milijoni priseljencev iz vseh koncev sveta so se naseljevali v Ameriki in ameriški škofje so ustanavljali narodnostne župnije. Stotisoči katoličanov pa niso mogli izvrševati svojih katoliških dolžnosti, postali versko mlačni in odpadli od Cerkve; ni bilo namreč dovolj duhovnikov, ki bi mogli zanje skrbeti. Cerkvene oblasti dežel, iz katerih so priseljenci pri-

hajali, niso razumele razsežnosti teh nevarnosti in se niso zavedale svojih odgovornosti.

Slovaki so že po vplivu svoje narave, prepojene z verskimi tradicijami, niso bili versko ogoroženi do take mere kot verniki drugih narodnosti, vendar pa tudi Slovaki niso imeli dovolj duhovnikov in vsi slovenski duhovniki niso bili na višini svojega odgovornega poklica, da bi z zgledom svojega življenja vodili svoje vernike. Veliko nalogo bi tako mogli spolniti v Ameriki slovaški redovniki, toda taka pomoč iz Slovaške ni prišla.

Po posvetovanju z Rev. Matušom Jančkom se je Rev. Kazimir Zakrajšek OFM odločil, da ne bo čakal na sodelavce iz Slovaške. Hotel je vzgojiti tu v Ameriki slovaške frančiškane. Nekoliko slovaških fantov je že bilo v redu in pripravljali so se na misijonske naloge med Slovaki.

V začetku leta 1914 je prišel v Ameriko provincial zagrebške provincije Rev. Rafael Rodič OFM, da bi izvršil vizitacijo komisariata Sv. Križa. Kmalu je bil na čelu komisariata postavljen Rev. Benigen Snoj OFM, ki je prišel v Ameriko iz Jeruzalema. Novi komisar ni poznal ne ameriških razmer in ni mogel imeti razumevanja za slovaško akcijo Rev. Kazimirja Zakrajška OFM.

V letih vojne, ki se je razširjala, ni bilo nobenih stikov med Ameriko in Slovaško. V Bratislavi so na obisk Rev. Kazimirja Zakrajška OFM pozabili. Nihče ni mislil, da bi poslal slovaških frančiškanov v Ameriko.

LISTY SV. FRANČIŠKA

Rev. Kazimir Zakrajšek OFM je leta 1914 zapustil slovaško župnijo Sv. Družine v Brooklynu, N. Y. in šel na novo

slovensko župnijo v New Yorku. Po nje govem odhodu so v župniji Sv. Družine v Brooklynu nastale zmede, da se je moral 1917 vrniti na župnijo Sv. Družine in je ostal župnik do leta 1919.

Škof Mundelein, ki je osebno poznal Rev. Kazimirja Zakrajška OFM in visoko cenil njegovo delavnost, je bil leta 1917 imenovan za chicaškega nadškofa in je bil pozneje povišan v čast kardinala. Ko se je v Chicagu izpraznila župnija sv. Štefana, je nadškof Mudelein pozval Rev. Kazimirja Zakrajška OFM v Chicago in mu izročil to župnijo. Iz Brooklyna je odhajal s čutom bridkega razočaranja. Bolelo ga je, da so se njegovi trudi za pozidanje slovaškega frančiškanskega delovanja v Ameriki končali z neuspehom. Njegova bolečina je bila toliko večja, ker je imel Slovake v resnici rad in je želel s celim ognjem svoje duše to delo nadaljevati.

„Stara ljubezen ne zjavi“, pravi slovaški pregovor. V Chicagu, kjer je drugo veliko središče Slovakov, tudi ni mogla zrjaveti njegova ljubezen do Slovakov. Komaj se je udomačil v tem velkem mestu, se je znašel v krogu slovaških duhovnikov in si pridobil njihovo prijateljsko naklonjenost. In v njem je znova oživel hrepenenje za nadaljevanje dela za slovaške frančiškane.

Slovaški kleriki, katere je pridobil za red sv. Frsnčiška - Frančišek Vilha, Pavel Kulka, Paškal Eszer, vsi iz župnije Sv. Družine v Brooklynu, potem Dominik Dohanyoš, Bonaventura Sovinsky, Gabriel Ištók in Andrej Šulek - so nadaljevali študije in v kratkem naj bi se uresničilo njihovo hrepenenje po misijonskem delu med slovaškimi rojaki. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM se je imel za njihovega duhovnega očeta in se je zavedal svoje

odgovornosti za njihovo bodočnost. Pozabil na vse prevare in znova začel delo.

Po vojni je prišlo nekaj slovenskih frančiškanov, ki so pomnožili komisarjatno družino Sv. Križa. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM jim je gotovo podrobno povedal, kako se je najprej začel superiorat v Rockland Lake, N. Y., in potem samostojni slovensko-hrvaški-slovaški komisariat predvsem največ s Slovaki in je pravzaprav oboje njihova zasluga. Pojasnil jim je tudi gotovo, kakšne načrte je imel s svojim slovaškim delom v Ameriki. Šlo je namreč za to, da bi vse tri narodnosti imele skupne ustanove za vzgojo redovnega značaja.

Rev. Kazimir Zakrajšek OFM je že od leta 1921 začel iskati v okolici Chicage primerno zemljišče, kjer bi mogel pozidati primerno središče komisariata Sv. Križa s samostanom in vzgojnim zavodom. Tako farmo je našel v bližini Lemonta, Illinois.

Takrat sta izhajala v Ameriki dva slovaška nabožnika. Rev. Gašpar Panek, naslednik Rev. Matuša Jankole v župniji sv. Cirila in Metoda v Bridgeportu, Conn., je izdajal časopis „Ave Maria“, a Rev. A. Komara, župnik župnije sv. Janeza Nepomuka, tudi v Bridgeportu, Conn., je urejeval mesečnik „Božske Srdece“. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM je šel v Bridgeport, Conn., da bi izvedel, kako mislita oba o novem mesečniku. Rev. Gašper Panek ni imel ničesar proti izdajanju novega časopisa, toda Rev. A. Komara se je postavil odločno proti. Rev. Kazimir Zakrajšek OFM se je posvetoval z Rev. Viktorjem Blahunka, ki je bil vdan Zakrajškov prijatelj in je dobro obvladal pismeno slovaščino. Pri novem listu je veliko pomagal tudi Adam Podkrivacky.

Listy sv. Frančiška so bili že takoj

spočetka dober list, ki je imel pestro vsebino, bil dobro urejen in pisan živahno in si je pridobil kmalu veliko naročnikov. Že prvo leto se je priglasilo nad 2.000 naročnikov. List je postal glasilo slovaških tretjerednikov in je s primernimi članki širil misel frančiškanskega življenja. Nastopil je s podpiranjem frančiškanskega delovanja v Ameriki. Postal je tudi učinkovito sredstvo za zbiranje finančnih sredstev za skupni kolegij v Lemontu.

Samo zasluga Listov sv. Frančiška je, da so slovaški katoličani radodarno darovali za frančiškanske zavode.

Po poročilih v prvem letniku Listov sv. Frančiška so Slovaki v kratkem času zbrali v ta namen vsoto 12.000 dolarjev. In vsota je stalno naraščala. Ta darežljivost je bila jasen dokaz, kako blizu srca ameriških Slovakov je bila ta zadeva in kako so se zanimali za bodočnost slovaškega frančiškanskega udejstvovanja v Ameriki. Med prispevki so bili tudi darovi slovaških podpornih organizacij.

Takoj v prvih številkah Listov sv. Frančiška so se široki slovaški javnosti predstavili tudi slovaški kleriki, člani komisariata Sv. Križa. „Smo Amerikanci, toda zato nismo prenehali biti Slovaki in hočemo ostati narodu zvesti z dušo in telesom do našega zadnjega diha“, so pisali v članku, v katerem so klicali slovaško mladino v red sv. Frančiška in priporočali zbirko za frančiškanske ustanove in prosili za razširjanje Listov sv. Frančiška. S koliko resnostjo so se pripravljali za svoje misijonsko delovanje, je razvidno iz tega, da so si ustanovili tudi slovaški literarni krožek in postali člani Združenja slovaških katoliških študentov v Ameriki.

PRIHOD FRANČIŠKANOV IZ SLOVAŠKE

Naval slovaških priseljencev v Ameriko je iz razumljivih vzrokov s prvo svetovno vojno prenehal, a se je po vojni povečal. Slovaški duhovniki, ki so delovali po župnijah, so potrebovali pomočnikov, ki bi s svojim misijonskim delovanjem razgibali krščansko življenje slovaških rojakov. Taki misijonarji bi pa mogli biti samo redovniki. Samostan očetov benediktinov je bil po svetovni vojni komaj v svojih prvih začetkih in so njegovi prvi člani imeli toliko nalog, da za obvladanje tako širokega področja niso imeli časa.

V Ameriki je medtem zrasel nov rod slovaških duhovnikov. To so bili sinovi priseljencev. Več ali manj so se jasno zavedali svojega slovaškega rodu in si prisvojili toliko slovaščine, da so mogli brez težav delovati na slovaških župnijah. Preobloženi pa so bili z raznimi skrbmi za zunanje pozidave in za notranji razvoj župnije, da so sami čutili potrebo slovaških misijonarjev, ki bi jim pri tem pomagali. Za mlajši rod so imeli misijonarjev na izbiro, za starejše pa so potrebovali misijonarjev iz Slovaške. V čast je slovaškimi škofijskim duhovnikom v Ameriki, da so poskusili vse, da bi za misijonsko delo dobili slovaške redovnike.

Najbolj so čutili potrebo slovaških misijonarjev duhovniki na slovaških župnijah v Pennsylvaniji, kjer je živela pretežna večina slovaških priseljencev. S to mislijo in popolnoma neodvisno od akcije Rev. Kazimirja Zakrajška OFM se je bavila Zveza slovaških duhovnikov pittsburške škofije. Slovaškimi duhovnikom je bilo jasno, da morejo dobiti slovaške misijonarje samo iz Slovaške.

Leto 1925 je bilo sveto leto. Katoli-

čani celega sveta so potovali v Rim, da bi v večnem mestu opravili pobožnosti, ki so bile predpisane za zadobljenje izrednih odpustkov. Tako romanje je priredil tudi slovaški Katoliški Sokol. Duhovni vodja te prireditve je bil glavni duhovni vodja slovaškega Katoliškega Sokola Rev. Martin Rubicky, župnik Sv. Cirila in Metoda v New Brighton, Pa. Udeleženci tega romanja so bili večinoma duhovniki, ki so po obisku Rima hoteli obiskati tudi Slovaško.

Zveza slovaških duhovnikov pittsburške škofije je pooblastila Rev. Martina Rubickega, da bi med svojim obiskom Slovaške poskusil dobiti redovnike, ki bi bili pripravljene priti v Združene države in delovati kot misijonarji med ameriškimi Slovaki. Rev. Martin Rubicky je imel pooblastilo, da se dogovori z tistim redom, ki more brez odlašanja poslati misijonarje.

Na Slovaškem so imeli svoje samostane različni redovi, a kar se tiče misijonarjenja v Ameriki, so prišli v poštev samo jezuiti in frančiškani. Drugi redovi so bili na Slovaškem tedaj ali novi in v Ameriki nepoznani ali pa so imeli po državnem prevratu tako malo članov, da take naloge niso mogli prevzeti.

Rev. Martin Rubicky je najprej obiskal predstojnika Družbe Jezusove Rev. Lovrenea Gramatika SJ v Ružomberku. Slovaški jezuiti so tedaj imeli v programu odpreti po Slovaškem nekaj novih samostanov, da bi mogli ustanoviti svojo provinco. Čakali so le, da bodo imeli za to dovolj posvečenih duhovnikov. Na kako misijonsko delo tedaj v Ameriki niso mogli misliti.

V drugačnem položaju so bili frančiškani, ki so že od leta 1924 imeli svojo provinco Najsvetejšega Odrešenika z 20

samostani. Res je, da so bili po nekaterih samostanih samo dva ali trije redovniki, vendar v celoti je imela mala frančiškanska provinca toliko duhovnikov in toliko redovnega naraščaja, da provincialu ni bilo težko izbrati vsaj dva za misijonsko delovanje med ameriškimi Slovaki. Provincial Rev. Mansuet Olšovský OFM ni bil vezan na kake politične ozire, kakor je bil leta 1912, ko ga je obiskal Rev. Kazimir Zakrajšek OFM. Pri vsej svoji redovni skromnosti je bil velikopotezen človek in je smatral za čast province, ako more razširiti svoje udejstvovanje tudi na drugi strani oceana. Seveda je to storil pod pogojem, da bo pittsburški škof sprejel slovaške frančiškanske misijonarje, jim bo omogočil njihovo delovanje in da jim bodo slovaški duhovniki pomagali.

Rev. Martin Rubicky se je zadovoljen vračal v Ameriko. Bil je prepričan, da bodo slovaški duhovniki sprejeli frančiškanske misijonarje z razumevanjem in da jim pittsburški škof Hugh C. Boyle ne bo delal nobenih težav. Zveza slovaških duhovnikov je imela sejo 29. septembra 1925 v župniji sv. Cirila in Metoda v Charleroi, Pa., kjer je bil župnik Rev. Jožef Kušner. Sprejela je z veseljem poročilo Rev. Martina Rubickega in ga pooblastila, da uredi vse potrebno, kar je v zvezi s prihodom frančiškanov iz Slovaške.

Slovaški duhovniki pittsburške škofije so se sešli 2. decembra 1925 na svojo letno sejo v Homestead, Pa., ter sklenili, da bodo slovaškim frančiškanom plačali potne stroške, samo da bodo čim prej prišli. Rev. Martin Rubicky jim je v kratkem času poslal denar in oznanil po slovaških časopisih, da frančiškanski misijonarji iz Slovaške že prihajajo,

slovaške župnije pa naj že pred njihovim prihodom določijo njihove misijone.

Provincial Rev. Mansvet Olšovskv OFM je tudi dobro premislil, koga naj za tako odgovorno nalogo izbere. Odločil se je, da pošlje najprej dva duhovnika. To sta bila Rev. Ambrož Tomša OFM in Rev. Amand Kopač OFM,

Slovaška frančiškana sta odšla iz Bratislave 12. aprila 1926 in 23. aprila sta bila že v New Yorku. Začasno sta se nastanila kot gosta župnije Rev. Martina Rubickega, ki jih je predstavil pittsburškemu škofu Hugh C. Boyle; ta ju je z očetovsko ljubeznijo sprejel in preskrbel vse, kar je bilo potrebno za njuno bivanje in delovanje v Združenih državah.

Od leta 1906, ko je Rev. Štefan Furdek izrazil svojo željo, da bi frančiškani iz Slovaške prišli v Ameriko, je minilo 20 let. Rev. Štefan Furdek ni več živel, tudi Rev. Matuš Jankola, ki je pomagal Rev. Kazimirju Zakrajšku dobiti slovaške frančiškane v Ameriko, je bil že mrtev. V tem času se je mnogo zamudilo. Vendar so slovaški frančiškani končno le prišli v Ameriko. To je bil dogodek, ki je moral razveseliti vsakega slovaškega katoličana.

REDOVNICI BREZ SAMOSTANA

V januarju 1924 je izšla prva številka Listov sv. Frančiška, ki je razvil kampa-njo za postavitev skupnega semenišča in samostana v Lemontu, Illinois. 1. maja 1924 je komisariat Sv. Križa sprejel farmo in 1. septembra 1924 je bil posve-čen vogelni kamen za kapelo in samostan. O Božiču 1924 je bila v kapeli že sv. maša in 14. junija 1925 je bila skromna stavba samostana slovesno posvečena.

Prav v tistem času, ko sta dva fran-

čiškana za Slovake prihajala, sta bila v Ameriki posvečena dva slovaška fran-čiškana komisariata Sv. Križa: Rev. František Vilha OFM in Rev. Dominik Dohaynoš OFM. Naslednji trije naj bi bili posvečeni naslednje leto.

V Lemontu je bilo tedaj poleg imeno-vanih še nekaj drugih slovaških klerikov in študentov, ki so se pripravljali za redovni poklic. Leta 1926 je novi sedež komisariata Sv. Križa obiskal škof Msgr. Jan Vojtašek in košiški škof Jožef Čarsky, ki sta se udeležila mednarodnega evharističnega kongresa v Chicagu. V tem letu so se ločili iz komisariata Sv. Križa hrvatski frančiškani, ki so si s prihodom nekoliko duhovnikov iz starega kraja mogli ustanoviti svoj samostojni komisariat.

Sedaj se je bližal čas, da se tudi Slovaki osamosvoje.

Rev. Ambrož Tomša OFM in Rev. Amand Kopač OFM, ki sta prišla v Ameriko na povabilo Zveze slovaških duhovnikov pittsburške škofije, nista postala člana komisariata Sv. Križa.

Ostala sta tako še nadalje na župniji Rev. Martina Rubickega v New Brighton, Pa., in sta v tej župniji začela svoje misijonsko delovanje v Ameriki. Provincial slovaške province Najsvetejšega Odrešenika Rev. Mansvet Olšavsky OFM je imenoval Rev. Martina Rubickyja za njegovo prijateljsko skrb za frančiškansko misijonarja za častnega člana reda sv. Frančiška.

Tako sta slovaška frančiškana bila že v Ameriki, a nista imela svojega samosta-na, ki bi ga smatrala za svoj dom. Hodila sta iz ene slovaške župnije na drugo, imela misijone in pridigala ob različnih priložnostih. Utrujena od misijonskega dela se nista mogla nikamor vrniti, kjer

Lemont - Prvi samostan (barake) s cerkvijo Marije Pomagaj

bi se v skromnem samostanu lahko spočila in dobila nove sile za nadaljno delo.

SAMOSTOJNI SLOVAŠKI KOMISARIAT

Slovaški frančiškani so se 15. septembra 1927 naselili v svojem novem samostanu v Avalon, Pa. Rev. Ambrož Tomša OFM je postal gvardian. Definitorium province Najsvetejšega Odrešenika je pristal na ustanovitev tega samostana, kar je provincial sporočil s svojim pismom z 1. februarja. Obenem je zaprosil generalnega predstojnika v Rimu, da bi ustanovitev slovaškega frančiškanskega samostana v Ameriki potrdil. Sveta kongregacija za redove je s svojo odločbo 1. marca 1928 odobrila ustanovitev samostana v Avalon, Pa. In tako je general frančiškanov 6. marca 1928 ustanovitev tega samostana končno veljavno potrdil.

Samostojni frančiškanski samostan je bil prvi korak k samostojnemu slovaškemu komisariatu v Ameriki. Zamisel samostojnega komisariata bi pa mogla postati dejstvo, če ima samostan zadostno število redovnikov.

Tedaj je prišel trenutek, da bi se združile obe akciji. Na eni strani je bila akcija, katero je s posebno gorečnostjo gojil Rev. Kazimir Zakrajšek OFM, na drugi strani pa akcija slovaških frančiškanov, katere je poslala v Ameriko province Najsvetejšega Odrešenika.

V jeseni 1928 sta prišla v Ameriko iz Slovaške Rev. Silvester Jankola, rojak iz Trsteni, posvečen v letu 1919 in Rev. Rev. Fulgentius Ballun OFM, doma iz iste vasi kot Furdek, posvečen v letu 1914. Z njima je prišel tudi brat Simon Gandi OFM. Da bi se mogel v Ameriki ustanoviti samostojni slovaški komisariat, je bilo potrebno, da bi se v novi komisa-

riat priglasili tudi slovaški frančiškani, kateri so do tedaj spadali v komisariat Sv. Križa.

Komisariat Sv. Križa, katerega predstojnik je bil Rev. Benigen Snój OFM, je rad pomagal slovaškim patrom v tem pogledu, kakor je bilo že na seji 5. februarja 1927 sklenjeno, da smejo slovaški člani tega komisariata prestopiti v komisariat slovaške province z dovoljenjem redovnih predstojnikov.

Rev. Anton Žakovič OFM, Rev. František Vilha OFM, Rev. Dominik Dohanyoš OFM, Rev. Andrej Šulek OFM, Rev. Pavel Kulka OFM in bogoslovec Rafael Chonta OFM, člani komisariata Sv. Križa, so dali prošnjo na definatorij slovaške province Najsvetejšega Odrešenika, za sprejem v to provinco.

Definatorij slovaške province je o tej prošnji sklepal 18. julija 1928. Obljubil jim je zadostiti njihovi prošnji, ako dobe od province Sv. Križa dovoljenje, da prestopijo v provinco Najsvetejšega Odrešenika. S pismom 28. januarja so se obrnili na ljubljansko provinco s prošnjo, da bi jih odpustila.

Ustanovitev samostojnega slovaškega komisariata je želel Rev. Mansvet Olšov-

sky OFM in se je s svojim pismom obrnil 29. januarja 1929 na generalna kurijo v Rim.

Rešitev tega vprašanja ni naletela na nobene težave ne v Bratislavi in ne v Ljubljani in ne v Rimu. Provincial slovenske province Sv. Križa Rev. Regalat Čebulj OFM je s svojim pismom 25. februarja 1929 sporočil, da ljubljanska provinca nima nikakih zadržkov proti vstopu Slovakov v slovaško provinco. Generalni predstojnik frančiškanov v Rimu Rev. Bonaventura Marrani OFM je zaslišal obe provinci in izdal 28. februarja 1929 odlok v smislu katerega je šest slovaških frančiškanov v Ameriki zapustilo provinco Sv. Križa in so bili včlanjeni v slovaško provinco. Poleg tega je 1. marca 1929 sporočil slovaškemu provincialu, da je generalni definatorij pristal na ustanovitev slovaškega komisariata v Ameriki s sedežem v Avalon, Pa. Definatorij slovaške province je imel dolžnost preskrbeti, da se novi komisariat pravilno organizira in si izvoli svojega predstojnika in dva svetovalca. Kadar bo to izpolnjeno, mora slovaški provincial o izidu poročati v Rim.

Zadnje romanje Gabriela Rusa SM v Baragovo deželo

P. GABRIEL RUS SM, ki je umrl 25. marca 1979, je nekaj mesecev pred svojo smrtjo še enkrat potoval v Baragovo deželo. To svoje potovanje je na kratko popisal in želel, da bi bilo objavljeno v Ave Maria. Obljubil sem, da bo popis potovanja objavljen v kalendarju Ave Maria. Vse fotografije, ki spadajo k temu spisu, je posnel sam med tem potovanjem. Popis potovanja in fotografije objavljam v hvaležen spomin za njegovo sodelovanje pri Baragovi zvezi. Zadnje tedne pred svojo smrtjo je molil in delal za uspeh Baragovega dne 1979

Zahvala za dar, ki ga je oskrbel
Yugoslovanski klub Velikega Dayton-a
ob svojem letnem pikniku avgusta 1978

kot nagrado ob moji 50letnici, kar sem
postal marianist, da sva lahko Brat
Vincent Wottle in jaz naredila tedensko

Cerkev Svetega Križa v Cross Village, Dolnji Michigan. Ta kraj se je sredi 18. stoletja imenoval Arbres Croche. Ko so leta 1832 postavili v vasi križ, so kraj začeli imenovati Cross Village - Križeva vas. Glej fotografijo na strani 35. - Foto *Gabriel Rus*

potovanje po Baragovi deželi v Michiganu. Dayton sva zapustila v četrtek 14. septembra (1978) in prišla v Traverse City isti večer. Traverse City je bila najina prva postaja zaradi svoje pomembnosti v zgodnjem misijonskem delovanju škofa Barage. Župnika obeh krajevnih fara sta bila odsotna zaradi dekanijskega sestanka. V poznejšem telefonskem razgovoru pa sva dobila zagotovilo, da sva dobrodošla za maševanje naslednje jutro v kapucinski cerkvi Brezmadežnega spočetja.

Po maši pa nam je župnik povedal, da nam osebno ne more dati nobenih informacij o škofu Baragi, ker je bil šele pred kratkim nastavljen za to faro in še ni imel prilike, da bi se seznanil z zgodovino svoje župnije. Prišel pa je oskrbnik in vprašal, ali nam more pomagati (1). Ko sva mu povedala, kaj je namen najinega obiska, mu je obraz zažarel in dejal je, da pozna pravo osebo, ki nam lahko pomaga - njegova sestrična Mary Louise Belanger v Lake Leelanau, severno od Traverse City (2). Nato pa nam je dal navodilo, kako priti tja.

Father Martin Toolis, župnik cerkve Svete Marije v Lake Leelanau, je bil tudi odsoten, ko sva prispela v župnišče, a gospodinja nama je povedala, kako priti do hiše Mrs. Belanger. Mož in žena sta naju prijazno sprejela in nam opisala zanimivo razmerje njune družine s škofom Baragom in njegovim naslednikom Ignacijem Mrakom.

Končno sva zvedela, da je Mary Louise Belanger potomka Schaubovih, ki so se naselili na kmetiji pri „The Narrows“ v Lake Leelanau. Tamkajšnja kmetijo sta kupila Simon in Jakob Schaub in njuna sestra Barbara po svojem prihodu iz Nemčije. Škof Baraga

in Father Mrak sta oskrbovala tisto področje in Schaubovi so darovali 40 akrov površine svoje kmetije njima za gradnjo cerkve in šole.

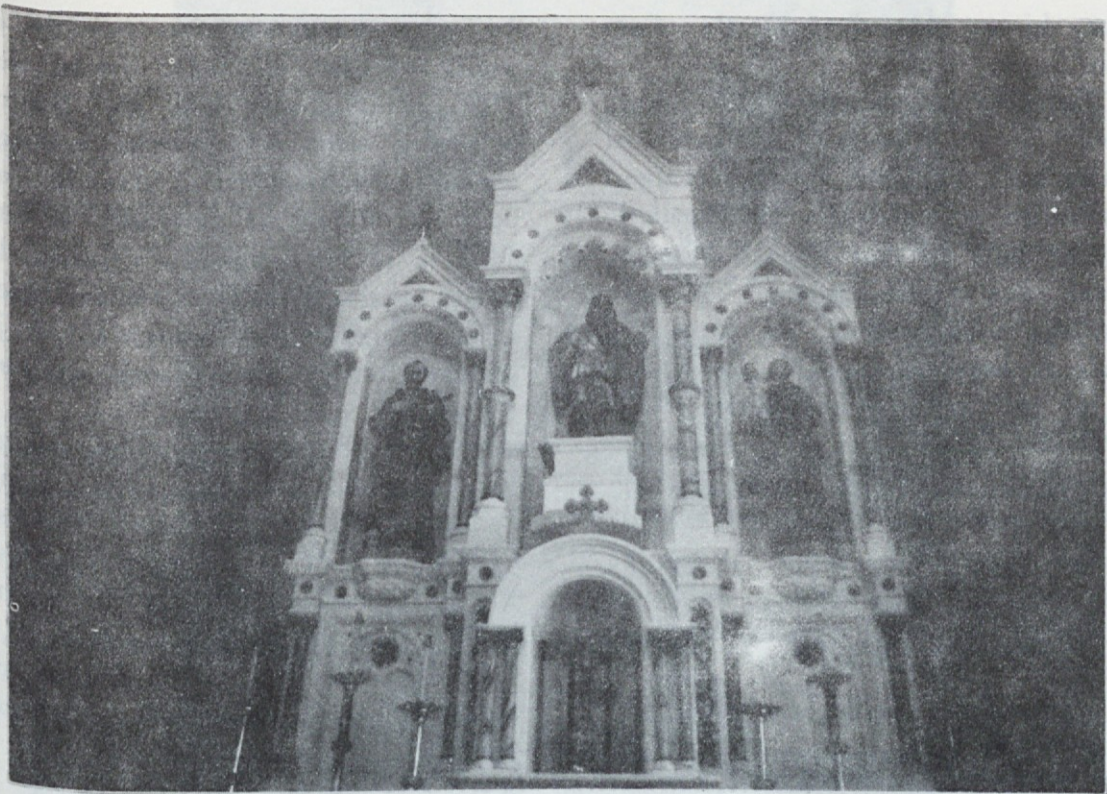
Prva cerkev, lesena zgradba, je bila zgrajena na zemljišču poleti 1864 in škof Baraga je imenoval Mraka za župnika. Pred tem se je Mrak vsak mesec ustavil pri „The Narrows“, da je oskrbel bele naseljence. Ko je prišel na obrežje nasproti Schaubovim, je dvignil zastavo in nato čakal, da je nekdo prišel po njega. Medtem pa je molil brevir ali rožnivenec. Obvestili so drug drugega in naslednje jutro je Father Mrak daroval sveto mašo na domu Jakoba Schaub.

Cerkev so zgradili prostovoljni delavci in denar za vzdrževanje je prišel iz izkupička za darovano pšenico. Dva moža sta šla z vozom po okoliških kmetijah, pobirala zrnje, nato sta šla 15 milj naprej južno v Traverse City, kjer so pšenico prodali.

Ko je bila cerkev postavljena, so potrebovali bogoslužne predmete. Najbližji kraj, kjer jih je bilo mogoče kupiti, je bil Buffalo, New York. Schaubova družina je zato pripravila sod javorjevega sladkorja in sod vina. Mrs. Jacob Schaub je oboje odpeljala na jezerskem parniku v Buffalo, tam vsebino prodala sorodnikom in prijateljem, da je dobila vsoto, za katero je kupila cerkvene potrebščine. Med drugimi predmeti je kupila tudi kip preblažene Device.

Škof Baraga in Father Mrak sta se zedinila, da bosta zaščitnika nove župnije sv. Peter in Pavel. Ko sta to oznanila, jima je Mrs. Jacob Schaub povedala o obljudi, ki jo je naredila na poti nazaj iz Buffalo. Na jezeru je nastal silen vihar in ladjica je bila v

V glavnem oltarju je znamenit kip nadangela sv. Mihaela, zavetnika Indijancev, delo neznanega indijanskega kiparja samouka; kip je star več kot 120 let. - Foto Gabriel Rus

nevarnosti, da se potopi. Mrs. Schaub je zbrala potnike in moštvo okoli kipa Naše Gospe in jih nagovorila, naj molijo za pomoč. Tedaj je zaobljubila, da bo storila vse v svojih močeh, da bo nova cerkev posvečena preblaženi Materi, ako bo njihova molitev uslišana. Škof Baraga se je s tem strinjal in v oktobru 1864 je prišel in posvetil cerkev v čast Marijinega Vnebovzetja.

Mr. in Mrs. Albin Belanger še s ponosom hranita omaro s predali, ki sta jo rabila škof Baraga in Father Mrak, ko sta bila še darovala daritev svete maše v hiši Schaubovih. Prav tako imajo omenjeni kip blažene Device. Oboje je dobro ohranjeno. Poleg tega je bila ob priliki obhajanja stoletnice župnije 1964 natiskana zgodovina fare svete

Marije. Imata tudi knjigo, katere zaloga je pošla, z naslovom „Heritage of Provement“. Ime, po katerem je bil znan kraj preden je dobil svoje uradno ime Lake Leelanau. To zadnje ime je dobil kraj 31. marca 1924.

Izvor obeh imen, Provement in Lake Leelanau, je zanimiv. Oddelek poštnega urada v Washingtonu je dal naselju ime „Provement“ 10. maja 1871, zakaj s prejemom svojega poštnega urada je bilo „Improvement“. Leelanau prihaja od indijanske besede, katera pomeni „radost življenja“. Zdi se, da so prebivalci ob „The Narrows“ tako imenovali poletno zatočišče, ki je bilo tam. To ime so imeli tako radi, da ga niso uporabljali samo za kraj, marveč tudi za jezero

samo, ki se je prej imenovalo „Carp Lake“.

Zanimiva stranska osvetlitev Fathra Pirca je v knjigi „Heritage of Provement“, napisala Vonda Belanger. Pisateljica pripoveduje v knjigi, da je „Sitting Bull“, glavar Sioux Indijancev, poslal dva izvidnika med Indijance Gomjega Michigana, da bi povzročila nemir in hujskala k vojni. Vojni svet je bil sklican in Father Mrak je bil povabljen. Govoril je tako dobro in prepričljivo, da so se zbrani glavarji odločili proti vojni. Naslednika škofa Barage zato upravičeno imenujemo „mirotvorec“; poleg tega je bil znan kot vdan in zvest naslednik škofa Barage.

Mary Louise Belanger nam je dala

še neko drugo zanimivo poročilo iz svojih osebnih spominov. Nekdaj med 1930 in 1940 je bila kot članica pevskega zbora pri pogrebu zadnjega znanega indijanskega glavarja na področju. Rabili so pesmarico iz leta 1832 in je bila napisana v jeziku, ki ga ni poznala. Morda je bila to ena izmed onih cerkvenih priročnikov, ki jih je pripravil Baraga za indijanske sprebrnjence?

Ker so Belangerjevi pričakovali za tisto popoldne obiskovalce, sva skrajšala najin obisk in se vrnili v Traverse City. Tam sva se ustavila za obisk Miss Theresa Schaub, ki je glavna knjižničarka v javni knjižnici. (3) Povedala nam je, da ima knjižnica posebno sobo imenovano „Michigan

Marie Louise (Schaub) Belanger. „Na to sliko sem ponosen. Baraga arhiv v Marquette-u bo imel negativ“, je zapisal na to sliko Fr. Gabriel Rus SM, ki je sliko posnel. Zakaj je ta fotografija važna, je opisano v tem članku.

Škofovski sedež, katerega je uporabljal Baraga v cerkvi svetega Imena Marijinega v Sault Ste Marie. Sedaj je med Baragovo zbirko v stolpnem muzeju - Foto Gabriel Rus SM

Room" in da bi tam verjetno lahko dobili še druge vire za vsak nadaljni študij zgodnje zgodovine področja.

Tako je bila najina prva postaja

na stopinjah škofa Barage zelo poučna in prijetna. Najina naslednja postaja je bila Harbor Springs.

Fr. Gabriel Rus SM

(1) Mr. Frank Gauthier, 510 Second Street, Traverse City, 49684

(2) Mt. & Mrs. Albin J. Belanger, 208 St. Joseph Street, Lake Leelanau, MI 49653

(3) Public Library, 322 Sixth Street, Traverse City, Michigan

P. Klavdiju v spomin

Dne 11. julija 1979 zgodaj zjutraj je umrl p. Klavdij Okorn OFM, župnik pri Sv. Štefanu, Chicago, Illinois. Čeprav je bil bolan in v zdravniškem skrbstvu, nas je njegova smrt presenetila in zelo prizadela. Delal je prav do zadnjega kot župnik. V hvaležen spomin priobčujemo fotografije pogrebne maše in pogreba na samostansko pokopališče v Lemontu v soboto 14. julija 1979. - Priobčujemo tudi njegovo kratko avtobiografijo UTRINKI IZ MOJEGA ŽIVLJENJA. Ta spis je objavila Marie Prisland v „Zarji“, julija 1974 pod „Oh ta svet“.

Procesija duhovnikov za pogrebno mašo

Foto Trinko

Na levi: P. Atanzij Lovrenčič OFM pridiga - Na desni: P. Tomaž Hoge OFM bere mašno berilo

Foto Trinko

Prezv. škof Alfred L. Abramowicz
vodi pogrebne molitve v cerkvi po maši.
Foto Trinko

Somashevanje - Glavni mašnik je bil kustoz p. Atanazij Lovrenčič OFM

Utrinki iz mojega življenja

Luč sveta sem zagledal dne 8. novembra 1912 v Podbrezjah na prelepi Gorenjski v Sloveniji. Moj oče Franc in moja mati Ivana rojena Osterman sta takrat stanovala v Dolenji vasi št. 36. V istem času se je samo župnija imenovala Podbrezje, sedaj je to ime raztegnjeno na vasi Dolenja vas, Srednja vas, Britof in Podtabor, ki so s tem izgubila svoja imena. Oče je bil sodar in mati delavka na velikem Pavlinovem posestvu, kateremu so po domače rekli pri „Francu“. Posestvo je bilo v novi Jugoslaviji podržavljeno.

Pozneje sta oče in mati prevzela posestvo v Dolenji vasi št. 10, danes št. 7. To posestvo je prvotno bilo namenjeno mojemu stricu Janezu, ki pa je padel pri Grodeku v prvi svetovni vojni. Ker je prva vojska zahtevala tudi strica Jožeta, je posestvo prešlo na mojega očeta, ki je bil najmlajši. Predno sta moja starša prevzela posestvo in gospodarstvo, kar se je zgodilo še pred prvo vojno, sta živela v svoji hišici v Podtabru. Tu se je med prvo vojno rodil moj brat Ivan, ki je postal pozneje žrtev druge svetovne vojne. To je bila vsa naša družina.

Leta 1919 sem začel hoditi v dvorazredno ljudsko šolo v Podbrezjah. Med učnimi močmi se najbolj spominjam učiteljice Sever in učitelja Antona Lovšeta. Ta nas je navajal na vzdržnost v pijači in odsvetoval kajenje. Oprijel sem se njegovega nasveta in ga še danes držim. Bil je zelo umen vrtnar in je imel smisel za izboljšanje kmetijskega gospodarstva. Pri njem sem se veliko naučil.

Versko življenje nam je prikazal v sliki in zgledu župnik Vaclav Vondršek, ki je bil po rodu Čeh a se je dobro naučil slovenskega jezika. Posebno živo nam je opisal sveto deželo, ki jo je sam videl. V meni je s tem obudil smisel za duhovski stan. Bil je zelo blaga duša. V Podbrezjah je župnikoval čez trideset let. Med drugo svetovno vojno je bil pregnan. Pregnali so ga Nemci. Po vojni se je vmil v Podbrezje telesno in duševno izčrpan in kmalu nato umrl. Bil mi je vodnik v marsičem. Pomagal mi je, da sem se odločil za študiranje.

Po posredovanju moje male tete, sestre Gabrijele, članice reda Presvete krvi, sem začel gimnazijo pri očetih jezuitih v Travniku v Bosni. Po treh letih sem na osebno prošnjo bil sprejet v konvikt, ki so ga vodili očetje frančiškani v Novem mestu. Tu sta name močno vplivala o. Ernest Jenko in o. Ladislav Pintar. Po dveh letih šolanje v Novem mestu ali po prejšnji peti gimnaziji, sem se odločil za frančiškanski način življenja. Ko sem svoj sklep povedal nekaterim svojim sošolcem so seveda to povedali mojemu razredniku Novaku. Ta je v začudenju izjavil: „ta: za vsakega bi prej mislil.“ Bog drugače misli kot ljudje. Vrže seme poklica v sree človeka za katerega hoče, da je priča Zanj. Pri vsem mi je seveda zopet pomagal dobri župnik Vaclav Vondršek.

V frančiškanskem redu je bila navada, da v vstopu v red dajo novo ime. Vsem se je čudno zdelo, da so mi predstojniki dovolili izbrati svoje

Pogrebni voz pelje truplo p. Klavdija skozi Baragov park
na samostansko pokopališče - Foto Trinko

Zadnje pogrebne molitve ob odprtem grobu - Foto Trinko

ime. Izbral sem si ime Klavdij (Claude), kjer je padel na moj rojstni dan, kakor da bi že takrat vedel, da v Ameriki praznujejo rojstne dneve in ne godove. Hotel sem ime Marijan, pa je že nekdo drugi imel to ime. Ni bila navada dati isto ime dvema.

Novicijant ali leto preiskušnje sem opravil v Kamniku v letih 1929-30. Po dovršenem novicijatu in neslovesnih obljubah so me predstojniki poslali v Ljubljano, kjer sem kot frančiškan nadaljeval gimnazijo na tretji državni, ki je takrat gostovala v Bethovnovi ulici. Ko so to gimnazijo zaprli iz političnih razlogov sem nadaljeval in končal gimnazijo na prvi državni, ki je bila v Vegovi ulici nasproti univerzitetnega poslopja.

Po končani gimnaziji sem se vpisal na teološko fakulteto (bogoslovje) v Ljubljani. Po prvem letniku me je doletela dolžnost služiti vojake. Vojaške oblasti so me poslale služiti vojake v Valjevo v Srbiji. Tu sem služil kot bolničar in bil dodeljen na delo v vojaški apoteki. Tu sem tudi imel prvokrat opravka z vojaškim sodiščem. Civilna bolnica kakor se jo takrat imenovala je bila poleg vojaške. Bolnikom tam so stregle sestre usmiljenke. Preko vojaškega duhovnika sem dobil zvezo z njimi. Večkrat sem se udeležil svete maše v njihovi kapeli. Večkrat so me tudi povabile na zajutrek. To ni bilo vseč vratarju bolnice in me je zatožil vojaški oblasti, češ, da hodim tja brez pravega dovoljenja. Trdo so me zaradi tega prijeli. Izgovoril sem se pri tem mi je pomagal vojaški kaplan - da v času narodne žalosti, bilo je to po smrti kralja Aleksandra, je popolnoma naravno, da človek moli in išče tolažbe pri Bogu. To mi je

pomagalo, da me niso zaprli. Dali so mi le strog ukor. Zabranili so mi tudi hoditi še naprej v civilno bolnico.

Po šestih mesecih sem končal službo. Vrnil sem se k svojim bogoslovnim studijam. Po tretjem letniku bogoslovja dne 5. julija 1936 sem bil posvečen v duhovnika. Za to so dobili posebno dovoljenje iz Rima, ker še nisem imel 24 let. Posvetil me je pokojni dr. Gregorij Rožman, takratni ljubljanski škof. Frančiškanski provincijal, ki me je pripustil k posvečenju je bil Dr. Guido Rant. Po posvečenju sem še študiral dve leti in končal teološke študije.

Po končanem bogoslovju sem bil nastavljen v Ljubljani pri Marijinem oznanenju. Bil sem kaplan in obenem katehet v Marjanišču pri sestrah. A že po enem letu so me nastavili za kaplana pri svetem Cirilu in Metodu za Bežigradom v Ljubljani. Tu sem dobil prvi vpogled v duhovno življenje in razmere v cerkvenem življenju v Ameriki. Moj župnik p. Kazimir Zakrajšek, me je seznanil s tem načinom življenja v Ameriki. Sam je bil dušni pastir v Ameriki več kot 27 let. Za časa moje službe v tej fari me je doletela druga svetovna vojna. Najprej je sledila okupacija pod italijani in leta 1943 pod Nemci.

Pod okupacijo se je odprlo zame novo polje dušnega pastirstva. Nemci so ob zasedbi pregnali duhovščino in inteligenco. To se je zgodilo tako na Gorenjskem kakor na Štajerskem. Da bi pomagal ljudem pri njihovem duhovnem življenju, sem dalj časa na skrivoma obiskoval kraje po Gorenjski, tam maševal, spovedoval, krščeval in celo poročal, čeprav je bilo pod smrtno kaznijo prepovedano. Če

P. Klavdij Okorn OFM

bi me našli, bi me gotovo zaprli, če ne še kaj več. Do tega je pozneje prišlo, ko so Nemci zasedli Ljubljano. Leta 1944 je prišla vrsta name. Zaprli so me pod pretvezo, da imam preveč vpliva na ljudi.

Iz zapora v Ljubljani so me Nemci poslali v koncentracijsko taborišče Dachau, kjer sem leta 1945 in to na nedeljo dne 29. aprila dočakal osvobojenje po Amerikancih. Začelo se je novo življenje.

Po osvobojenju se je pokazala potreba pomagati našim ljudem, ki so bili razstreseni po celi Nemčiji ali kot zaporniki, ali preseljenci ali delavci na prisilnem delu. Obiskoval sem naše ljudi kjerkoli so pač bili in jim prinašal duhovno tolažbo. Iz Nemčije so ljudje, ki so se zbirali in živeli nekaj časa

po raznih taboriščih v novo življenje na vse strani. Moje delo se je raztezalo predvsem na ameriansko zono zasedene Nemčije. Tako se je glasilo pooblastilo, ki mi ga je dala Vatikanska misija, ki je imela svoj sedež v Taurusu pri Frankfurtu, pod vodstvom škofa iz Fargo, North Dakota in poznejšega kardinala Muencha, rojenega v Milwaukee, Wis. in zmožnega govoriti nemški jezik.

V tem časa sem dobil povabilo od slovenskega frančiškanskega vodstva v Ameriki, da naj pridem tja. Moje delo na Bavarskem in amerianski zoni Nemčije so prevzeli drugi in tako sem mogel leta 1947 oditi v Ameriko. Na ameriška tla sem stopil dne 12. decembra 1947. leta. Na LaSalle železniški postaji me je sprejel p.

Benedikt Hoge, predstojnik slovenskih frančiškanov v Ameriki v tistem času. Sprejel me je tako ljubeznivo, da sem mislil, da sem prišel domov. Saj tudi sem. Za nekaj tednov sem se ustavil v Lemontu, da se nekoliko odpočijem. Od tu so me predstojniki poslali k fari sv. Štefana v Chicagi. Tu sem zopet začel z rednim dušnopastirskim delom. Že po enem dobrem letu so me predstojniki poslali k fari sv. Terezije v Johnstownu. Tu sem tudi prvikrat pridigal v angleščini. Čez pol leta sem po volji predstojnikov odšel na delo v South Chicago k sv. Juriju, kjer sem ostal komaj dobro leto.

Veliko naših ljudi tako iz Avstrije kakor iz Nemčije se je selilo v Avstralijo in tam začelo novo življenje. Od tam so začele prihajati prošnje, da rabijo duhovnikov. Prijavil sem se in 6. maja 1951 leta odšel na to novo polje dela. Bilo je pravo misijonsko polje. Vse je bilo treba začeti znova. Dobro je bilo to, da sem dobil streho pri očetih frančiškanih v Sydneyu. Potoval sem skoraj po celi Avstraliji in obiskoval ali iskal naših ljudi. Da smo obrdžali zvezo med seboj in budili versko zavest smo ustanovili list Misli, ki še danes izhaja. Popisati vse delo na tem področju zahteva poglavje zase.

Po preteku vize za Avstralijo, sem se po dveh letih napornega dela vnil v Združene države. Nastavljen sem bil za kaplana pri fari sv. Janeza v Milwaukee, Wis. Sem sem prišel dne 6. junija 1953. Po odhodu p. Aleksandra Urankarja, ki je bil župnik pri sv. Janezu in obenem vrhovni predstojnik slovenskih frančiškanov v Ameriki, so me nastavili za župnika, kjer sem še danes. To se je zgodilo 13. marca 1954.

Dela je bilo dovolj posebno še, ker

je fara sv. Janeza bila slovenska fara in je lahko vsak Slovenec spadal v faro če je le hotel. Bili so pa Slovenci razstreseni po vsem Milwaukee kakor so še danes. Kmalu se je tudi pokazala potreba po novi cerkvi in šoli, ki jo fara do sedaj ni imela. Cerkev sama je prvotno bila judovska sinagoga in stara čež osemdeset let. Pri načrtih za bodočnost smo imeli v vidiku položaj kakršen je bil takrat. Kmalu pa je postalo jasno, da tam, kjer smo bili, ne bo mogoče naprej. Nova velecesta je prekrizala naše načrte. Začeli smo misliti na preselitev. Končno nam je škofija po ponovnih prošnjah naklonila to možnost, ko nam je dala na razpolago ozemlje pri 84 cesti in Cold Spring Road. Škofija je kupila to ozemlje predvidoma za novo faro. Škofijski odlok o premestitvi naše fare nosi datum 10. septembra 1965. Preselili smo se na to posestvo, kjer je stala hiša stara 130 let dne 1. avgusta 1966.

Delo na tem novem položaju se je samo ponujalo. Začeli smo načrte za novo cerkev in šolo, poskrbeli za stanovanje duhovnikov in sester, obiskovali smo družine in se začeli poglobljati v nove razmere. Pri tem delu so mi poleg kaplana Krištoferja Sedlaka veliko pomagali ljudje, ki živijo v tej okolici. Fara je poleg tega, da je v osnovi narodna - slovenska, dobila svoje meje in s tem zagotovilo za bodočnost. Dne 9. oktobra 1966 smo zasadili prvo lopato. Načrti so predvidevali cerkev in šolo združeno. Prvi načrt so imeli v vidu okroglo cerkev, ki pa jih je škofija odklonila. 24. junija smo imeli v novi cerkvi prvo sv. mašo, že dan poprej pa prvo poroko. Vse do tedaj smo imeli službo božjo v dvorani

na 9. cesti in Mellody bar na 108. cesti in Layton Ave. V dvorani smo imeli tri sv. maše in v Mellody bar pa dve. Cerkev je bila posvečena dne 23. septembra 1967. Posvetil jo je milwauški nadškof William E. Cousins D.D.. Šolo smo odprli v septembru 1968. Začeti smo s prvimi tremi razredi. Vodijo jo častite sestre iz Lemonta. Šola je osmorazredna in ima letos 1974 prve graduante. Do sedaj je vpisanih 223 učencev.

Ko se je začela služba božja v novi cerkvi, je s tem prenehala služba božja tako v dvorani kakor pri Mellody bar. Slovenci imajo še vedno eno sv. mašo in sicer ob 8:45. Da se omogoči starim ljudem in bolj oddaljenim, je fara najela poseben avtobus, ki privaža in odvažata te ljudi k slovenski sv. maši. Službo božjo zelo poživlja pevski zbor,

ki je znan daleč naokrog. Že vsa ta leta ga skrbno vodi znani organist Ernest Majhenich.

Zemljišče, ki ga fara poseduje znaša 30 akrov. Gradnja in zemljišče je stalo okrog sedemsto tisoč dolarjev. Sestre imajo svojo hišo pet blokov stran od cerkve. Stanovanje za duhovnike je začasno razdeljeno na dve hiši, ki sta kakih 400 jardov narazen. V hiši, ki je bila že prej na posestvu je pisarna in stanovanje za župnika. Kaplan stanuje v drugi hiši. Župnik hodi tja na hrano, ker tam živi tudi brat kuhar.

Fara vidno raste. Okrog osemsto družin je sedaj vpisanih in še vedno prihajajo. Le delavcev v vinogradu Gospodovem manjka. Nove moči so potrebne. Prosite zato Gospoda žetve, da pošlje delavcev v svoj vinograd.

Sestra Mary Vida N.D. 5942

- Marjanca - Sršen

Ta življenjepis so napisale sestre Notre Dame v angleščini in ga poklonile Sršenovim v tolažbo in lep spomin na njihovo hčerko in sestro. Z njihovim dovoljenjem ga prinašamo tukaj tudi v slovenščini.

Morda so v današnjem času redovniški poklici redkejši, vendar ta življenjepis priča, da so pa zato tisti, ki poklicu slede, še svetlejše luči vere, odpovedi, žrtvovanja in ljubezni do Boga in do ljudi.

Godovni dan: Marija, Pomočnica kristjanov 24. maja.

Rojena: 22. maja 1944.

Redovne zaobljube: 16. avgusta 1964, v provincijalni hiši, Chardon, Ohio.

Umrla: 7. junija 1979 v bolniškem oddelku provincijalne hiše, Chardon, Ohio.

Življenje s. Mary Vide je bilo pravo romanje, ki se je začelo in končalo v senci križa, a pod posebnim varstvom božje previdnosti.

Marjanca je bila rojena 22. maja 1944 v Domžalah v Sloveniji kot drugi izmed osmih Sršenovih otrok med drugo svetovno vojno in komunistično revolucijo. Ko je ob koncu vojne tam zavladal komunizem, je Sršenova družina bežala preko meje v Avstrijo. Živel so v več begunskih taboriščih v Avstriji in v novembru 1949 nastopili pot preko morja. Sponzorstvo jim je ponudila dobra slovenska družina in jih sprejela na svojo farmo ravno na sveti večer 1949.

Da bi svoji družini omogočil boljše življenje, se je oče Mihael z družino preselil naslednje leto v Cleveland, kjer so si kmalu uredili svoj lastni dom

v fari sv. Vida, kamor so otroci tudi hodili v famo šolo. Marjanca je bila vedno hvaležna svojim učiteljicam, sestram Notre Dame, ki so učile njo in njene brate in sestre in jim pomagale, da so se lažje privadili novemu okolju.

Marjanca je po končani osnovni šoli 1. 1958 vstopila kot aspirantka v Notre Dame Academy in je bila sprejeta v postulat februarja 1962, v avgustu istega leta pa je bila preoblečena in dobila ime s. Mary Vida.

V noviciatu je bila zelo goreča in pobožna in je z navdušenjem sodelovala tako pri molitvah, kakor pri delu in razvedrilu. Medtem se je noviciat preselil v novo provincialno hišo v Chardon, Ohio. Zamislila in izpeljala je s pomočjo sosester novink načrt - stezo v gozdiček na samostanskem zemljišču, kjer so imele svoj prostor za razvedrilo ali piknike in kjer so postavile Marijino znamenje.

S. Mary Vida je naredila redovne zaobljube v avgustu 1964. Po končanih studijah, dve leti na Notre Dame College in dve na St. John College je prejela diplomu iz Science in Education in certikat države Ohio za učiteljico na osnovnih šolah. Komaj je čakala dneva,

Sestra Marija Vida N. D. (Marjanca) Srsen

ko bo prvič stopila pred šolsko mladež kot učiteljica.

Leta pred vstopom v red notredamskih sester je preživela kot otrok v veliki družini in v prijazni sosesčini, kjer so bili ljudje vsi znanci in prijatelji med seboj, zato je bila tudi ona družabna in vesela in rada med otroki. Poučevala je prvi razred eno leto pri St. James, Warren; pet let pri St. Peter v North Ridgeville; eno leto pri St. Anselm, Chesterland in štiri leta pri St. Margaret Mary v South Euclidu. Sama je dejala takole: Poučevanje teh najmlajših res ni lahko, a uspehi so osrečujoči. Ko gledaš obrazke otrok, ki skušajo razumeti, kaj jim razlagaš in vidiš, kako jim zažare oči, ko končno doumejo, kaj si poskusil vsaditi v mlade glavice, so vsi napor bogato poplačani.

Njena želja, da bi otroci čim lažje sledili pouku in sodelovali, je bila nenadkriljiva. Vsak prosti čas je izrabila, da je premišljala in snovala

načrte, kako bi bila uspešnejša pri svojem delu kot učiteljica. Zadnji njen načrt, ki ga je imela v mislih, je bil, kako otrokom v prvem razredu na čim prijetnejši način pomagati v prvih dneh pouka, da bodo ti dnevi zanje lažji in jim bodo šolo takoj v prvih dneh priljubili.

Senca križa je padla preko njene življenjske poti v l. 1975. Operacija v juliju je odkrila, da trpi na Hodgkin's bolezn. Dobila je najboljšo zdravniško oskrbo, ki jo je pogumno sprejela in sodelovala, četudi je že tedaj spoznala, da ne bo več ozdravela. Tri mesece po operaciji se je vrnila v šolo pri St. Margaret Mary in delala kolikor je mogla kot pomočnica učiteljicam prvih razredov. Starši so jo pogosto obiskovali, duhovniki in sestre pri St. Margaret Mary so storili zanjo vse, kar je bilo v njihovi moči.

Bolezen je napredovala in s. Mary Vida se je morala vmiti v provincialno hišo. Ko je bilo očitno, da se ji bliža

zadnja ura, so se ob njej zbrale sestre, da so z njo molile in ji bile v oporo. Medtem so tudi obvestile sestre v fari St. Margaret Mary in tamošnja duhovnika; Rev. Leonarda Zamborsky in Rev. Timothija Broglio, kakor tudi njene starše, brate in sestre.

Četudi je med svojo težko boleznijo zelo oslabela, je bil njen glas čist in močan, ko je obnovila svoje zaobljube. Prosila je, naj ji zapoje dve pesmi in sicer: *Only a Shadow* in *Be not afraid*. Ker nekatere sestre niso znale na pamet vseh besed prve pesmi, jim je sama pomagala prav tako glasno in navdušeno, kot je preje ponovila zaobljube.

Vsi, ki so s sestro M. Vido živeli v letih njene težke preizkušnje - njene neozdravljive bolezni, so bili navzoči, ko sta ji oba duhovnika pomagala v zadnjih trenutkih. Samo par minut preden je izgubila zavest so prišli njeni domači. Božja dobrota je omogočila

tudi njim, da so bili navzoči ob zadnjih stopinjah sestrinega romanja iz sence križa v naročje večnega očeta, ki je obljubil: „Nikoli te ne bom pozabil; oblikoval sem te na dlani svoje roke.“ Globoka vera, ki je negovala in podpirala božji klic v srcu s. Mary Vide, se je tako lepo odražala, ko so vsi molili slovenske molitve ob svojih umirajoči hčerki in sestri. To se je zgodilo 7. junija ob desetih zvečer.

Ko je ležala na mrtvaškem odru, so prihajali v velikem številu kropit iz obeh fara: Od sv. Vida in St. Margaret Mary in se tudi udeležili njenega pogreba v soboto, 9. junija ob 4.30 popoldne. Sedem duhovnikov je somaševalo v kapeli Regina Mundi pri pogrebni sv. maši. Kako lepo priznanje njej, ki je živela svoje Bogu obljubljenemu življenje sicer kratek čas, a v vsej polnosti in vdanosti.

Naj počiva v miru!

Sestra N.D.

V spomin Mirku Geratiču

Na Vnebohod 24. maja 1979 je umrl Mirko Geratič. Pogrebna maša je bila 2. junija 1979 v cerkvi sv. Štefana, Chicago, Illinois, nato pa pogreb na pokopališče Resurrection. M. Tekavec, ki je poznal pokojnika samo po njegovih dopisih v AD, je zapisal nekaj vrstic v njegov spomin in nas opozoril na njegov govor na evharističnem kongresu v Ljubljani leta 1935. Ta govor je bil objavljen v knjigi II. evharistični kongres za Jugoslavijo v Ljubljani 1935. V spomin pokojnika objavljamo tukaj ta govor.

Krsto s truplom Mirka Geratiča pripeljejo v cerkev.

Euclid, Ohio - Vrzel z odhodom g. Mirko Geratiča v večnost je nena-domestljiva. „Toti Štajerc“, ki je več let v „A.D.“ (pod tem imenom) polnil kolone novic s chikaške slovenske skupnosti, nam bo ostala praznota, ki ne bo nihče kot je znal on prispevati zanimivosti, ki jih je opisoval. Njegove bogate skušnje ki jih je doživljal v drugi svetovni vojni in revoluciji bi zaslužile da se ohranijo slovenski zgodovini v ponatisu knjige. Ne spominjam se če se sva kdaj osebno pogovorila. - Če se ne motim ob Baragovem dnevu v Cleveland Ohio

1975. sem ga videl v skupini Chikaških udeležencev. - Nikoli pa nisem prezrl kar je napisal za Ameriško Domovino. Nekoč se je bil izrazil: „Vse kaj bi dal da bi imel knjigo: „II Evharistični kongres za Jugoslavijo v Ljubljani 1935.“ (Izdal Kongresni odbor. Tiskala in založila Misijonska tiskarna Groblje - Domžale. Uredil Ivan Martelanc).

Kar žal mi je, da mu nisem se odzval in mu jo posodil. - Ko to pišem (31. maja) še čaka pogreba, ki je naznanjen za jutri 1. junija. Naj bi čitateljem Ave Maria pa poznan njegov govor, ki je natisnjen v tej knjigi

(str. 292 - 295). Temo govora kot - Obrtniška in trgovska moška mladina - je bila:

V Gospodovo hiso bomo sli (Ps 121, 1)

Značka današnjega časa je, da so premnogi zgubili smisel za večne vrednote. Razklani in razdvojeni so v svojih dušah. Skrb za lastno ugodnost, za vsakdanji kruh je zamorila jasnost pogleda. Vse pojave življenja gleda sodobni človek le z vidika tostranstva, iz trgovskih in ekonomskih ozirrov. Zato ne vedo mnogi za končni človekov smoter. Življenje jim je uganka, katere ni mogoče rešiti. Ker pa ne vedo rešitve, se brezupno vdajajo toku življenja. Brez smisla tavajo okrog, poskušajo zaslediti srečo tu in tam. Kakor muha enodnevnica so, od danes do jutri, - brez večnostnega smotra.

Da je temu tako, nam kaže vsakdanje življenje. Tudi v vrstah obrtniške in trgovske mladine se pojavlja duhovna kriza. Tudi med nami je zbledel ideal bohotnega življenja. Ne Bog, ki je Stvarnik moj, ampak jaz, moja udobnost in ugodnost!

Ob nedeljah in Gospodovih praznikih ožive zgodaj v jutro mestne ulice. Vse hiti proti kolodvoru, vse gre ven iz mesta v božjo naravo. Zvonovi po cerkvah oznanjajo Gospodov dan in vabijo v cerkev. Kličejo v spomin božjo in cerkveno zapoved: Posvečuj praznik! Koraki tisočev pa so usmerjeni mimo cerkve. Gluhi so za opomin vesti, gluhi za pesem zvonov, gredo svojo pot. Gospodov dan preživijo brez maše.

Kaj radi tožimo o slabih časih, ne pomislimo pa, da so časi prav taki, kakršni so ljudje. Ljudje so postali slabi, zgrešili so svoj večnostni ideal. Kakor Izraelci v puščavi plešejo tudi ljudi naših dni - mladina ne dela izjeme

- okrog zlatega teleta. Bog jim je denar, čast, uživanje - njih konec pa bo poguba, ker Bog se ne da zasmehovati. Zboljšanje časov smemo pričakovati le, če bomo spoznali svoje napake, če bomo reformirali svoje odnose do Stvarnika, če nas bo vodila v življenje vedno misel: Bog je moj Oče, jaz pa njegov otrok. Zavest božjega otroštva, zavest pripadništva k tej božji skupnosti, mora biti odslej gonilna sila naše notranje obnove. Bog mora postati zopet življenje našega življenja.

Prav na nas je, katoliški fantje, da v mejah svojega poklica, kot pomladek obrtniškega in trgovskega stanu damo poudarek resnici: Otroci božji smo, sinovi božjega plemstva.

Ugotovili smo vzroke slabih časov: ljudje so slabi, ker ne nosijo Boga v svojih dušah. Iz te ugotovitve pa izvedimo sklep: Obnovimo svojega duha v Gospodu! Če smo se le preveč oddaljili od večnostnih idealov, nazaj k njim! Nazaj k Bogu! Slecimo starega, v zemskost zakopanega človeka, oblecimo pa novega, v Kristusovem duhu prerojenega človeka, da bo iz naših obrtniških in trgovskih vrst šel v zasebno in javno življenje nov, bolj krščanski duh, duh bogohotnega življenja, ki se bo kazal v ljubezni, resnici, pravici in poštenju.

K Soncu, k Luči, to je klic mladega katoliškega rodu. To mora biti tudi naša težnja. Gotovo je, da te duhovne reforme ne bomo mogli izvesti izključno z lastno močjo. Bog sam nam mora priti na pomoč s svojo milostjo. Vemo, težko je plavati proti toku močne vode, živeti drugače kot živi naše okolje. Le močne nature se morejo dvigniti nad okolico. Treba je truda, žrtev, odpovedi, železne vztrajnosti.

P. Kalist Langerholz OFM moli za pokojnika po maši

da se dvignemo nad vsakdanjo mlačno povprečnost. Velike so težave, toda velike so tudi milosti. Kristus nam je pokazal ne samo pot, dal nam je tudi sredstva. Ustanovil je Cerkev, njej pa je dal obilne, da neizčrpne zaklade, iz katerih naj črpamo moč za vsakdanje žrtve, za duhovno rast k božjemu Soncu. Treba samo, da se teh zakladov poslužimo.

V naših cerkvah, v tabemakljih, tam, kjer noč in dan gori večna lučka, živi naš božji Prijatelj, pripravljen nam priti na pomoč vsak hip, v vsakem položaju. Iz naših cerkva, kjer se vsak dan daruje nebeškemu Očetu sam Sin božji po rokah mašnikovih, tečejo vsak dan, vsak trenutek obilni potoki milosti v srea ljudi.

Pač čudno, da mnogi v svoji brezmejni zaskrbljenosti za vsakdanji kruh pozabijo na ta božji vir. Ne samo

telesni glad in pomanjkanje, marveč tudi duhovni glad, duhovna žeja tare človeštvo. Ljudje hlastajo po malovrednih svetnih dobrinah. Nasičujejo se z neokusno, plehko hrano slabe, versko indiferentne, ali celo brezbožne literature, prezrejo pa često božjo hrano, ki ima moč ohraniti duše za večno življenje.

O, spoznajmo Gospoda, ki stoji pred nami ter nas vabi v svojo hišo rekoč: „Pridite k meni vsi, ki ste trudni in obteženi, jaz vas bom poživil.“ Pojdimo v hišo Gospodovo!

Središče župnije je župna cerkev. Vrelec vseh milosti, zakladnica največjega bogastva za zasebno in javno življenje pa je najsvetejša daritev. Kristus - Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta, sam prosi za nas. Daruje nebeškemu Očetu v spravo za naše grehe svojo srčno kri. Kakor na

Golgoti prosi Očeta: „Oče, odpusti jim!“ Za nas, za naše grehe teče vsak dan presveta kri. Zato bi morale biti naše cerkve vsak dan polne ljudi, ki bi prisostvovali tej hvalni, pravni, zadostilni in prošni daritvi. Vsaj vsako nedeljo in praznik, če že med tednom res ni mogoče. Ali res nimamo ničesar prositi, ali ne čutimo nobene dolžnosti zahvale, zadoščevanja in sprave?

Sklep naš naj bo: Vsako nedeljo k maši! Nobena druga dolžnost nas ne sme odvrniti od te najsvetejše dolžnosti, ki nas veže pod smrtnim grehom.

Le pojdi, prijatelj moj, zlasti, če živiš vsak dan tedna v zatohli delavnici in prodajalni, na gore, v lepo božjo naravo! Saj je Bog tudi naravo ustvaril za človeka, v njegov prid in veselje. Le veseli se v božji naravi, naužij se svežega zraka, okrepi svoje telo! Nikdo ti ne more tega kratiti. Toda ne pozabi, da se spomniš tudi Boga ter se udeležiš svete daritve. Le če boš opravil svojo versko dolžnost, dal Bogu, kar je božjega, boš lahko v resnici veselo in zadovoljno preživel Gospodov dan.

Pa še med tednom te vodi pot večkrat mimo cerkve. Pojdi vsaj za trenutek v cerkev, pozdravi v njej Gospoda v tabernaklju s kratko, prisrčno molitvijo. Vsaj za hip. Bog ne meri pobožnosti po dolgoti molitve, pač pa po namenu in iskrenosti.

Še več nam nudi Gospod! Daje nam samega sebe, svoje presveto telo v jed. Priznati moramo, da smo slabi, da pogosto padamo in grešimo. Kolikokrat je že ta ali drugi sklenil, ostreti se te in druge slabe navade. Toda koliko sklepov, toliko porazov. Neštete so nevarnosti, ki obkrožajo mladega človeka, zlasti v mestih in industrijskih krajih. Z zvitostjo in prekanjenostjo

peklenške kače hočejo oropati mladi rod vere naših očetov in matere, hočejo premotiti mladi rod, da zapusti raj otroške nedolžnosti. Hočejo oropati mladi rod biserov nrvnosti in poštenja. Vsa sredstva imajo na razpolago: organizacijo, tisk, kino, gledališče. Veren pomočnik pri tem razdiralnem delu pa je slaba družba, slabi tovariši. Nevarnost duhovnega propada je velika. Kako se ohraniti v tem svetovno nazornem, gigantskem boju? Zopet poudarjam: Ustaviti se moramo z vso silo, imeti moramo močno voljo, zatreti v sebi pomagati. Za velike nevarnosti v mladih letih, pa tudi za poklicne težave je vir moči v Evharistiji.

Vir in gibalo duhovnega življenja, duhovnega napredka in rasti je Evharistija. Ob žarkih božjega Sonca iz tabernaklja poganja, brsti in cvete lepo katoliško življenje. Tu se mehčajo in zorijo človeška srca za velika heroična dela v prid trpečega človeštva. Od tu prihaja zdravje v duše, v družine, v javno življenje. Pod vplivom milosti, ki teče iz tega božjega, nadnaravnega studenca v tabernaklju, cveto limbarji v srcih mladine. Pod toplimi žarki svete Evharistije žare dragoceni rubini - vrtnice: ljubezen do trpečih, odpoved in žrtve, katerih se sodobni svet tako boji. Obhajilo, zlasti pogosto, mesečno, tedensko, vsakdanje obhajilo nas dela močne in silne. Bog sam se za nas bori. Bog sam nam stoji ob strani v času preizkušnje in bojev. Če je Bog z nami, kdo more biti proti nam!

Pogostno obhajilo, to je nujna zahteva časa. Absolutno premalo je, če gremo k mizi Gospodovi samo za veliko noč. Premalo je tudi spričo tolikih nevarnosti samo štirikratno obhajilo! Naš ideal naj bo mesečno, da

celo tedensko obhajilo. Še več: vsakdanje obhajilo! Le tako bomo lahko ohranili duševno čilost, le tako bomo odporni proti slabemu, ki je v nas in okoli nas. Če gremo v nedeljo k maši, pojdimo obenem še k mizi Gospodovi. Če gremo med tednom, pojdimo še med tednom. Čim večkrat, če lahko, tudi vsak dan po zgledu prvih kristjanov. Največje važnosti pa je skupno obhajilo. Posameznik malo pomeni, mnogo ljudi skupaj predstavlja silo. Naša naloga je, da propagiramo med svojimi sovrstniki evharistično življenje. Posameznik, ki pristopa k obhajilu vsako nedeljo, za poglobitev in utrditev evharistične misli še ne pomeni mnogo. Če pa ob gotovih dnevih, zlasti prvi petek ali prvo nedeljo v mesecu ali ob priliki praznovanja fantovskih praznikov, ob raznih stanovskih praznikih ali praznovanju famih svečanosti, pristopi k mizi Gospodovi v strnjениh vrstah, korporativno, mnogo fantov, cela organizacija, napravi pogled na to fantovsko skupnost, ki kleči pred obhajilno mizo, velik, mogočen vtis. Oni, ki stojе ob strani ali jim strah pred javnim mnenjem in morebitnim porogom od strani mlačnih, slabih ljudi, brani pristop k oltarju božjemu, dobijo ob takem prizoru, ob skupnem obhajilu številnih fantovskih vrst pobude. Izgine strah, preneha malodušnost, počasi se bodo celo sami priključili vrstam prijateljev evharističnega Zveličarja.

Osnujmo evharistične krožke! Ne mislim reči, osnujmo nova društva. ampak v okviru naših že obstoječih organizacij: verskih, prosvetnih, pa tudi stanovskih, osnujmo krožke, skupine prijateljev pogostega obhajila. V naših

vrstah bi naj po zgledu belgijske, francoske in holandske mladine vzniknila misel evharističnih križarjev. Namen teh križarjev bi bil: Vršiti po načrtu apostolat pogostega obhajila, vzgajati za dobro prejemanje obhajila in pa snovati v vseh naših vzgojnih organizacijah elitne čete globoko prepričanih katoličanov - Kristusovih vitezov.

Katoliški fantje! Duhovnik moli v začetku maše, ob vznožju oltarja psalm: „Stopil bom k božjemu oltarju, k Bogu, ki je radost mojega življenja“. Stopimo k božjemu oltarju tudi mi! Gospod nas vabi! Bog, edino on je vir sreče, vir zadovoljstva! Ob velikem prazniku jugoslovanskih katoličanov, ko stoji v središču vsega našega snovanja in hotenja Bog v sveti hostiji, sklenimo:

Poglobiti hočemo versko življenje! Tudi v svojem poklicu kot obrtniki, kot trgovski nameščenci, hočemo z vso doslednostjo uveljaviti katoliška načela. Najprej seveda pri sebi, v svojem udejstvovanju, v poklicu in izven poklica. Ne več mlačnost in površnost, temveč lepo urejeno versko življenje v popolnem soglasju z božjimi načeli. Bodimo uverjeni, da bo prav lepo versko življenje rodilo obilen božji blagoslov v našem poklicnem delu. Lažje bomo prebrodili sedanje kaotične razmere, lažje prebrodili tudi gospodarsko krizo, ki je predvsem kriza duha, če se bomo v vsakdanjem zasebnem, pa tudi v javnem življenju kot obrtniki in trgovci, kot voditelji gospodarskega in poslovnega življenja, kot posredovalci svetnih dobrin, držali od Boga danih zakonov, se tesno naslonili na njega, ki je Pot, Resnica in Življenje.

KRONOLOŠKI PREGLED STARE ZAVEZE

V 192 št. z dne 23. decembra 1977 je bil v „Ameriški Domovini“ natisnjen izreden Uvodnik, ki je imel naslov: „Po našem štetju“. V njem je bilo odlično opisano, kaj v svetu pomeni, ko se vsa zgodovine suče okoli Kristusa, da štejemo čas „pred njim“ in „za njim“ (op. pred in po Kr.). Nekaterim ni bilo prav, posebno v komunističnih državah (npr. Jugoslavija), kjer so državljani kristjani, da bi se Kristusovega rojstva spominjali na božični praznik, zato so vpeljali na ta krščanski praznik delavni dan. Zato tudi več ne označujejo pred Kristusom ali po Kristusu, marveč pred in po „našem štetju“. Kljub temu je to neuspešno izogibanje, ker je Kristus še vedno postavljen v središče zgodovinskih dogajanj.

Ko sem članek prebral, sem se zamislil, kako nam je splahnela iz spomina, kar smo v šolskih klopih vsaj nekoliko spoznali o dobi pred Kristusom. Res je, da v naglici življenja komaj sledimo razvoju sedanjih dogodkov, ki nam jih časopisje, radio in televizija posredujejo dnevno, da skoro ni časa, da bi se ukvarjali s preteklostjo; vendar pa bi bilo prav, če bi poznali stari svet s tedanjimi razmerami.

Kdo od nas se ne spominja starih Zgodb svetega pisma z razlago, katere je od 1894 do 1912 Slovincem podajala v snopičih Družba sv. Mohorja v Celoveu. Delo je pričel dr. Frančišek Lampe, dokončal pa dr. Janez Evang. Krek. Ta izdaja pa je vsebovala le važnejše odlomke svetega pisma in ne celotnega besedila.

Leta 1959 pa smo dobili Slovenci popoln prevod svetega pisma v štirih

zvezkih - izdaja je že zdavnaj pošla. To izdajo je založil lavantinski škofijski ordinariat v Mariboru. Iz hebrejščine je čez dvajset let prevajal staro zavezo dr. Matija Slavič. Ni pa dočakal izida svojega življenjskega dela, zakaj umrl je 25. oktobra 1958. Grške tekste stare zaveze je prevedel že umrli dr. France Jere. Vsi dosedanja prevodi so bili narejeni po tako imenovani latinski vulgati.

Vem, ako bi kdo hotel zajeti vso zgodovino, ki je opisana v svetem pismu, bi moral čitati vseh 45 spisov, ki so vključeni v staro zavezo. To bi vzelo precej časa in potrebna je tudi posebna izobrazba, ki jo navadni ljudje nimamo.

Na koncu tretjega zvezka „Preroških knjig“, ki zaključuje staro zavezo, je na koncu prevajalec podal strnjeno časovno dobo in še zgodovino, ki je povezana z besedilom svetih knjig. Vem, da bo to za marsikoga novost, ki ga bo zanimala. Spoznajmo čas pred Kristusom! Tako je opisan:

I. Zgodovina začetkov

(1 Mojz 1 - 11)

Zgodovina začetkov je zgodovina kamene dobe, ki jo arheološka znanost danes deli v sledeča razdobja: a) starejša kamena doba (paleolitik): okrog 500.000 - 10.000 pred Kr.; b) srednja kamena doba (mezolitik): 10.000 - 7500; c) mlajša kamena doba (neolitik): 7500 - 4000; d) bakro-kamena doba (kalkolitik): 4000 do 3000.

Iz celotne kamene dobe pozna arheologija na palestinskih tleh več kultur, ki so si sledile: v paleolitu

atliško kulturo, ki ustreza evropski aurignaški kulturi (okrog 13 000 pred Kr.), v mezolitiku natufsko kulturo (z začetki poljedelstva), v neolitiku tahunjsko kulturo (prve vasi, npr. Jeriha, intenzivno poljedelstvo in živinoreja, v drugi polovici lončarska obrt; plodnosti kult), v kalkolitiku gasulsko kulturo (Teleilat Ghassul): namakalno poljedelstvo in vrtnarstvo, obdelava bakra, izdelovanje opeke, iznajdba lončarskega kolesa, vozila na kolesih, proti koncu tudi iznajdba pisave itd.

V Mezopotamiji je v kalkolitiku znana visoka kultura Sumercev, v Egiptu nastanek Stare države in prvih piramid.

II. Hebrejski očaki

(1 Mojz 12 - 50)

Okrog leta 3000 pred Kr. se začenja v prednjem Orientu bronasta doba in traja do 1200 pr. Kr. Deli se v zgodnjo (3000 - 2000), srednjo (2000 - 1550) in pozno bronasto dobo (1550 do 1200).

Zgodnja bronasta doba: naselitev semitskih Kanaancev v Palestini. Po njih dobi dežela ime Kanaan. Kulturni vplivi prihajajo v tej dobi v Kanaan iz Mezopotamije, Egipta in verjetno tudi Krete.

Srednja bronasta doba je doba hebrejskih očakov. Abrahamov prihod v Kanaan okrog 1850 (1 Mojz 12). V času med 2000 in 1720 razvije Kanaan abecedo. V Egiptu nastane Srednja država (2030 - 1720). V Mezopotamiji novosumerska država 3. dinastije v Uru. Ustanovitev Babilona. Babilonski kralj in zakonodajalec Hamurabi. Nastanek oziroma akkadska prireditelj eposa Enuma eliš. Okrog 1700 do 1550 invazija Hikssov v Egipt. Okrog 1700

prihod očaka Jakoba in njegovih sinov v Egipt.

III. Mojzes in Jozue

(2., 3., 4. in 5. Mojz; Joz)

1550 Pozna bronasta doba (1550-1200). Vplivi babilonske, egiptovske, egejske in ciprske kulture.

1500 Egipt: po izgonu Hikssov zavladajo zopet kralji domače dinastije. Ustanovitev Nove države (1560 -715). Vojni pohodi faraona Tutmosisa III. (1502-1448) v Palestino in Sirijo.

1400 Amamška pisma: to je arhiv, ki so ga našli leta 1887 in obsega 350 pisem iz korespondence Amenofisa III. (1414 do 1377) in Amenofisa IV. (*Ehnatona*, 1377 -1358) s prednjeorientalskimi kralji (Babilon, Asirija, Mitani, Palestina, Hetiti, Ciper).

1350 Ugaritska abeceda.

1250 Med 1250 in 1230 izhod Izraelcev iz Egipta pod Mojzesovim vodstvom.

1230 Stela faraona Merenptaha (1234 -1220), ki omenja egiptovsko zmago nad „Izraelom“.

1220 Med 1220 in 1200 Izraelci zavojujejo Kanaan.

IV. Sodniki in zedinjeno kraljestvo:

1200 - 931

(1-2 Kralj; 3 Kralj 1-11; 1 Kron;

2 Kron 1-9)

1200 V prednjem Orientu sledi bronasti doba okrog leta 1200 železna doba. Delimo jo v zgodnjo (1200-900), srednjo (900-600) in pozno železno dobo (600-332). Zgodnja železna doba v Palestini zajema zgodovinsko razdobje izraelskih sodnikov in zedinjene monarhije. Doba sodnikov: 1200-1025.

- 1197 Faraon Ramzes III. (1197-1165) razbije *morska ljudstva*. Vdor Filistejcev v Palestino.
- 1150 V Mezopotamiji konec dinastije Kasitov.
- 1125 Debora in Barak premagata Kanaance pri Tanaku (Sodn 4-5).
- 1100 Prvi vzpon Asirije (Teglafalasar I).
- 1050 Filistejci porazijo Izraelce pri Afeku in zaplenijo skrinjo zaveze. Smrt sodnika Helija in njegovih sinov. Nastop sodnika in preroka Samuela.
- 1030 Savel, prvi izraelski kralj (okrog 1030-1010).
- 1010 David (okrog 1010-970).
- 970 Salomon (970-931).

- 814 Joahaz (814-798)
- 798 Joas (798-783)
- 783 Jeroboam II. (783-743).
Malo pred 750 nastopi prerok Amos, nekaj let pozneje Ozej.
- 743 Zaharija (743)
Selum (743)
Menahem (743-738)
- 738 Pekaja (Fakeja) (738-737)
- 736 Peka (Fake) (736-732)
- 732 Ozej (732-724)
- 722 Asirski kralj Salmanasar V. (726-722) oblega Samarijo.
- 721 Sargon II. (721-705) zavzame Samarijo in odpelje prebivalce v asirsko sužnost. Konec severnega kraljestva.

V. Judovo in Izraelsko kraljestvo:

931 - 721

(3 Kralj 12-22; 4 Kralj 1-17;

2 Kron 10-28; Am - Oz - Iz - Mih)

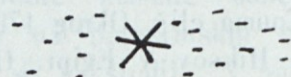
- 931 Srednja železna doba: 900-600. V Egiptu vlada 22. dinastija (945-725). Izraelska monarhija se okrog leta 931 razcepi v severno (izraelsko) in južno (judovsko) kraljestvo (3 Kralj 12).

Izrael

- 931 Jeroboam I. (931-910)
- 910 Nadab (910-909)
- 909 Basa (909-886)
- 886 Ela (886-885)
Zambri 7 dni
- 885 Amri (885-874)
- 874 Ahab (874-853). Za vlade tega kralja deluje prerok Elija.
- 853 Bitka pri Karkarju ob Orontu (Salmanasar III. 825 do 824)
Ohozija (853-852)
- 852 Joram (852-841)
Delovanje preroka Elizeja.
- 841 Jehu (841-814)
Moabski kralj Meša

Juda

- 931 Roboam (931-913)
- 913 Abiam (913-911)
- 911 Asa (911-870)
- 870 Josafat (870-848)
- 848 Joram (848-841)
- 841 Ohozija (841)
- 841 Atalija (841-835)
- 839 Joas (839-796)
- 796 Amazija (796-781)
- 781 Ozija (781-740)
Izaija poklican v preroško službo (Iz, 6, 1).
- 740 Jotam (740-737)
- 736 Ahaz (736-716)
Delovanje preroka Miheja.
- 722 Asirski kralj Salmanasar V. (726-722) oblega Samarijo.
- 721 Sargon II. (721-705) zavame Samarijo in odpelje prebivalce v asirsko sužnost. Konec severnega kraljestva.

VI. Konec Judovega kraljestva in babilonsko ujetništvo: 721-538

- (4 Kralj 18-25; 2 Kron 29-36; Sof - Nah - Hab - Jer - Ezek)
- 716 Judovski kralj Ezekija (716-687)
- 704 Asirski kralj Senaherib (704-781)
- 700 Ezekija izkoplje v Jeruzalemu vodovodni predor. Siloaški napis.
- 687 Judovski kralj Manase (687-642)
- 680 Asirski kralj Asarhadon (680-669)
- 668 Asirski kralj Asurbanipal (668-621) si podvrže Egipt.
- 650 Egiptovski kralj Psametih I. (663-609) okrog leta 650 izžene Asirce iz Egipta.
- 642 Judovski kralj Amon (642-640)
- 640 Judovski kralj Josija (640-609) V prvem desetletju Josijeve vlade najbrž delovanje preroka Sofonija.
- 627 Prerok Jeremija poklican (Jer 25,3)
- 625 Nabopolasar (625-605), ustanovitelj novobabilonske države (625-539), sklene zvezo z Medijci zoper Asirijo.
- 622 Veliki duhovnik Helkija najde v templju *Knjigo postave* (4 Kralj 22, 8).
- 612 Medijski kralj Kiaksares in Nabopolasar zavzameta in porušita asirsko prestolnico Ninive. Okrog leta 612 nastopi prerok Nahum.
- 611 Asirski kralj Asurubalit II. (611-606) vlada v Haranu, od koder skuša rešiti Asirijo. Toda Nabopolasar premaga in zavme egiptovskega kralja Nekaa (609-593), ki je prišel Asurubalitu na pomoč, in napravi konec asirski velesili.
- 610 Med 610 in 600 deluje prerok Habakuk.
- 609 Judovski kralj Josija zgubi življenje v bitki pri Megidi (4 Kralj 23, 29). Prvi njegov naslednik na prestolu je Joahaz (609), drugi Joakim (609-598).
- 605 Bitka pri Karkemišu: Babilonci porazijo Egipčane.
- 604 Novobabilonski kralj Nabuhodonozor (604-562), naslednik Nabopolasarja.
- 602 Kralj Joakim se upre Nabuhodonozorju; ta pošlje zoper njega *kaldejska, aramska, moabska in amonska krdela* (4 Kralj 24, 2). Judovski kralj Joahin (598). Nabuhodonozor oblega Jeruzalem. Prva deportacija Judov v babilonsko izgnanstvo. Joahinu sledi na prestolu Sedekija (598-587).
- 589 Sedekija se upre babilonskemu kralju. Jeruzalem oblegan.
- 587 Nabuhodonozor zavzame in poruši Jeruzalem s templjem. Prebivalci odpeljani v babilonsko ujetništvo. Tu deluje med njimi prerok Ezekijel.
- 573 Padec Tira.
- 549 Perzijski kralj Cir (559-529) osvoji Astiagovo medijsko kraljestvo in postane kralj Perzijcev in Medijcev.
- 539 Cir vkoraka v Babilon. Konec novobabilonskega imperija.

VII. Obnova judovske skupnosti pod Perzijci: 538-332

(Ezdr - Neh - Ag - Zah - Mal)

Pozno železno dobo (600-332) v prednjem Orientu imenujejo zgodovinarji tudi perzijsko dobo.

- 538 Kralj Cir izda edikt, s katerim dovoli Judom, da se vmejo v domovino in pozidajo tempelj.
- 537 Spomladi 537, *v drugem letu* po vmitvi iz izgnanstva (Ezdr 3, 8), položijo Judje temelj za

novo hišo božjo v Jeruzalemu. Zidanje samo pa je perzijska oblast zaradi samarijanskih spletk že v začetku del ustavila.

- 529 Kambiz (529-522), sin in naslednik Cira, osvoji Egipt.
- 522 Po smrti Kambiza zavlada Darij I. Histaspes (522-486).
- 520 Nastop prerokov Ageja in Zaharija. V letih 520-515 Judje nadaljujejo z zidanjem templja.
- 515 Posvečenje novega templja.
- 486 Kserks I. Ahasverus (Assuerus) (486-423)
- 465 Artakserks I. Longimanus (465-423)
- 458 Ezdra poslan v Jeruzalem.
- 450 Okrog 450 deluje prerok Malahija, gotovo tudi Abdija.
- 445 Nehemijev prihod v Jeruzalem. Nehemija obnovi jeruzalemsko obzidje (445-443).
- 423 Darij II. Notus (423-404)
- 404 Artakserks II. Mnemon (404-385)
- 400 Pred koncem 5. stoletja je verjetno pridigal prerok Joel. Egipt se otrese perzijskega gospostva.
- 358 Artakserks III. Ohus (358-338)
- 336 Darij III. Kodoman (336-330), zadnji perzijski kralj. Z njim se konča perzijska doba. Prerok Jona je verjetno deloval pred koncem perzijske dobe.

VIII. Helenistična in makabejska doba:

332-63

(1 Mkb - 2 Mkb - Dan)

- 333 Aleksander Veliki (336-323) zasede Sirijo.
- 332 Aleksander Veliki osvoji Tir, Gazo in vkoraka v Egipt.
- 331 Ustanovitev Aleksandrije.
- 323 Aleksander Veliki umre. V letih 319-287 spor med Aleksandrovimi

nasledniki (diadohi) za njegovo imperialno dediščino. Končno zavlada v Egiptu Ptolomejci (Lagidi), v Siriji in Babiloniji pa Selevkidi. Judeja pade najprej v roke Ptolomejcev, ki jo obdrže do leta 198, nato se je polaste Selevkidi.

Ptolomejci

- 323 Ptolomej I. (323-285): naseljuje Jude v Egiptu.
- 285 Ptolomej II. (285-246): da prevesti Mojzesovo postavo na grški jezik (začetek septuaginte).
- 246 Ptolomej III. (246-221)
- 221 Ptolomej IV. (221-205)
- 205 Ptolomej V. (205-180)
- 180 Ptolomej VI. (180-145).

Selevkidi

- 312 Selevk I. (312-280) naseljuje Jude v Antiohiji.
- 280 Antioh I. (280-261)
- 261 Antioh II. (261-247)
- 246 Selevk II. (246-226)
- 223 Antioh III. Veliki (223-187)
- 187 Selevk IV. (187-175)
- Antioh IV. Epifan (175-164).
- 172 Veliki duhovnik Menelaj (172-162) da umoriti zakonitega velikega duhovnika Onija III. (2 Mkb 4, 23-35).
- 170 Vojni pohod Antioha IV. nad Egipt. Ob vmitvi skozi Palestino (169) oropa tempelj v Jeruzalemu (1 Mkb 1, 16 sl.).
- 168 Drugi vojni pohod Antioha IV. nad Egipt (2 Mkb 5, 1 sl.); ob vrnitvi pokol jeruzalemskega prebivalstva (2 Mkb 5, 11 sl.).
- 167 Antioh IV. začne preganjati judovsko vero (1 Mkb 1, 29 sl.; Dan 11, 30). Duhovnik Matatija s sinovi

- sproži osvobodilni boj.
- 166 Matatija umre, vodstvo osvobodilnega boja prevzame za njim njegov sin Juda Makabejec.
- 164 Jeruzalemski tempelj osvobojen in očiščen (*Dan 7, 25; 12, 7*). Smrt Antioha IV. Epifana (*1 Mkb 6, 1 sl.; 2 Mkb 9, 1 sl.*).
- 163 Antioh V. (163-162); Antioh VI. (145-142); Antioh VII. (138-129).
- 160 Smrt Juda Makabejca v boju. Nasleduje ga njegov brat Jonatan (160-142).
- 152 Aleksander Balas imenuje Jonatana za velikega duhovnika.
- 142 General Trifon z zvijačo ujame Jonatana in ga ubije. Za njim prevzame vodstvo njegov brat Simon. Ta doseže politično neodvisnost judovske skupnosti, in ljudstvo mu prizna naslov dednega kneza in velikega duhovnika.
- 134 Simon žrtev zarote. Sledi mu sin Janez Hirkan (134-104). Osvoji Moab in Samarijo.
- 104 Aristobul I. (104-103) si nadene naslov kralja.
- 103 Aleksander Janej (103-76).
- 76 Aleksandra (76-67), vdova Aleksandra Janeja. Njen sin in naslednik Aristobul II. (67-63).
- 63 Rimski vojskovodja Pompej osvoji Jeruzalem. Konec judovske neodvisnosti.

Pruredil M. T.

O „DUŠNI PAŠI“

Baragov molitvenik „**Dušna paša**“ je verjetno najboljši slovenski molitvenik, kar smo jih kdaj imeli. To je mogoče utemeljiti iz vsebine molitvenika, iz misli, ki jih najdemo v premišljevanjih, in iz molitev. „Dušna paša“ odseva Baragovo temeljito bogoslovno izobrazbo in smisel za praktično dušno pastirstvo ter verski pouk. Slovenski verniki so dobili včasih v roke verske in nabožne knjige, ki zanje niso bile primerne, ker so bile pisane za redovnike in redovnice. Baraga pa je upošteval okolje slovenskega vernika, njegov dan, njegovo povezanost s Cerkvijo in cerkvenim letom. V to je vključil bistvo krščanskega bogoslužja - zakramente in sveto mašo.

V „Dušni paši“ tudi poučuje: razlaga očenaš, zdravomarijo, nudi premišljevanje za sveti postni čas, navaja zveličanske čednosti ali osmero blagrov, govori o nevarnostih, ki naj se jih mladi varujejo; pred vsakim poglavjem ima kratka razmišljanja, v katerih razlaga pomen svetih časov, krščanskega bogoslužja, pobožnosti in kreposti.

„Dušna paša“ je molitvenik, ki ga lahko rabi posameznik, so pa v njem tudi molitve za skupne pobožnosti. Najbogatejši del molitvenika za skupne molitve je v različnih litanijah:

Spokorne litanije - litanije sladkega imena Jezusovega - litanije Kristusovega trpljenja - litanije presvetega Rešnjega Telesa - litanije presvete Rešnje Krvi - lavretanske litanije - litanije sv. Jožefa - litanije vseh svetnikov - litanije za duše v vicah - litanije pri umirajočih.

Poštno znamko je izumil Slovenec - Lovrenc Košir

Po svetu velja, da je znamko za pisma izumil Anglež Rowland Hill leta 1840. Tako kot vidimo je tudi obveljalo, čeprav kažejo listine drugače.

Slovenec Lovrenc Košir, ki je bil železniški uradnik, je namreč že leta 1836 predlagal dunajski dvorni komori, naj zamudno in nevšečno plačevanje poštne v gotovini nadomesti z znamkami.

Predlagal je še nekatere druge poštne reforme, vendar se dunajska birokracija za njegove ideje ni zmenila. V Bernu so v tem stoletju našli Koširjeve dokumente, iz katerih je razvidno, da je imel Košir v mislih nalepke, na katerih je označena vrednost. To pa je znamka. Še danes je v bistvu prav taka.

Lahko si mislimo, kako nesrečen je bil Lovrenc Košir, ko je leta 1840 zvedel, da je Rowland Hill prodril s popolnoma enako zamisljivo. Znamka je pomenila revolucijo v poštnem poslovanju. Znamko so za Angleži prevzele vse dežele. Takrat se je Lovrenc Košir spomnil, da je namreč leta 1835 v Zagrebu omenil idejo o znamki nekemu Angležu, ki se je pisal Galway.

Seveda ne moremo dokazati, da je Galway o znamki pripovedoval Hillu, so pa dokazi, da je Košir preostanek svojega življenja porabil za dokazovanje očetovstva poštne znamke, katere načrt je uporabil zviti Anglež. Žal zaman in neuspešno.

Leta 1868 je Lovrenc Košir umrl v dunajski hiralnici. Ohranjen je tudi dokument, da je bil ob življenje zaradi starostne oslabelosti. Leta 1948 so

izdali v Jugoslaviji znamko z njegovim likom.

Filiterija se je torej rodila z znamko. Ko so za Anglijo prevzele enostaven način plačevanja poštne tudi druge države, so začeli pisani papirčki vzbujati splošno pozornost. Znamke so predstavljale glasnike daljnih dežel sveta. Znamke so najprej razvrščali po vrednosti in rizbi, z lepilom iz moke so jih lepili v zvezke.

Tudi s politiko je povezana znamka. Avstrijska zvezna vlada je ob tridesetletnici plebiscita na Koroškem izdala posebno serijo znamk. Z izkupičkom so nameravali zgraditi nekaj šol na območju, kjer je bil plebiscit.

V petdesetih letih 19. stoletja je zašla filatelija celo v tako skrajnost, da so iz znamk sestavljali slike in tapete. Danes razlikujemo znamke po letu izdaje, nominalni vrednosti, po tehniki iz katere so narejene, po rizbi, vrsti in barvi papirja, vodnem žigu, vrsti perforaciji, obliki itd..

Vse do prve svetovne vojne so zbirali največ žigosane znamke, po državah ali skupinah držav. Pozneje so se filatelisti navdušili tudi za zbiranje nežigosanih znamk.

Zbiranje nežigosanih znamk ima nekatere prednosti: znamka je nepoškodovana, rizba je jasna.

Začelo se je tudi zbiranje znamk po tematiki. Nekateri zbirajo samo živali, drugi rože, pomembne može. Tema je lahko šport, varstvo narave, mir v svetu in podobno. Prva filateristična društva so ustanovili v sedemdesetih letih preteklega stoletja, združuje pa jih Mednarodna filateristična federacija.

Prvi znamki, ki so jo izdali Angleži, je ime „Črni penny“ (Black penny). Znamka je začela veljati 6. maja 1840. Čeprav so jo izdali v nakladi nekaj milijonov, je danes prava redkost, ker so jih vse pobrali ter jih hranijo.

Znamke so bile tudi sicer razburljiva zadeva. Kriva je tudi, da je sonce vzšlo na zahodu in ne že zglajeni vzhodni strani. In kako je prišlo do tega? Svobode željni Čehi in Slovaki so po prvi svetovni vojni izdali znamko, na kateri je bila upodobljena Praga. Pravzaprav del Prage grad Hradčani. Ker je sonce simbol svobode, so vrli češki poštarji narisali nad Hradčani sonce.

Toda sonce nad Hradčani ne more vzhajati, ker so Hradčani na zahodni strani mesta. Stvar so poštarji pozneje popravili. Izdali so novo znamko brez sonca. Ta zadeva je takrat izzvala veliko smeha. Danes pa je tudi ta znamka prava redkost.

Najvišja poštna postaja je v kraju Phari Jang na Tibetu 3877 metrov nad morjem. Najnižja je v nekem rudniku v Pennsylvaniji, kjer je poštno okence 1200 metrov pod morsko gladino.

Največjo znamko so natisnili Američani. To je bila časopisna

znamka, ki je merila 5X9 cm.. Uporabljali so jo za pošiljanje časnikov in revij. Žigosali so jo s plutovinastim pečatom ali pa njeno vrednost enostavno uničili z barvo. Ve se tudi, da je najmanjšo znamko na svetu dala izdelati vojvodinja Mecklemburška, ki se je navduševala, zlasti po slovenskih krajih za arheologijo.

Nekaterim je zbiranje znamk donosna trgovina, drugim pa je velika strast in ljubezen. Filatelija pomeni konjička tudi upokojeni učiteljici Luciji Budna iz Novega mesta, ki je ob enem tudi predsednica Filaterističnega društva. V svojih 40 albumih ima okoli 200.000 znamk.

Njen prvi album znamk, ki jih je začela zbirat še kot otrok, je baje romal v Ameriko. Drugega je odnesla vojna vihra. Znamke niso samo konjiček, temveč tudi praktično naložen denar. Nekateri vlagajo denar v banke, drugi kupujejo slike, tretji zbirajo znamke. Skratka združujejo prijetno s koristnim. Na tej naši zemlji je nekaj milijonov ljubiteljev znamk. Nekaj torej mora biti v znamki, ki si jo je prvi zamislil prav Slovenec: Lovrenc Košir.

Valentin Potočnik

Iz časov, ko je trobil poštni rog

Starejši ljudje se še spominjajo časov, ko so vozile poštne kočije, ko je odmeval po cesti poštni rog, s katerim je postiljon naznanjal svečan trenutek popotovanja.

Poštne kočije, v katere so bili vpreženi iskri konjički, so bile prvotno namenjene le prevozu pošte, so mimogrede postale prevozno sredstvo tudi za ljudi. Prevoz potnikov po zaprašenih cestah je bil dobičkonosen posel. Takšnja vožnja je bila včasih razkošje, kar so si lahko privoščili le nekateri.

Znane so romantične zgodbe poštних kočij z Divjega zapada, ropi in ugrabljenja lepotic pa divje vožnje s šestvprego, ko je poštna kočija frčala po zraku in so cowboji med vožnjo odvezovali konje, krotili podivjani bes koles in tudi bogateli. To divjo romantiko danes lahko vidimo samo še v filmih.

Na Kranjskem je bila na začetku samo ena velika pošta in to v Ljubljani. Prvo pošto je ustanovil nemški cesar Maksimiljan I. v prvi polovici šestnajstega stoletja. Plemiški rodovi Torriani de Tasis (Tum Taxis) je dal pravico prevažati pisma po vseh nemških deželah.

Leta 1573 je prvič stekla pošta iz Gradca v Ljubljano. Ustanovil jo je avstrijski nadvojvoda Karel. Toda prvo pošto so nosili psi. Šele 15 let kasneje so začeli prenašati pošto jezdec. Prva poštna cesta je šla z Dunaja preko Gradca in Ljubljane, skozi Višnjo goro v Trebnje, Novo mesto in Metliko in Karlovac.

Pozneje so prevzeli pošto Habzbur-

žani. Pošto je ščitila država. Zato zasebni prevozniki vse do leta 1782 niso smeli prevažati potnikov po poštних cestah, oziroma so jih prevažali le pod določenimi pogoji. Tudi rog je bil dovoljen samo postiljonom. Poštni uslužbenci in hlapci so bili oproščeni vojaščine.

Zgodovinar Vrhovec piše, da se je baron Tauffler vozil s štirimi konji, grof Turjaški s šestimi, deželni glavar z osmimi, francoska generala pa sta se leta 1805 prepeljala z 18 konji.

Novomeška pošta je bila majhna. Ustanovili so jo leta 1769. Proti koncu prejšnjega stoletja je stala vožnja do Ljubljane tri goldinarje in tri krajcerje. Za ta denar se je dobilo 11 kr.govedine. Potniki so se morali prijaviti nekaj dni prej. Peljalo se je lahko le sedem ljudi.

V Trebnjem, Hudem in Višnji gori je postiljon z rogom oznanil postanek. Po zapisku kronista se je postiljon sklonil k potnikom in rekel: „Halo, vsi scat!“ Taka je pač bila takrat navada. V Ljubljano so potovali deset in več ur.

Od 27. septembra, ko je bila zgrajena železniška proga Ljubljana-Kočevje, je vozila pošta samo do Grosuplja. Pol leta zatem je stekla železnica tudi do Novega mesta in takrat je poštni kočiji v teh krajih odklenkalo. V Belo krajino pa je še vedno trobil poštni rog do prve svetovne vojne.

V zadnjih desetletjih je tudi pošta doživela velik napredek. Romantiko in tudi kruto resničnost preživele dobe je zamenjala tehnika svobodnega sveta. In če pomislimo na modeme vlake, letala in avtobuse, največje-najnovejše

prekooceanske ladje in poslušamo stare ljudi, ki obujajo spomine na prvi avtomobil, na prvi vlak in na prvo letalo, ostanemo skoraj brez besed.

Začetki poštne vožnje na Kosteljskem segajo v konec 18. stoletja. Pošta iz Broda na Kolpi do Kočevja je prevažal Butina iz Banje Loke, toda že leta 1902 je pošto prevzel Kajfež iz Novih sel pri Kočevju. Imel je veliko trgovino, gostilno in trafiko; kakor tudi prenočišča in pet parov konj za prevoz pošte. Pošto in potnike so prevažali točno po določenem času v vsih letnih časih in vremenskih nepravilnostih. Postiljon je ob štirih popoldne krenil s pošto vprego proti Brodu na Kolpi in tam počakal na pošto iz Čabra in Osilnice. Vrnil se je okoli 11. ponoči.

Če je bilo kaj potnikov, so tu prenočili in se zjutraj ob 6. odpeljali v Kočevje, kjer je bil določen prihod ob 9. uri. V gostilni pri Peršcu, pozneje Ferderberju (sedaj hotel Pugled) so konje izpregli in počivali do 12. ure. Odhod je bil točno ob 12.30. V Novih selih so konje zamenjali in nadaljevali pot.

Vožnja z Broda na Kolpi do Kočevja je v najbolšem primeru s prenočitvijo v Novih selah trajala 24 ur (isto pot prevozi danes avtobus v 25 minutah). Cena prevoza je bila en goldinar. Kosec pa je v celem dnevu zaslužil 80 krajcev. Če vračunamo še prenočišče, večerjo in zajtrk, je moral imeti tak potnik že kar malo bogastvo.

Zato je razumljivo, da so Kasteleci hodili v Kočevje raje peš. Hodili so več ur in nosili težke tovore. Sveže slive in zelenjavo, žganje in jajca, pa kokoši, ki so se prestrašene oglašale iz nahrbtnikov in pokritih košev. Tudi krošnjarji si niso mogli privoščiti

poštne kočije. S svojimi iz vrbja pletenimi torbami so korakali peš in peš so prehodili pol sveta. Z osolniške strani so ubirali pot po bližnici preko Borovca in napreglednih stružniških host. Pešačili so tudi: Dolenjci, Primorci in Štajerci.

Kočija je po kostelski slabi cesti drdrala do leta 1922. Potem so Kajfeževi na razprodaji kupili avtomobil fiatove znamke, veterana iz 1. svetovne vojne. Stal je 24.000 dinarjev. Predelali so ga v poštni avtobus. To je bil za te kraje pravi dogodek. Toda vožnja z avtomobili se ni obrestovala.

Težko je bilo za rezervne dele, vrstile so se tudi razne nesreče. Vžgal se je avto. Nekemu drugemu se je zlomil volan. Bila je tudi velika gospodarska kriza, kar je vse onemogočale take vožnje in avtomobilske vožnje na Kosteljskem so se ustavile. Nadaljevala pa se je poštna vožnja.

V letih pred drugo svetovno vojno sta prevzela prevoz pošte in potnikov Marija Delač in Matija Briški iz Novih sel. Vožnjo sta opravljala izmenično. Zadnji kočijaž na tej progi pa je bil Miha Delač-Podlipni. Spominja se tudi zadnje vožnje 30. aprila 1942, ki je bila prekinjena zaradi italijanske okupacije.

Časi poštних kočij, omnibusov, postiljonov in avtomobilov na verižni pogon so minili. Tudi čolnarski, višnjegorski, gorjanski in drugi klanci, mučilnice za konjsko vprego, so sedaj lažje premagljivi. Po asfaltnih cestah drvijo avtobusi in razdalje se vidno krajšajo.

Silno so se skrajšale tudi neizmerne daljave čez veliko lužo, kamor se je izselil dobršen del prebivalcev iz teh

Konec na prihodnji strani spodaj

ZAČETKI LETALSTVA V MARIBORU IN PRVI SLOVENSKI MOTORNI LETALEC EDVARD RUSJAN

Po podatkih starih zapiskov in po spominu pridemo do spoznanja oz. zaključka o začetkih letalstva v Mariboru. Mariborčani so bili vedno navdušeni za vsako pametno novost, za vsak napredek, za letalstvo so bili navdušeni že celo pred prvo svetovno vojno in usoda se je kljub temu z njimi temeljito poigrala; saj še sedaj nimajo svojega letališča.

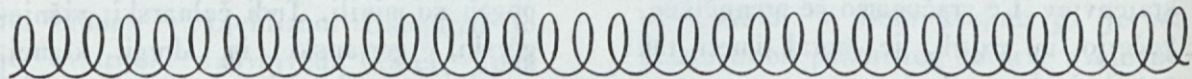
Pa se vrnimo v prejšnje stoletje. Prvi poskusi dviganja balonov so bili v Mariboru že l. 1889, celo slika se se je ohranila iz teh časov. Takrat se je namreč v Mariboru ustavil potujoči česki artist (Montgolfier) in je imel s seboj precej velik balon ter je z njim izvajal razne akrobacije. V takratnem Ljudskem vrtu (danes športni center Branik) je postavil ogrodje, obesil nanj balon in pod njem zakuril. Topel zrak je balon napihnil in ga dvignil visoko - par metrov visoko. Pod balonom je visel na prečki artist in izvajal svoje vratolomne podvige. Ko se je balon dvignil še višje je na balon privezal ogromen dežnik. Nekateri ljudje so mislili, da se artist boji dežja; ko se je začel ohlajati, je balon padal... Tedaj je artist zagrabil dežnik in se

spustil iz balona na zemljo. Ta zadnja točka je ljudi najbolj navdušila in ploskanja ni bilo ne konca ne kraja.

Naslednje leto je artist ponovno gostoval in ob odhodu je mladim Mariborčanom obljubil, da jim bo ob prihodnjem gostovanju prinesel nekaj balonov; toda kmalu ob odhodu iz Maribora se je ponesrečil z dežnikom in si razbil kosti.

Ko je ta novica prispela v Maribor, so se starejši malo ohladili navdušenje za balone, mlajšim pa je to prililo novega olja k navdušenju. Nekaj let pozneje je začel prihajati v Maribor kino, ki je kazal največ filme o letalstvu - novo navdušenje.

Leta 1903 so trije bratje Renner zgradili posebno letalo in ga razstavili v Mariboru; toda razbilo se je že po prvih poskusih. Spet je val navdušenja pojenjal za nekaj let. Na novo je vzplamtel 9. avgusta l. 1909 - torej pred 69.leti. Ta dan se je namreč dvignil v Celovec balon, ki sta ga vodila nadvojvoda Peter Ferdinand in Jožef Ferdinand; zapadni veter jih je nosil ob Dravi do Mute; tu sta namenoma pristala in vzela s seboj še enega potnika; šlo je vse dobro naprej ob

V času, ko je trobil poštni rog

krajev Slovenije. Nekateri se vračajo na obiske. Niti pol dneva ne traja vožnja. Tudi moderne ladje premerijo to razdaljo v nekaj dneh. Kako naj potem človek razume, da spričo te neznatne naglice potujejo časopisi v

eno ali drugo smer včasih tudi po tri do štiri mesece.

Če bi šla ta pot po suhem, bi jih dobri stari postiljoni gotovo pripeljali prej.

Valentin Potočnik

Dravi. Proti večeru so pristali blizu Ruš; vsa okolica se je zbrala gledat „letečo hruško“; posebni odposlanci so odhiteli v Maribor razglašati novico in prosili za vojaško pomoč.

Tedaj se je sprožilo pravo romanje iz Ruš v Maribor; letalci so poročali, da so bili 2.400 metrov visoko (približno 7000 čevljev). Pristali so zaradi bližine železnice in to zaradi transportacije balona, ker bi jih sicer veter odnesel na Madžarsko in bi se verjetno balon pokvaril.

Vojaška oblast se je začela zanimati in pogajati za dobavo plina za balon. Izkazalo se je namreč, da je mariborska okolica zelo primerna za letalstvo; toda pogajanja so se vlekla v leto 1912.

Med tem časom pa se je mladina na svojo pest lotila dela. Gradila je balončke iz papirja, pritrjevala pod balone kovinaste škatljice, jih napolnila s petrolejem in zažgala. Balončki so se dvigali in napravili veliko zabave - dokler ni tak balon pristal na neki hiši na Koroški cesti in jo zažgal. Tedaj je policija posegla v mes in „balončka-nje“ prepovedala.

Brezmotorno letalo si je zgradil Čeh Rziha, ki je imel denarja in poguma na koše; njegovo letalo je bilo dvo-krilnik s površino okrog 15 kvadratnih metrov, izdelano je bilo iz lesa in platna.

Ob koncu marca leta 1910 je pripeljal letalo v Kamnico in potem na hrib: tu je postavil letalo na navaden voziček in se spustil z njim v dolino. Vedno hitreje in hitreje je šlo, začudeni ljudje pa so naenkrat zapazili, kako se je letalo dvignilo, voziček se je pa sam kotalil v dolino. V prav lepem loku je tudi letalo priletelo v dolino in

pristalo brez najmanjše nezgode. To je bil prvi polet v Mariboru. Nekaj dni pozneje je pri nekem, svojem letalskem poskusu dosegel daljino okrog 700 metrov, kar je bilo za tedanje čase za brezmotomo letalo velik uspeh.

V aprilu leta 1911 je bila v Mariboru že razstava letalstva, zanimanje je bilo veliko, saj so prišli obiskovalci celo iz Dunaja. S prvim večjim letalom so napravili poskus na Teznu, ker pa pilot ni bil izvežban, je žalostno končal. Letalo se je dvignilo v zrak, se obrnilo navzdol in popolnoma razbilo; pilot baje ni bil težko ranjen, izgubil je pa pogum. Zato niso niti opravili poskusov z manjšim letalom.

Že v avgustu istega leta se je pokazal nad mestom vojaški balon, letel je zmerno nizko in na Teznu odvrigel poročila in kasneje pristal nekje v Savinski dolini. Kmalu se je raznesel glas o Zeppelinu; v februarju l. 1912 je bilo v Mariboru predavanje o njem in na to so predvajali film o njem.

V juniju istega leta je prispel balon v Maribor in s plinom so ga napolnili na sejmišču, kamor je mestna plinarna, ki je v bližini, napeljala poseben vod. Pod balonom je bila gondola za štiri potnike. Ob dvigu se je balon zapletel v vejevje, toda nesreče ni bilo. Pristal je končno nekje v bližini Konjic. Tam so ga zložili in odpeljali nazaj v Maribor.

Poleti so bili poskusi dokaž uspešni, ob neki priliki je balon krožil več kot 4 ure in pristal končno nekje pri Račah. Poleti so oglaševali celo potovanje z balonom, „vozna cena“ bi bila 180 kron, kar je bilo veliko. Več žensk se je prijavilo za pot, toda

nobeden moški ni hotel vzeti ženskih potnikov.

Konec oktobra l. 1913 je bil „letalski miting“ v Mariboru, na Teznu se je zbralo okoli 15.000 ljudi. Toda sreča ni hotela biti mila, motor je zabrnul, ljudem je sapa zastajala, aparat se je vedno z večjo brzino premikal, naenkrat se je odtrgal od tal, naredil 7 metrov dolg skok in treščil na zemljo. Pilot je bil toliko priseben, da je pravočasno odskočil, toda ljudje so bili tako razburjeni, da skoraj niso opazili skoka. Pilot pa je bil le malo poškodovan.

Naslednji dan je nova senzacija napolnila časopisne stolpce; neki vojaški avion je elegantno krožil in brezhibno pristal na Teznu. Iz njega sta izstopila dva avstrijska častnika.

Ob koncu istega leta so opazovali Mariborčani, kako se je proti Pohorju spuščal balon, vse je teklo proti planini, kjer se je balon zapletel v vejevje. V gondoli so našli znanstvene aparate in pismo, v katerem prosi lastnik, nekdo iz Friedrichshafna, naj najditelj vse pošlje nazaj, da mu bo povrnil stroške in še plačal 120 kron; najditelj je res to storil in dobil nagrado.

Dva dni pozneje je bil prvi nočni polet. Pihal je južni veter, ki je z veliko naglico tiral balon s pilotom proti severu. Že drugi dan je v Maribor prispela brzozjavka, da je balon pristal na rusko-nemški meji v bližini Baltiskega morja v okolici Klajpede. Pristanek je bil brezhiben, da se je pilot lahko takoj udeležil lova.

Leta 1914 so začeli precej pozno, šele maja se je dvignil neki pilot, ki je pristal pri Koprivnici na Hrvaškem. Balon se je pri pristanku nekoliko

polomil, morali so ga pripeljati v Maribor in popraviti. Delo je šlo počasi izpod rok, kmalu se je začela prva svetovna vojna in prva doba letalstva v Mariboru se je zaključila.

Mariborčanom se tiste čase še sanjalo ni, da bodo jekleni ptiči sejali grozo in smrt in mesto v drugi svetovni vojni močno poškodovali. Prav tako se jim tedaj ni sanjalo, da bodo jekleni ptiči postali pravo množično prometno sredstvo in da bo mogoče celo preko „velike luže“ - Atlantika poleteti v nekaj urah.

PRVI SLOVENSKI „MOTORNI“ LETALEC EDVARD RUSJAN IN NJEGOVA SMRT

BEOGRAD - 9. januarja 1911. Danes je pred očmi velike množice strmoglavil nad trdnjavo „Kalamegdan“ pionir slovenskega letalstva, slovenski pilot Edvard Rusjan, ki je 25. novembra 1909 izvedel kot prvi slovenski „motomi“ pilot in to na letalu lastne konstrukcije in izdelave.

Rusjan je med prevozom v bolnišnico umrl. Njegova smrt in pogreb bosta izzvenela v veliko slavo in povezovanja med našimi slovanskimi narodi. Tako nekako je poročal novinar v beogradskem listu o tem tragičnem dogodku pred 68. leti. Minilo je torej od rojstva prvega slovenskega „motornega“ letalca okroglih 93 let.

Dejanski čas njegovega letenja pa je bil kratek: komaj 14 mesecev je minilo med njegovim prvim in zadnjim poletom, ta čas pa je skonstruiral, zgradil, z njimi poletel in večinoma tudi razbil kar sedem letal, od katerih je bilo vsako plod drugačne zamisli in drugačnih posebnosti - poprečno vsakih

par mesecev je Rusjan letel z novim letalom lastne konstrukcije.

PRVE ŠTIRI ŽRTVE

Treba je pripomniti, da je bil začetek 20. stoletja vse do prve svetovne vojne tudi sicer obdobje vrtočlavega razvoja tehnike in pred vsem letalstva. Leta 1896 se je na svojem zadnjem drznem poletu z jadralnil letalom ubil „oče letalstva“ Nemeč Otto Lilienthal. Toda že sedem let kasneje, 17. decembra 1903, se bratoma Wilburu in Oryillu Wrightu v ZDA uspel prvi motorni polet. Naslednje leto sta brata Wright že letela, leta 1908 pa se je Francozu Farmanu posrečil uspešen polet.

26. julija l. 1909, v letalu Rusjanovega prvega motornega poleta, pa je Francoz Louis Bleriot prvi preletel Rakovski preliv med Francijo in Anglijo. Poslej se je zdelo, da ni več za razmah letalstva ne predsodkov ne zadržkov.

Toda že leta 1909 so zabeležili tudi prve štiri žrtve letalstva. Naslednje leto jih je bilo že 25. In med žrtvami leta 1911 je bil tudi Rusjan.

Edvard Rusjan se je rodil 6. junija 1886 v Trstu slovenskemu očetu Francu in furlanski materi Graciji. V družini so bili trije bratje in sestra; zlasti brat Jože je pomagal Edvardu pri gradnji letal. Rusijanovi so se iz Trsta preselili v Renče, nato v Gorico. Edvard se je izučil sodarstva, očetove obrti, nato pa je opravil meščansko šolo in še večerno trgovsko. Poleg tega se je intenzivno ukvarjal s kolesarstvom, zanimal se je za avtomobile, še najbolj pa za - letala.

Rusjan je najkasneje že leta 1908 gradil prve letalske leteče modele po

najrazličnejših zamislih - poleg običajnih jadralnih modelov, tudi dvokrilec z repom spredaj - raca - in helekopter. Z bratom Jožetom sta gradila tudi model v naravni velikosti s katerim so se Edvardu menda posrečili že tudi prvi „skoki“.

PRVO EDVARDOVO MOTORNO LETALO

Da pa bi pri svojem pionirskem delu lahko napredoval, je Rusjan potreboval primeren letalski motor. Sam je načrtoval takšen stroj in je potoval s svojim projektom v Italijo, kjer si je pridobil toliko simpatij in zaupanja, da se je na jesen l. 1909 vrnil z letalskega mitinga v Brescii z Anzanijevim motorjem 24-28 KM. Takoj je začel z gradnjo svojega prvega motornega letala „Eda 1“ in 20. novembra je bila montaža opravljena in so se začeli prvi poskusni poleti. 25. novembra l. 1909 je Rusjanu uspelo preleteti 60 metrov daleč v človekovi višini in ta polet je zapisan v zgodovini letalstva kot prvi slovenski motorni polet.

Že po dobrem tednu dni od prvega uspešnega poleta je Rusjan svoje prvo motomo letalo razbil, toda konec februarja 1910. je dogradil „Edo 2“. S travnika na Malih Rojicah med Gorico in Standrežem so nato v kratkih časovnih razmarih poletela naslednja Rusjanova letala; med njimi je bil že tudi enokrilec.

Novo poglavje v Rusjanovem življenjepisu se začne z njegovim sodelovanjem z zagrebškim podjetnikom in letalskim navdušencem Mihajlom Mercepom. Poleti 1910 sta skupaj obiskala prvo mednarodno letalsko razstavo v Parizu, konec poletja je

Rusjan odpotoval v Zagreb in 18. novembra je že poletelo Rusjan-Mercepovo enokrilno letalo, s katerim sta 26. decembra takratnemu hrvatskemu in srbskemu občinstvu priredila izredno uspešne podvige in navdušenje.

Za 8. januarja l. 1911. je bilo objavljeno njegov nastop v Beogradu. Zaradi neugodnih vremenskih razmer je bilo preloženo na naslednji dan. Čeprav se tudi 9. januarja vreme ni kaj prida izboljšalo, je Rusjan poletel. Poletel je in padel.

SLOVENSKI PIONIRJI LETALSTVA

Taka je, na kratko, življenjska povest letalskega pionirja Edvarda Rusjana. Bil je prvi, vendar pa ne edini Slovenec, ki se je v tistih časih zapisal v zgodovino letalstva. Znani graditelj smučarskih skakalnic Stanko Bloudek (1890-1959) je že leta 1910 konstruiral jadralno letalo in še istega leta tudi svojo prvo motorno letalo „Libela 1“. Do prve svetovne vojne je nato delal kot letalski konstruktor v avstrijskih in nemških tovarnah, kjer je zlasti sodeloval pri razvijanju enega prvih vojnih letal, imenovanega „Taube“ (golob). Bloudek je konstruiral

celo vrsto motornih letal; z zadnjim med njimi imenovan Lojze, se je smrtno ponesrečil eden prvih od slovenskih letalcev Janko Golnar. Po tej nesreči je Bloudnik opustil konstruiranje letal in se je posvetil le še poskusom z modeli helikopterjev, ki naj bi bili „absolutno varni“.

Med Slovenci-letalskimi pionirji sta tudi Ivan Renčelj in Alfonz Kjuder, ki sta leta 1911 preskušala svoje letalo v Pivki na Notranjskem. Strojevodja Anton Ojster s sinom Viktorjem, je leta 1913 izumil in naslednje leto patentiral sklopljivo padalo, ki ga je odkupila avstrijska vojska.

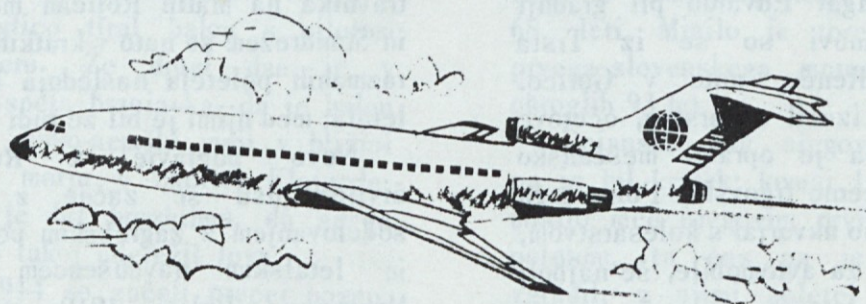
Julija l. 1911 pa je Slovenec Ivan Vidmar iz Trsta preletel morje med Benetkami in svojim rojstnim krajem, nekaj kasneje pa je v drugih etapah premagal celo razdalje med Trstom in Rimom.

Slovenci, ki moramo zaostanek v preteklosti večkrat molče priznati, smo na svoje pionirje v letalstvu lahko upravičeno ponosni.

Na Edvarda Rusjana, pravega slovenskega Ikarusa, pa najbolj.

Po vsestransko zbranih podatkih - priredil;

Valentin Potočnik

Balada dvajsetega stoletja

Imam namizno električno luč in tale papir, nalivno pero, pepelnik na mizi, cigarete Diamond, knjige in mačice, ki sem jih včeraj natrgal na prisojnem bregu.

Časopise sem vse prebral in zdaj razmišljam. Sicer mi je nekdo dejal, da je to neumno, ker v tem stoletju ni vredno razmišljati. Vse pride kakor vsiljeno. Toda nočaj moram. Ravno sem namreč odložil knjigo o koliščarjih in sem neznanu srečen.

Biti srečen v dvajsetem stoletju je velika sreča. In jaz bi rad videl, da bi bili vsi srečni. Silno preprosto je to.

Sem bral v knjigi, da so nekoč živeli koliščarji. Živeli so v stavbah na kolih in se vozili v drevakih. Imeli so orožje iz kosti, jedli so meso in oreščke, oblačili so se v kože ubitih živali. Natančno tako je bilo. Poznali so ljubezen in sovraštvo.

Preprosto, kajne? Silno preprosto. Meni je neznanu dobro, da sem se vrnil nazaj.

Govorim s starim koliščarjem. Modrejši je od mene. Neznanu moder je. Zdaj šele vidim, da je naše stoletje zlagano, da ga sploh ni.

Čas je menda zaporednost hipov. Hipi so bili vse do tedaj, ko se je svetovje pričelo gibati. Hipi so nekaj velikega. Čeprav so kratki. Ko rečem hip, hipa že ni. Je že drugi, nov.

S koliščarjem se zgovarjava. Gledam njegov nož iz kosti in njegovo kamenito sekuro.

S enim očesom škilim na časopis. Nič več me ni groza, kakor me je bilo še pred kratkim. Ob meni je preprost človek, tak, ki reče da in vem, da je rekel da. In če reče ne, vem da je rekel ne. Stvar ni tako preprosta, kakor je videti.

Z mastnimi črkami je natisnjeno na prvi strani časopisa: Atomska bomba in njeni učinki. Spodaj je slika slepega človeka. Meso mu odstopa od kosti.

Koliščar maje z glavo. Modrejše je od mene in ne more razumeti. Zdaj, ob njem, tudi jaz ne morem. Čutim, da sem zblaznel, da je za mojo čelno kostjo neka skupna pamet, ki ne dovoli, da bi mislil po svoje.

Vodikova bomba. Dva kroga vidim. Eden je manjši, eden večji. Razlika med učinkom atomske in vodikove bombe. Pravi učinki so še neznan. Možno je razkrajanje vsega, konec sveta, padanje zvezd, spreminjanje rudnin, spreminjanje zemeljskih plasti.

Smrt ne jaha več na konju. Prepočasen je zanj. Smrt jezdi raketo, za katero ostaja hitrost glasu.

Nekoč, ko sem bil še otrok, sem slišal, kako je bilo neko mesto razdejano v senčni prah. Tisto je bilo pravljica. Toda ne smem tako reči. Pravljica ni bila. Bila je resnica, ki je čakala na pravi hip, da si nadene vidno svoj koščeni nož in kamnito sekiro.

Tako je vse preprosto, če sediš ob človeku.

Zdrav sem in stojim v drevaku. Sonce sije na gladino vode in v preprosto mrežo lovim ribe. Samo kamenito sekiro imam in nož iz kosti.

Nisem več koliščar. Čas je zaporednost hipov, nenehno gibanje. Ob meni leži bronasta težka sekira. Svet se širi.

Spreminjam se. Z vsakim hipom se spreminjam. Železo me utesnjuje, slišim težko udarjanje oblegovalnih ovnov, mesta vidim, narodi se valijo, novi svetovi se odkrivajo, morje šumi in vidim srebrne repe, ki se vlečejo za jadrnicami.

Zemlja ni plošča, zemlja je okrogla in se vrti s soncem vred. Zvezde se bližajo. Svet se tesni.

Teleskopi motre svetovja. Človek je naznanil zvezdo z računi. Zvezda se ukloni in se pokaže.

Človek hoče leteti.

Rodi se Ikarus in v meni ni začudenja. Po zraku so ceste in z drugimi ljudmi vred moram gledati v tla.

Sem še človek? Nad mano je ropot motorjev, nekdo govori od onkraj morja in jaz ga slišim, kakor da govori ob meni.

Mesta se sesedajo, obličje zemlje se spreminja.

Dobivam nov obraz. Železnega. Mrk, trd obraz, obraz robota.

Atomska bomba. Osemdeset tisoč ljudi napravi prostor drugim. Pepel se vrača v zemljo.

Nismo več ljudje. Neznani goreči plamen smo, ki žre samega sebe. Samo še plamen.

Vzeli smo vodik številka 3. Napravimo si novo sonce. Sami smo se postavili izven postave. Boga prodamo. Sami smo bogovi.

Treznim se. Saj to je čas Adama in Eve. Zahrepeneli smo po tem kot onadva. Joj!

Ne upam si prižgati luči. Nag sem, gol in se hočem skriti pred Bogom.

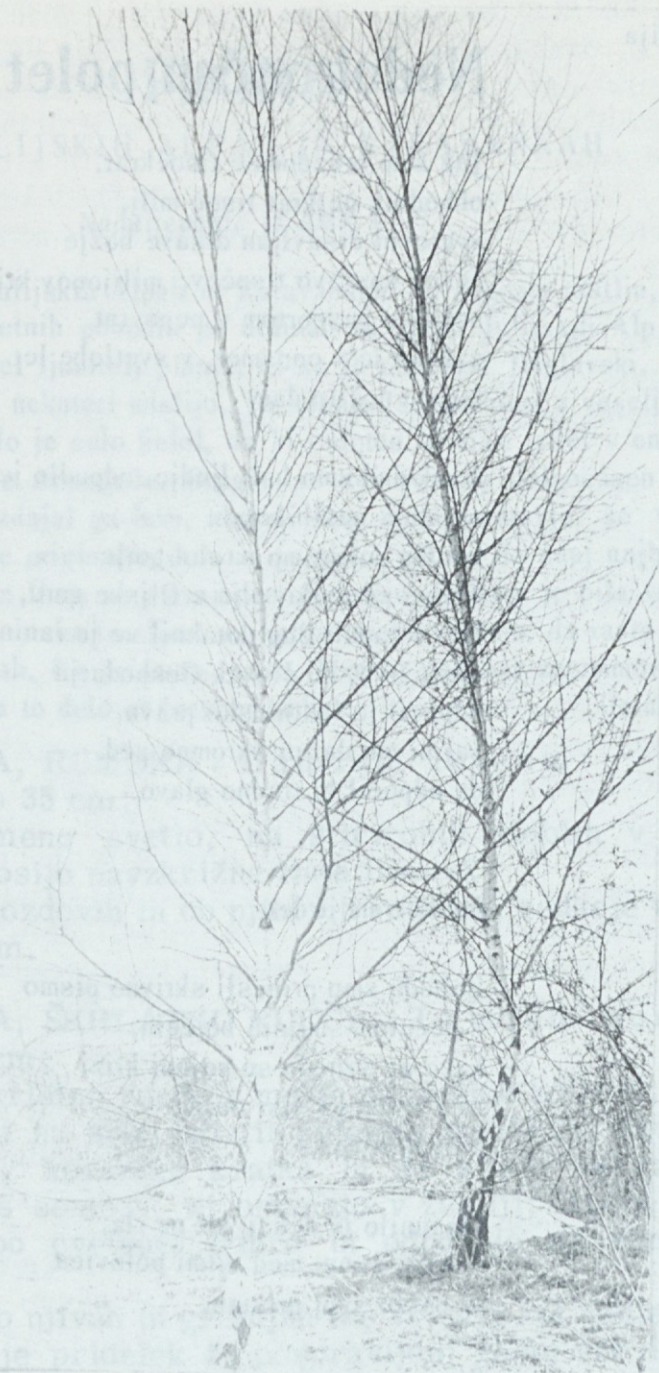
Za menoj stojim! z gorečim mečem in nazaj ne morem več.

Čakam na veliki kontiteor sveta.

Ob njem bo vodikova bomba tako majhna kakor kamenita sekira koliščarja.

Prst Nevidnega in Živega bo zmaknil osi svetov, da se bodo mleli kakor lupine med kamni in tedaj bomo mirno obstali pred Njim, koliščar v drevaku, rimski vojak v železju in mi s soncem, ki smo ga ustavili v dvajsetem stoletju. Ne bo več sijalo. Kakor mrtvo oko bo, ki nas bo tožilo.

Spovemo se. . .

Dvajseto stoletje je na tehtnici. Ob vsej teži je lažje od gorčičnega zrna.

Nekje na zemlji leži človek na hrbtu in žveči travo. Umrl je od lakote.

Sonce, ki smo ga ustvarili, mu je za zadnjo luč.

Smejemo se. Rdeči lampijoni gore.

Ne upam prižgati luči, ker sem nag in gol in se bojim Boga.

Nedokončan polet

Jaz sem brezdomec tisočkrat,
obhodnik petkrat tisoč milj,
svetovni državljani države božje
nesoč zastavo tisočev, milijonov kril
selilk s pasportom v nepovrat
zagnan le v enosmer, v svetlobe let
letimo noč in dan.

Vsak dan smo bolj ljudje, odpadlo je
orožje z naših bokov
kot On polagamo na ran gorje
zelišč zdravila, olja z Oljske gore,
kjer v ranah Bog dotaknil se je ran
človeštva, ko človek Gospodarju
odpisal je lastninsko pravo,
saj ni mu dal ni skromno ped,
da odpočil bi trudno glavo.

Zasenčil sonce
naših trum je let.

Zahodu smo prinesli skrivno pismo
s pečatom smrtnih bolečin,
kako na vzhodu so sejani križi
in z vsakega visi otrok,
človekov Sin.

Omahnilo je nekaj jat na tla.
A mož, žena, med njimi polovica
je našlo svoj pristan.

Še mnogo jat je v Soncu.
Vztrajno in brez hrupa,
med njimi ti in jaz
še dviga krila
in še upa...

FLORA

V JULIJSKIH ALPAH IN KARAVANKAH

Nadaljevanje iz AMK 1979

„Flora v Julijskih Alpah in Karavankah“ je seznam rastlin, ki jih je v večletnih pohodih po dolinah in gorah Julijskih Alp in Karavank našel ljubitelj planin, ki se je podpisal Triglavski. To nisem jaz kot nekateri mislijo. Ta seznam so nekateri z veseljem sprejeli, nekdo je celo želel, da bi celoten seznam izšel v enem letniku. To je nemogoče. Drugim se zdi seznam dolgočasen in nepotreben. Izdajal ga bom, ako mi Bog ohrani zdravje, še več let. Seznam je originalno delo in je skoro gotovo do zdaj najbolj popoln seznam flore na omenjenem področju. Odkrita je bila vsaj ena redka planinska rastlina, za katero ni bilo znano, da raste na Julijskih Alpah. Ko pride na vrsto, bom to posebej zaznamoval. Gotov sem, da to delo ni brezpomembno. Urednik

KOPRIVA MRTVA, RUMENA - *Lamium luteum*:

ustnatice, GR, do 35 cm;

maj - julij, rumeno svetlo, na štirirobih steblih v pazdušnih kobulih, ki obenem nosijo navzkrižne liste;

raste po svetlih gozdovih in ob njihovih robovih, redkeje v grmovju, vse do višine ca 900 m.

KOPRIVA MRTVA, ŠKRLATNO RDEČA - *Lamium purpureum*:

ustnatice, do 25 cm;

maj - oktober, škrlatno rdeče v malih pazdušnih kobulih;

listi temno zeleni na štiri oglatih poleglih stebelcih, navzkrižni in majhni, steblo votlo, korenika kratka in se z njo ne razmnožuje, razmnožuje se tudi s semeni, ki ostanejo v zemlji; drobne semenske glavice se kmalu po cvetenju odpro in odpadejo na zemljo, kjer uspešno prezimijo;

raste izključno po njivah in grobljah ter vrtovih kot nadležen plevel in se razbohoti, ko je pridelek že pospravljen; raste vse do višine ca 1000 m; prezimi najuspešnejše na krompirišču, v zeljnikih, med fižolom, itd; je sicer enoletnica, ki požene jesensko semenje.

Opomba: Kar se tiče zdravilnih rastlin ne moremo priporočati uporabo rastlin za zdravila in tudi ne svetujemo, da jih uporabljate kot navaja pisec. Objavili pa smo njegovo ugotovitve

kot zanimivost, čeprav so v nekaterih primerih v splošno uporabo. Z nepravilnim uporabljanjem domačih zdravil iz rastlin si je že marsikdo pripravil težave.

KOREN DIVJI - *Daucus carota*:

kobulnice, dveletno zelišče, do 60 cm, TK, VK;

listi temno zeleni, obsegajo stebelna kolenca z velikimi nožnicami in so do trikrat pernato razrezani na suličaste črtalaste roglje;

maj - september, drugoletna rastlina cvete drobno, belo v združenem kobulu, ogrnjeni s črtalastimi zaščitnimi lističi, ki jih varujejo pred razcvetenjem cvetnih brstičev in kasneje nedozorel plod;

korenika je vretenasta in ozka, pri divjem neužitna in se razvije šele pri VK v debelo in užitno koreniko, rumene do rdečkasto rumene barve (mesnati koren);

raste divje po suhih travnikih in grobljah; povsod v nižini; gojen je popolnoma podoben in ga poznamo pod imenom:

KOREN POLJSKI ali VRTNI - *Daucus carota*:

služi za prehrano ljudem in živini;

raste po njivah kot vmesna kultura med žitom, vsejejo ga še pred žetvijo meseca maja; dozori pa v oktobru istega leta.

KOREN GOZDNI - *Angelica silvestris*:

kobulnice, GR, dvoletna rastlina, do 200 cm;

julij, september, zelenkasto beli, zbrani na dolgih pecljih in do 40 žarnih kobulih;

listi svetlo zeleni, jajčasti do pakrožni, enokrat porazdeljeni; spodnji veliki do 90 cm, zgornji po spodnji strani modrikasto zeleni in manjši, steblo pokončno, votlo, rahlo brazdato, korenika kratka, mesnata, z dolgimi koreninicami, plod je eliptičen;

raste po svetlih listnatih gozdovih in grmovju v nižini; njemu sorodna je ista rastlina gojena po vrtovih:

KOREN ZDRAVILNI, VRTNI - *Angelica archangelica*, ki se razlikuje od prve po vonju listja, korenike in plodu; je VK in ZR; zdravilno je posušeno mlado listje, jeseni nabrani plodovi in korenika s koreninicami; proti bolezni prebavil, kot čaj pa tudi proti boleznim grla in dihal; narezana korenika je za pripravo kopeli proti revmi in zlomom; kot alkoholni izvleček za vtiranje, izločanje seča.

KOSMATINEC GORSKI, BELI - *Anemone vernalis*:

zlatičnice, naskalna blazinica, do 15 cm, AF;

junij, belo s 6 cvetnimi in številčnimi rumenimi prašniki v sredini; listi pritlični, se razvijejo šele pozneje, svetlo zeleni, pakrožni in razdeljeni, rastejo kot blazinica, iz katere že prej poženejo kosmata stebelca z nastavkom enega cveta do 15 cm visoko; korenika je neznatna in globoka, nitasta;

raste v skromni zemlji v alpskem svetu do višine 2000 m med ostalo alpsko floro nizke rasti.

KOSMATINEC GORSKI, RUMENI - *Anemone sulfurae*:
zlatičnice, naskalna blazinica, do 15 cm, AF;
junij, julij, zlato rumeno, ostalo kot pri *Anemone vernalis*, je pa redkejši.

KOSMATINEC TRAVNIŠKI - *Anemone nigricans*:
zlatičnice, enoletnice, do 30 cm, TK;
marec - junij, črno vijolčasto, v kimastem in zvonastem cvet, kjer razvije pod cvetom venček iz treh ovojnih listov z dlakami, ki so dlanasto razdeljeni;
plod jeseni dozori v dolgoropate oreške, ki jih potem raznaša veter;
raste po suhih apnenih bregovih in po peščenih travnikih v nižini.

KORUZA - *Zea mays*; turščica:
latnate trave, žitarica, enoletnica do 200 cm, VK, PK;
junij, vrh bilke se razrase v obliki lata, sestavljen iz blede vijolčastih klaskov, ki imajo samo prašne cvete, enospolne vetrocvetka;
listi temno zeleni, široko črtalasti, suličasti, do 100 cm, proti koncu, oziroma stebelu žlebičasti; v svojih pazduhah nosijo zarodek, betič, ki je obdan z ovojem, kjer iz pazduhne sredine, ki je bila oprášena moli plodnica, iz katere ovoja poganjajo drobni in dolgi laski;
plod je gol in zrnat, rumene barve in trdno tiči na oleseneli plodnici - klasu -, ki je zaščiten z listnatim ovojem, ki se zorenjem plodu suši;
korenike so dolgo, vrvasto poganjajo v globoko zemljo, da v vetru zdrže težo rastline;
raste v dobro gnojeni zemlji, zahtevna do vlage in toplote, sicer pa važna za prehrano človeku in živini; uspeva tudi v alpskem svetu, kjer je za krompirjem najuspešnejši pridelek.

KOSTANJ DIVJI, NAVADNI - *Aesculus hippocastanum*:
kostanji divji, GD ali VK, PK;
maja, v somernih cvetih, belih z rožnato do rumeno barvnih peg na dnu, so združeni v pokončne late. Pelod (cvetni prah) prenašajo žuželke, oplojene rodijo v debelo svetlo zelene ovojnice odete plodove, ki so zaščiteni še z okrnelim bodicami, odpro se pa pri padcu na tla;
plod je enojno, svetlo rjavo seme; z njim se hrani divjačina; iz njega pridobivajo škrob;
listi so temno zeleni, iz sedem klinastih lističev, dlanasto razcepljenih, z ostrimi žilami in dolgim pecljem;
raste divje ob poteh v nižini, sicer ga gojijo v parkih in ob poteh zaradi sence.

KOSTANJ PRAVI - *Castanea sativa*:
sklediščnice, GD ali TD, do 15 m;

v bledorumenkastih mačicah s pokončnimi enospolnimi cvetovi;
listi se razvijejo šele po cvetenju, so temno zeleni, veliki, suličasti in usnjati z ostnato nazobčanim robom;

plod je četverodelen, mehko bodičast ovoj, podoben obličasti, četveroloputasti glavici, porasli z bodicami, ki ga varujejo pred živalmi; plod je užiten in sladkega okusa, kuhan ali pečen;

raste največkrat po gozdovih kot samoraslo drevo ali pa posamezno na pašnikih vse do višine ca 700 m tudi v Alpskem predgorju; predstavlja ceneno sredstvo za prehrano ljudem in živini vsaj v prvih dneh bližajoče se zime.

KOSTENIČEVJE ČRNO - *Lonicera nigra*,

KOSTANIČEVJE MODRO - *Lonicera caerulea*,

KOSTANIČEVJE PLANINSKO - *Lonicera alpigena*,

KOSTANIČEVJE PUHAŠTO - *Lonicera xylosteum*:

vse naštete vrste so iz družine kovačnikov, ovijalke od 1 do 2 m, ki pa se žal pojavljajo v Alpah v redkih primerkih in so torej vse brez izjema AF in VK;

njihova posebnost je, da ponoči močno vonjajo, da privabijo nočne metulje zaradi opravevanja; goje jih umetno po vrtovih in parkih radi lepih cvetov;

plod je porasla plodnica, škrlatno rdeča, neužitna jagoda;

cvet je grajen po številu pet;

listi so temno zeleni, spodaj modro zeleni, jajčasti in topi ter pri dnu na široko zrasli; iz njihovih pazduh izvira več somernih cvetov z dolgo cevjo, četverodelno zgornjo in celo robno spodnjo ustno;

posebnosti pri posameznih so te:

črno: cvete junija, julija, svetlo rdeče ali belo;

modro: cvete junija, julija, rumenkasto belo, plod modre barve in strupen;

planinsko: cvete julija, temno rdeče;

puhašto: cvete junija, blede rumeno, zelo razvejano, najdaljši med vsemi, a tudi najbolj redek;

vsi našteti divji rastejo v nepristopnih krajih do višine 2000 m.

KOŠENIČNICA - *Genista germanica*:

metuljnica, TK, nizek trnast grmič;

junij, rumeno v rahlem grozdu;

listi sivo zeleni, jajčasti in trodelni - kot pri deteljici - srhko dlakavi, stebelni in dvostranski, iz njihovih pazduh poganja pri vrhu cvet, sicer okrnel izrastek kot bodica;

raste po nerodovitnih tleh in pašnikih, kraj potov in v grmovju, na peščenih tleh do višine ca 900 m.

KOVAČNIK - *Lonicera caprifolium*, kozji parkeljci:
kovačniki, TK, VK, ovijalka do 2 m, trajnica;
maj, junij, blede rožnato, pozneje rumeno, močno duhteče;
listi sivo zeleni, nasprotni, jajčasti in topi, spodaj modro zeleni,
tro ali peterokrpni;
plod je obličast, iz njega se jeseni razvije mesnata škrlatno rdeča
neužitna jagoda;
raste divje po grmovju v nižini;
vrtnarji gojijo še to vrsto:
Lonicera henryi, ki pa je zimzelen in ima bogatejšo cvetje; listi so
iste barve in oblike, le da so bolj usnjati.

KOZJA BRADA - *Tragopogon pratensis*:
košarnice, TK, trajnica do 50 cm;
maj, junij, veliki rumeni cvetni koški, iz čaše poganjajo kratki
čašni listi, rogljaste oblike;
listi so stebelni, ozki, koničasti in celorobni, steblo je delno
kolenasto in svetlo zelene barve;
raste po gojenih nižinskih pašnikih in travnikih ter košenicah vse
do višine ca 900 m, tudi v peščeno ilovnati zemlji.

KOZJA NOGA - *Aegopodium podagraria*
kobulnice, TK, trajnica, do 80 cm;
junij - avgust, belo v kobulih;
listi temno zeleni, listki dvojnopernatih listov pa jajčasti in
napiljeni, steblo po dolgem šilasto in okroglo;
raste ob poteh, posekah v nižini do 800 m, zelo pogosta.

KRANJSKA LILIJA - *Lilium carniolicum*, zlato jabolko:
lilije, trajnica, do 50 cm, TK, AF, VK, ZŠČ;
junij, julij, oranžno rdeče s temno rjavimi progami, pokončno
zvonasto, prvo leto en sam cvet, kasneje v pakobulu po več cvetov;
listi so temno zeleni, pravi, premejalni, sedeči na cvetnem steblo
in suličasti;
korenika je čebulica z luskasto mesnatimi listi izza katerih jeseni
požene več drobnih čebulic, da se tajo razmnožuje;
raste po planinskih pašnikih in rovtih do višine ca 1200 m in je
zaščiten; njena bližnja sorodnica, ki se umetno goji v parkih, vrtovih in na
grobovih, je:

BRSTIČNA LILIJA - *Lilium bulbiferum*, ki cvete ob istem
času z bolj živo barvo cvetov, sicer pa n. las podobna kranjski liliji.

Umetno goje še te vrste lilij:

Lilium auratum:

120 cm visoka, cveti avgusta, septembra, belo z zlato rumeno progo ali z rdečo progo; prinešena iz Japonske.

Lilium canadense:

150 cm visoka, cvete junija do avgusta, oranžno znotranje pege, prinašena iz ZDA, Kanade.

Lilium candidum:

150 cm visoka, cvete junij, julija, snežno belo, prinešena iz Male Azije.

Lilium cerneum:

50 cm visoka, cvete junij, julija, lila do violčasto pegasto, prinešena iz Koreje, Ussuri.

Lilium calcedonicum:

90 cm visoka, cvete julij, avgust, mandarinasto, oranžno rdeča, prinešene iz Grčije.

Lilium henriji:

180 cm visoka, cveti avgusta, oranžno rjava, pegasta, prinešena iz osrednje Kitajske.

Lilium japonicum:

90 cm visoka, cvete junija do avgusta, rožnato, tudi belo, prinešena iz Južne Japonske.

Lilium longiflorum:

60 cm visoka, cvete avgust, september, čisto belo, prinešena iz Okinawa.

Lilium regale:

120 cm visoka, cvete julij, avgust, belo, zunaj rahlo rožnato, prinešena iz Kitajske.

Lilium speciosum:

100 cm visoka, cvete avgust, september, nežno rožnato s karminastimi pikami, prinešena iz Japonske.

Lilium superbum:

do 300 cm visoka, cvete julij, avgust, oranžno rumeno z zeleno pego na dnu cveta, prinešena iz ZDA (sever).

KREČI - Saxifraga :

delimo jih na tri vrste: mahovnice, rosetne in blazinaste in na divjo oziroma gojeno rast.

MAHOVNICE rastejo v nekaki blazinici s temno zelenimi lističi, do 5 cm dolgimi, s pakrožno obliko listne ploskve in razdeljenim listnim robom.

ROSETNE sivo zeleni, mesnati, po obliki krpasti listi.

BLAZINASTI imajo žametu podobno odejico s kratkimi iglastimi listki.

Odvseh teh treh vrst je omenjena najprej divja rast, nato pa umetno gojena rast.

KREČ MAHOVNI - *Saxifragae umbrosa*:

krečnice, trajnica, do 30 cm, AF, mahovnice;

julija, belo, redko z rožnatim navdahom, v redkem sestavljenem kobulu z drobnimi cvetovi;

koreninice so nitaste in se med seboj preprezajo ter segajo v globino zemlje tudi do 20 cm;

raste divje v Alpah v senčni in vlažni strani vse do višine 1800 m;

isti se često pojavlja v skalnjakih in na grobovih, kjer tvori največkrat krasne temno zelene blazinice, v času cvetenja pa belo zelene.

KREČ ZRNATI - *Saxifraga granulata*:

krečnice, rozetna trajnica, do 15 cm, AF;

junij, julij, belo na cvetnem stebelcu z kimastim drobnim cvetom;

koreninice rastejo šopasto do 10 cm globoko, največkrat v razpoko skale; listi so olivno zeleni, usnjati in suličasti z belimi robovi;

iste vrste v skalnjakih ali na grobovih se razlikuje od teh po cvetenju in listih;

cvete junija rožnato v majhnih pokončnih grozdih in luskastim stebлом;

listi so sivo zeleni, mesnati, narobe srčasti z bodico na koncu.

KREČ BLAZINASTI - *Saxifraga muscoides*:

krečnice, blazinaste trajnice, do 10 cm, AF;

julija v drobnih posameznih cvetovih, belo do rožanto rdeče;

listi so neznatni in sivo do srebrno zeleni sijaj, mehki in gladki;

raste izključno v visokogorskem ustaljenem terenu, na planotah, v višini nad 2000 m;

koreninice so neznatne in se oprijemajo skal, zato se rastlina po vsakem dežju ali rosi neverjetno hitro opomore in osveži. Nižinski zrak jim ne prija, zato jih v skalnjakih ni zaslediti, ob umetno vlagi pa hitro izgube svoj blesk.

KREŠA VODNA - *Nasturtium officinalis*:

kaprovke, trajna vodna zel, do 100 cm;

maj - september, belo v grozdastih socvetovjih;

listi mesnato pernat, goli, temno zeleni, močno ukoreninjeno steblo votlo in plazeče, ostrega duha in okusa;

raste v čistih in mirnejših potokih v nižini;

presna rastlina je zdravilna pri boleznih, ki jih povzroča pomanjkanje vitaminov A, C, D ter joda, je tudi prva naravna zimsko pomladna solata, ki je bila včasih zelo cenjena.

KRČNICA - *Hypericum perforatum*; šentjanževka:

krčničevke, trajnica, do 60 cm, TK, AF, ZR;

julij - september, rumeno v pecljatih združeno v mnogocvetna socvetja;

listi olivno zeleni, nasprotni, eliptično jajčasti, sedeči pri dnu zaokroženi, goli, celorobi s pičkastimi žlezami hlapljivega olja; steblo pokončno, golo, zgoraj zaraščeno, korenika močno razrasla in olesenela, plod mnogosemenska glavica;

raste po obronkih gozda, goličavah, med njivami, po pašnikih, tudi gorskih, vse do višine ca 1400 m;

kot čaj iz posušenih cvetov pomirja živce, pospešuje celjenje ran; presni listi namočeni v laneno olje za zunanjo rabo, kot tinktura pa v žganju namočen za vtiranje v kožo;

žvina se jo na paši izogiba, zato jo je lahko nabirati.

KRHLIKA - *Rhamnus frangula*:

krhlikovke, grm ali D, do 6 m, ZR;

maj - julij, zelenkasto belo s peterozobo čašo z neznatnim vencem, cvet v zalistju;

listi zeleni, enostavni, narobe jajčasti, pecljati s topim listnim robom; spodaj dlakavi in kasnje otrdeli; gladko lubje tanko in gosto olistane veje, lubje pozneje potemni z značilnimi belimi pikami; plod je koščičast in sočen, zelen, pozneje kot zrel - jeseni - vijolčast, zoprno grenkega okusa;

raste v nižini med drugim grmovjem, po gozdih, tudi med iglavci;

zdravilno je lubje kot posušeno in namočeno v mrzli vodi, ki učinkuje pri dolgotrajni zapeki in motnji v dejavnosti jeter in žolča.

KRHLIKA ČISTILNA - *Rhamnus cathartica*:

krhlivovka, grm ali D, ZR, niže rasti;

maj - junij, zelenkasto rumeno s prijetnim vonjem;

listi in ostalo isto kot pri *Rhamnus frangula*, stranske veje s trnom; kot čaj iz zrelih jagod - lahko tudi jagode same - do približno 15 komadov, večje količine povzročajo prebavne motnje, pri jetrnih boleznih in boleznih žolča, tudi proti dolgotrajni zapeki; plod je strupen in ni uporaben za nosečnice.

KRHLIKOVEC - *Rhamnus fallax*, Boiss.:

krhlikovka, pokončen gorski grm do 3 m, TG, AF, ZR;

maj - junij, isto kot pri *Rhamnus cathartica*, beli in drobni;

listi zeleni, veliki, poldogasto jajčasti in imajo do 20 parov izrazitih listnih žil;

raste po skalovju, gorskih gozdovih, senčnih soteskah, v glavnem v bližini bukovega grmovja ali med njim;

mlado posušeno lubje ima isti zdravilni učinek, vendar šele po letu dni, ko druge zgubijo na svoji moči.

KRANJSKA BUNIKA - *Scopolia carniolica* Jacq:

razhudniki, trajnica, do 60 cm, GR, TK, ZŠČ;

maj, vijoličasto črnkasto, zvončasto iz listnih pazduh, znotraj rumenkasto;

listi zeleni, narobe jajčasti, kratko pecljati z izrazitimi žilami; korenina je belkasta, močna in grčava;

plod je glavičast s posebnim pokrovom, kot pri maku;

raste po mešanih listnatih gozdovih, kamnitih in vlažnih pobočjih, v dobri prsti; rastlina je strupena in samo lekarniško predelana uporabna.

KRASKI, GORSKI ŠETRAJ - *Šatureja montana*:

ustnatice, trajnica, do 30 cm, TK, AF, ZR;

maj, junij, cvetovi bele barve, redkeje z vijoličastim navdahom, se pojavljajo na koncu usnjatih vejic;

listi živo zeleni in usnjati, drobni in suličasti, so na obeh straneh žlezasto pikčasti, steblo je okroglo, dlakavo in olesenelo; vsa rastlina je radi hlapnega olja, ki ga vsebuje, prijetno dišeča;

kot čaj pospešuje izločanje telesne vlage, krepi prebavo, pomirja živce in kašelj;

raste po kamniten pobočju z mnogo apnenca in gnojenih gorskih pašnikih do višine ca 1200 m; potrebuje bolj sušno in močno zemljo, uporaben pa je tudi kot začimba k prikuham in pečenemu mesu.

KOSMATICA - *Hieracium pilosella*:

škržolice, trajna zelika, TK, ZR, do 30 cm;

maj - oktober, droben rumen košek na kosmatem temno zelenem stebelcu, ki je nekoliko poraslo z dlakami;

listi zeleni, pritlehni v rozeti, iz katere poganja eno ali več cvetnih stebelc in izrastek, ki se kasneje samostojno vkorenini; korenina je drobna in razvejana, so suličaste oblike; notranji koničasti, zunanji topi, proti dnu zoženi, zgoraj dolgodlakavi, spodaj belkasti s kratkimi zvezdastimi dlačicami;

raste po suhih pašnikih in livadah v nižini in visokogorskem pašu do višine 1800 m, v nekoliko peščeni zemlji;

kot čaj posušena in nabrana v času cvetenja pri vnetju mehurja, izločanja vode iz ledvic in mehurja, tvorbah kamenčkov v njih.

KRVENKA - *Lythrum salicaria*:

krvenščence, enoletnica, do 120 cm, TK, ZR;

julij - september, škrlatno rdeče, zvezdasto v gostih vretencih, pokončno klasasto, listi zunanje čaše šilasti in daljši od časnih listov, gosto socvetje;

listi temno zeleni, suličasti s srčastim dnom, steblo 4 do 6 grobo, korenina rjavkasta, močna in razrasla;

raste v nižini po vlažnih travnikih in obrežjih do višina ca 800 m;

kot čaj z mešanico koreninic srčne moči, planinskim mahom in kamilic zaustavlja krvavenje, drisko in zdravi kronično vnetje črevesa; zmečkano zelišče polagajo na krvaveče rane.

KRVAVI MLEČNIK - *Chelidonium majus*:

mahovci, trajnico, do 100 cm, TK, ZR;

maj - oktober, rumeno v dvolistni čaši in štirilistnem vencu, dolgopecljato, druženo v malocvetne kobiljice;

listi sinje zeleni, spodnji dolgopecljati, zgornji sedeči, lističi jajčasti in narezani ter redko dlakavi;

plod je poldogasta mnogosemenska glavica, korenine kratke in razrasle;

raste ob poteh, zidovju, živih mejah in grmovju ter grobljah, v nižini;

kot čaj iz posušenega zelišča deluje blažilno pri jeternih in žolčnih obolenjih.

KRVOMOČNICA - *Geranium robertianum*:

krvomočnice, trajnica, do 40 cm, TK, ZR;

maj - november, peteri venčni listi z belimi progami so rožno rdeči, največ po dva na cvetnem stebelcu;

listi so sivo zeleni, gostodlakavi s pernato deljenimi krpami in jajčasto suličastimi, napiljenimi robovi, steblo pokončno in rahlo dlakavo;

raste po vlažnih gozdovih, grobljah in zidovih-ruševinah v nižini;

kot čaj pri krvavitvah iz nosu, grla in dihal, pri novorojenčkih pri želodčnih in črevesnih vnetjih;

njej sorodne so še:

Geranium sanguineum: krvavo rdeča s škrlatnimi cvetovi;

Geranium pratense: travniška z modrimi cvetovi, nahodnica podobna, a ne ZR je še:

Geranium phaeum: črnorjava, ki ima po dva cveta na istem peclju, cvete pa meseca julija, v gozdu in jo prištevamo med GR; kot poznamo še:

Geranium platypetalum: z jeseni lepo obarvanimi listi, belo dlakavimi, cveti so čiste modre barve;

Geranium grandiflorum: s skledastimi rdeče vijolčastimi cvetovi v juliju in avgustu.

KUKAVICA NAVADNA: *Orchis morio*:

kukavica, trajnica, do 15 cm, TK;

april - maj, škrlatno rdeče, vrh stebela tri do štiricvetne klaske;

listi sivo do olivno zeleni, suličasti, celorobi in gladki, žlebičasti, po trije pokončni, ostali pritlehni, povešeni v rozeti, izvirajo iz gomolja v zemlji, ozirom iz lusk gomolja, kjer istočasno, ko črpajo

hrano iz njega, tudi dovajajo hrano iz zraka in sonca za rast novega gomolja, ki se vsako leto obnavlja do jeseni, ko stari popolnoma odmre; steblo pa je le podaljšek plodnice, kar je značilno za vse kukavice;

raste po vseh pustih in nenegovanih travnikih, najraje ob vodah; je nižinska rastlina;

kukavic poznamo več vrst, ki pa se med seboj ne razlikujejo drugače kot pa cvetu in njegovi barvi ter ustroju, času cvetenja in po kraju rasti z različnimi oblikami listov, z barvnimi otenki listov; poznamo še te vrste:

KUKAVICA BLEDA - *Orchis morio*:

do 40 cm, maj, junij, rožnato; vlažen teren in grmovje;

KUKAVICA ČELADASTA - *Orchis militaris*:

maj, junij, rožnato rdeče, močvirski pašniki, redka;

KUKAVICA MESNO-RDEČA - *Orchis incarnata*:

20 cm, maj, junij, opekasto temno rdeče, suh, peščeno ilovnat teren, bližina vode;

KUKAVICA PEGASTA - *Orchis maculata*:

50 cm, maj, junij, julij, rožnato rdeče, senca in vlažen teren, listi s temnimi pegami;

KUKAVICA PIKASTO-CVETNA - *Orchis ustulata*:

30 cm, maja - julij, temno škrlatno rdeče, peščen z malo zemlje in vlažen teren;

KUKAVICA RAHLO-CVETNA - *Orchis laxiflora*:

25 cm, april - maj, rahlo škrlatno rdeče, peščeni travniki ob vodah;

KUKAVICA STASITA - *Orchis mascula*:

30 cm, maj - junij, škrlatno rdeče do temno lila, peščeno ilovnato travišče, višina 1400 m, robovi gorskih hudournikov, AF;

KUKAVICA TRIZOBA - *Orchis tridentata*:

20 cm, maj - junij, temno škrlatno rdeče z rožnatim navdihom, grušč, teren ob gorskih potokih;

KUKAVICA ŠIROKOLISTNA - *Orchis Traunsteineri* Saut.:

40 cm, maj - junij, škrlatno rdeče, malo kosmati, krajši in širši listi, močvirski travniki in grmovja ob stoječih vodah, cvet na dnu balkast.

KUMARA VRTNA - *Cucumis sativus*:

bučnice, enoletnica, VK, PK;

maja, zlato rumeno z zvonastimi pazdušnimi cvetovi enodomna;

listi so temno zeleni, krpasti, pecljati, nasprotni, se obračajo vedno proti svetlobi, steblo je poleglo, plazeče, trdo kocinasto, dvigne se le, če naleti na oporo s posebnimi viticami;

plodovi so sprva zeleni do temno zeleni in bradavičasti, so užitni, kasneje, dozoreli pa rumeni in gladki;

raste gojena v vrtovih, kjer plod - še nedozorel - služi človeku za prehrano; presno, kuhano ali konzervirano, prinešena je k nam iz Orienta.

KUMNA - *Carum carvi*:

kobulnice, dvoletnica, do 80 cm, VK, TK, ZR;

maj - junij, belo ali rožnato belo v socvetju kobula brez ovojkovih listov;

listi modrozeleni, dvakratno pernati z ozkimi črtlastimi roglji, steblo robato, rebrasto, votlo, razraslo, bela korenina, vretenasta, prilistki na dnu peclja;

plod podolgovatim rebrast, sivorjav ukrivljen rožek;

raste gojene po vrtovih in njivah, divje po suhih travnikih, ob poteh in ob grmovju v nižini do ca 800 m;

kot čaj iz semena deluje proti krčem, boljši prebavi in motnjam v črevesju, zlasti pri otrocih, pospešuje tek.

KURJA ČREŠNJICA - *Anagallis arvensis*:

jegličevke, enoletnica, do 15 cm, TK, ZR, plevel;

junij, oktober, opekasto rdeče ali modro na stebelcu, ki tiči v zalistju, venec na robu žlezasto dlakav;

listi svetlo zeleni, nasprotni, sedeči topi in široko jajčasti, steblo nad pritličnimi listi razvejano;

raste po njivah kot plevel;

kot čaj pri vodenici, jetrnih in žolčnih boleznih deluje pomirjevalno in blažilno, vendar v manjših količinah, ker je rastlina strupena.

KURJA ČREVCA - *Stellaria media*:

klinčnice, enoletnica, TK, VK, plevel do 25 cm;

maj - september, mali in drobni beli cvetovi koncem poleglega stebelca;

listi zeleni, srčasti s pecljem, drobni in kocinasti, pakrožni, steblo je plazeče in v podolgih robovih kocinasto;

plod v nadrasli plodnici so mnogosemenska zrnca, hrana mnogim pticam pevkam.

KUTINA - *Cydonia oblonga*:

rožnice, do 10 m, SD, PK, pečkasto sadje;

jablani podobno drevo po listih, cvetenju in plodovih, ki pa surovi niso užitni, čeprav prijetno diše in so rumeni ter žametasto dlakavi; kuhani s sladkorjem pa so cenjena marmelada;

raste tudi v sadovnjakih v alpskem predgorju, kjer je sadjarjem večkrat za podlago cepljenja drugim sadnim vrstam.

Nadaljevanje v AMK 1981

Srečanje*

Bile so tri, pripeljal jih je mali autobus iz starostnega doma. Vseh je bilo morda dvajset, razteple so se po trgovinah shopping centra.

Vse sive, vse stare z dihom tistih sten, ki vidijo vsak dan le odmiranje in nazadnje mir negibnih teles.

Zdele so se mi kakor stare zibeli, ki so jih doma spravili pod streho. Nekoč so bile ljube, središče v hiši, nato je njih čas prešel in so bile v napoto.

Prav ta misel mi je težko dela. Ena izmed njih me je prosila, če bi ji pri voščilnih kartah poiskal ena za sina - rojstni dan ima - 54 let bo star. In še eno za dekle, ki ji je bila krstna botra.

"Koliko je pa dekle staro?" baram.

"O, around fifty".

Izberem, v mali oguljeni denarnici je imela dva dolarja in nekaj drobiža. Dva sta kupovali drobne kroglice koravd v majnih plastičnih zavojčkih. Bile so danes po posebno znižanih cenah. Prijateljici za rojstni dan. Govorili sta, kako jih je treba nanizati.

Gledam. Moj Bog, ali je mogoče, da se življenje tako obtepe, da od vse sladkosti ostane le to? Ta avtobus, teh nekaj dolarjev, te male želje, tisti zidovi, ki jih čakajo in morda še preproste molitve že v temi.

Vsak dan je isti, nič se ne spremeni in same ne morejo nič spremenito. Morda nekatere nimajo nikogar več, niti enega, da bi ji včasih rekel, da jo ima še rad. Nikogar! Vesela je, da sme skozi trgovino, da more kupiti karto, droben zavitek koravd.

Od tedaj jih v duhu videvam pri vsaki maši ob prošnji: "Za ostarele, osamele in bolne brate in sestre" in ob odgovoru: "Prosimo Te, usliši nas", srečam njihov hvaležen pogled.

* Ta kratek spis je bil pred kratkem najden med zapiski pokojnega Karla Mauserja, ki je vedno in povsod opazoval, majraje ljudi, za katere se nihče ni menil. Ubogi, preprosti, pozabljeni so bili vedno predmet njegove pozornosti.

SLOVENSKI DUHOVNIKI

AMBROZIC, Most Rev.Aloysius, 55 Gould St., Toronto,Ont. M5B 1G1, Canada
CURTIS, Most Rev.Elden, P.O.Box 1729 - 612 Harrison Ave., Helena,Mont.59601
(po materi Slovenec)
RAUSCH, Most Rev.James, 400 E.Monroe St., Phoenix,Arizona 85004 (po materi Slovenec)

BANDI, Rt.Rev.Bonaventure,osb, P.O.Box 351, Canon City, Colo. 81212
BAZNIK, Rev.Msgr.Louis, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
BUTALA, Rev.Msgr.Mathias, 416 No.Chicago St., Joliet,Ill. 60432
GNIDOVEC, Rev.Msgr.Albin, Box 104, Rock Springs,Wyo. 82901
KRISTANC, Rev.Msgr.Leo, 3700 No.Sutter St.Apt.108,Stockton,Calif.95204
POPESH, Rev.Msgr.Bernard, 4901 E.Superior St., Duluth,Minn. 55811
SCHERINGER, Rev.Msgr.Frank, 419 Range St., Manistique,Mich. 49854
STARC, Rev.Msgr.Martin, P.O.Box 463, San Andreas,Calif. 95249
ZAVBI, Rev.Msgr.Avgust, P.O.Box 93, Winnemucca, Nevada 89445
ZITKO, Rev.Msgr.Aloysius, 2620 Pleasant St., Oakland,Calif. 94602

ADAMICH, Rev.Albert, 520 W. 10th St., Waukegan,Ill. 60085
ADMADE, Rev.Frank, 1 St. Teresa Court, Munhall,Pa. 15120

BAYUK, Rev.Richard,cpps, 509 St.John St., Garden City,Kan. 67846
BERAN, Rev.Ignace, P.O.Box 279, Necedah,Wis. 54646
BLENKUSH, Rev.Mathias J., Box 699, Glenwood Springs,Colo. 81601
BOGOLIN, Rev.Leonard,ofm, 9546 Ewing Ave., Chicago,Ill. 60617
BOHTE, Rev.Daniel, St.Pius X. Church Aurora, Colo. 80011
BORGOLA, Rev.Bonaventure,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield,Wis.53228
BOZJAR, Rev.Joseph, 6019 Glass Ave., Cleveland,Ohio 44103
BREZNIK, Rev.Aloysius, Box 273, Davenport,Wash. 99122
BREZNIKAR, Rev.Victor, 1018 So.Main St., Colfax,Wash. 99111
BRODNIK, Rev.Joseph, 17825 Libby Rd., Maple Heights,Ohio 44137
BROOKER, Rev.Richard,mm, Las Condes Casilla 162, Santiago,Chile
BURSHNICK, Rev.Francis,scj, Our Lady Church, Raymondville,Texas 78580

CAGRAN, Rev.Joseph,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439
CANJAR, Rev.John, 3141 W. 96 Ave., Westminster,Colo. 80030
CAREK, Rev.Peter, 1500 Wauwatosa Ave., Wauwatosa,Wis. 53213
CASL, Rev.Joseph,cm, 611 Manning Ave., Toronto M6G 2W1, Ont.,Canada
CEGLAR, Rev.Charles,sdb, Box 3304 Sta C, Hamilton L8H 7L4 Ont., Canada
CEGLAR, Rev.Stanley,sdb, Box 3304 Sta C, Hamilton L8H 7L4 Ont., Canada
CELESNIK, Rev.Joseph, 24079 Glenbrook Blvd., Euclid, Ohio 44117
CEPON, Rev.Dr.Ludwig, St.Vincent's College, Latrobe,Pa. 15650

CEPON, Rev.Michael, 6005 So.Marshfield Ave., Chicago,Ill. 60636
 CERPICH, Rev.Richard, 3501 So.Lake Dr., Milwaukee,Wis. 53207
 CHEMAZAR, Rev.Blase,ofm, 1400 Main St., P.O.Box 608, Lemont,Ill. 60439
 CIMPERMAN, Rev.Victor, 1558 Creighton Ave., Akron,Ohio 44310
 CORNISH, Rev.Ronald, 12601 Parallel Ave., Kansas City, Kan. 66209
 CVELBAR, Rev.Joseph, Rt 1 Box 89, Lake Panasoffkee,Florida 33538

 DALEY, Rev.Neil,ofm, Chaplain U.S.Air Force
 DEMSHER, Rev.Ferdinand B., 223 - 57th St., Pittsburgh,Pa. 15201
 DIMNIK, Rev.Martin,csb, 59 Queen's Park Crescent E., Toronto M5S 2C4, Ont.
 Canada
 DOBERSEK, Rev.Ivan,sdb, Box 3304 Sta C, Hamilton L8H 7L4 Ont., Canada
 DOBNIKAR, Rev.Ivan,osb, 1005 Division St., Lisle,Ill. 60532
 DOLSINA, Rev.John, 16 W. 5th Ave. No., Aurora, Minn. 55705
 DOLSINA, Rev.Stanko, 1020 E. 8th St., Duluth, Minn. 55805

 FALE, Rev.Richard, 1012 Alabama Ave., Sheboygan, Wis. 53081
 FERKULJ, Rev.Joseph, R.1 Box 112 W, Lake Panasoffkee, Florida 33538
 FERYAN, Rev.Philip I.,ofm, 32 Holden St., Hindmarsh S.A. 5007, Australia
 FINK, Rev.John, 2801 W. Utopia Dr., Miramar,Florida 33023
 FLAC, Rev.Philip,sdb, 960 So. Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
 FLAJNIK, Rev.Rudolph, o.carm., 3113 Brighton Rd., Pittsburgh,Pa. 15212
 FOYS, Rev.Roger, 700 Lovers Lane, Steubenville, Ohio 43952
 FRANKOVICH, Rev.Frank, Our Lady of Soledad, Escondido, Calif. 92236
 FURLAN, Rev.William, 427 Guy Park Ave., Amsterdam, N.Y. 12010
 FURLEY, Rev.Cyril, 3938 - 29th St., Long Island City, N.Y. 11101

 GABER, Rev.Francis, St. Joseph's Church, Beroun, Minn. 55004
 GERMOVNIK, Rev.Francis,cm, DeAndreis Seminary, Lemont,Ill. 60439
 GODIC, Rev.Francis, 5163 Broadway, Cleveland, Ohio 44127
 GODINA, Rev.Mirko,ofm conv., R.R.2, St.Anthony's Center, Auburn,Ind.46706
 GOLE, Rev.Dr.Joseph, 7331 So.Lovers Lane Rd., Hales Corners,Wis. 53130
 GOLOBIC, Rev.John, 56 Horn Blvd., Silver Bay, Minn. 53614
 GRABRIAN, Rev.Nicholas,ofm, 323 W.Illinois, Chicago,Ill. 60610
 GRABRIAN, Rev.Victor,osm, P.O.Box 1045, Laramie, Wyo. 82070
 GREBENC, Rev.Louis, Hamilton,Ont.,Canada
 GREGOR, Rev.Joseph,cm, St.Vincent's Church, Pampa,Texas 79065
 GREGORY, Rev.Edmund, 710 W.Marion St., Joliet,Ill. 60436
 GROM, Rev.Lawrence,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906
 GRUDEN, Rev.William,sm

 HABE, Rev.Robert, 45 Prestley Rd., Bridgeville, Pa. 15017
 HOBART, Rev.Raymond, 15519 Holmes Ave., Cleveland,Ohio 44110
 HODNIK, Rev.Emil, St.Bernard's Church, Abbotsford,Wis. 54405
 HOGE, Rev.Benedict,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439

HOGGE, Rev.Thomas,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439
HORVATH, Rev.Francis, 1021 E.Yale, Ontario,Calif. 91764
HORZEN, Rev.Bernard,osb, St.Bede's College, Peru, Ill. 61354
HREN, Rev.Innocent,op, 505 W.Washington Blvd., Oak Park,Ill.60302
HRIBSEK, Rev.Aloysius, 750 Tahmore Dr., Fairfield, Conn. 06430

JAN, Rev.Ivan,cm, 739 Brown Line, Toronto M8W 3V7 Ont., Canada
JANEZIC, Rev.Lawrence,ofm, 5037 So.Laflin St., Chicago,Ill. 60609
JAZBEC, Rev.Stanley, 680 So.Santa Fe St., San Jacinto,Calif. 92383
JENKO, Rev.Alojziz, 981 Castleton Ave., Staten Island, N.Y. 10310
JENKO, Rev.Valerian,ofm, 311 Merrylands Rd.,Merrylands,N.S.W.,2160,Australia
JERASA, Rev.Francis, P.O.Box 438, Fowler, Kansas 67844
JERETINA, Rev.Janez,cm, 405 Marie Anne Ave.E., Montreal,Quebec,Canada

KALCIC, Rev.Dismas,osb, St.Procopius Abbey, Lisle,Ill. 60532
KAPUSHION, Rev.Marvin, 309 Madison St., Pueblo,Colo. 81005
KARMANOCKY, Rev.Bernard,ofm, Catedral de Comayagua,Comayagua,Honduras
KAUSEK, Rev.John, 608 So. Court, Eveleth, Minn. 55734
KLEPEC, Rev.George, 616 Dearborn Ave., Kankakee,Ill. 60901
KNIFIC, Rev.Francis,sdb, 2975 Independencé Ave., New York,N.Y. 10063
KOLARIC, Rev.Dr.Jacob,cm, St.Jakob im Rosental, Kamten, Austria
KOPAC, Rev.John,cm, 739 Brown's Line, Toronto M8W 3V7 Ont., Canada
KOPUSHAR, Rev.Dr.Milan, St.Anthony's Church, Farewell, Nebraska 68838
KORBIC, Rev.Benno,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield,Wis. 53228
KOREN, Rev.Louis, 802 No.Jackson St., Milwaukee,Wis. 53202
KOS, Rev.Joseph, 1500 No.Ritter Ave., Indianapolis, Ind. 46219
KOSEM, Rev.Francis, 1230 Ansel Rd., Cleveland, Ohio 44108
KOSTELZ, Rev.Richard, SS. Mary & Joseph Church, Chebanse,Ill. 60922
KOVACIC, Rev.Anthony, 632 Hillside Ave., Charlotte,No.Carolina 28209
KOVACIC, Rev.Francis, Chaplain U.S.Army
KOZINA, Rev.Vladimir, 813 First St., Brentwood, Calif. 94513
KRAINZ, Rev.Paul,sss, 5430 So. University, Chicago, Ill. 60615
KRAJNIK, Rev.Paul, 1709 E. 31 St., Lorain, Ohio 44055
KROTEC, Rev.A.I.,sdb, 2245 W. Superior St., Chicago, Ill. 60612
KUMSE, Rev.John, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
KUZMA, Rev.George, St.Rose Church, Wilmington, Ill. 60481

LANGERHOLZ, Rev.Dr.Kalist,ofm,ssd, 1852 W.22nd Pl.,Chicago,Ill.60608
LAURICK, Rev.Richard,csc, 1615 W.Diversey Parkway,Chicago,Ill.60614
LAVRIH, Rev.John, 706 E. 6th St., Kinsley, Kansas 67547
LEKAN, Rev.Joseph,sm, 2056 E. 107th St., Cleveland,Ohio 44106
LETONJA, Rev.Franc,cm, 739 Brown's Line, Toronto M8W 3V7 Ont.,Canada
LIVOJEVIC, Rev.Ronald, Chaplain U.S.Navy
LOVRENCIC, Rev.Athanasius,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439

MACEK, Rev.Rudolph, 300 Vanderbilt Ave., Brooklyn,N.Y.11205
 MADIC, Rev.Aloysius,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439
 MAIERLE, Rev.John, 120 Lewis, Pontiac,Mich. 48058
 MAJHENIC, Rev.Pelagij,ofm, 1400 Main St., Lemont,Ill. 60439
 MAVSAR, Rev.Joseph, Box C, East Helena, Montana 59635
 MCGEE, Rev.Dominic,ofm conv., 500 Todt Hill Rd.,Staten Island,N.Y.10304
 MCGINNIS, Rev.Albin, 311 Siebert Rd., Pittsburgh,Pa. 15237
 MEJAC, Rev.Joseph,cm, 611 Manning Ave., Toronto M6G 2W1 Ont., Canada
 MEJAK, Rev.Heliodore, 274 Orchard Ave., Kansas City, Kansas 66105
 MELOVASICH, Rev.Francis, Box 216, Grand Rapids, Minn. 55744
 MIHELIC, Rev.Francis, 826 E.Pattison St., Ely,Minn. 55731
 MIHELIC, Rev.Francis, 127 Liberty St. So., Bowmanville, Ont., Canada
 MIHELICH, Rev.Leopold, 4610 Pearl St., Denver,Colo. 80216
 MUZIC, Rev.Anthony, 28700 Euclid Ave., Wickliffe, Ohio 44092

NACHTIGAL, Rev.Frederick, 430 Williamson Ave., Youngstown, Ohio 44507
 NADRACH, Rev.Adolph, Lucinda Lane, Watervliet, Mich. 49098

OHMANN, Rev.Daniel,mm, P.O.Box 43058, Nairobi, Kenya
 OKORN, Rev.Dusan, Box 228, Stevensville, Montana 59870
 OMAN, Rev.Edwin, Rt. 4, Foley,Minn. 56329
 OZIMEK, Rev.Joseph, 1263 Shannon Ave., Barberton,Ohio 44203
 OZIMEK, Rev.Norbert,osb, 2900 East Blvd., Cleveland,Ohio 44104

PAIK, Rev.Francis, 840 E.222nd St., Euclid, Ohio 44123
 PAKIZ, Rev.Rudolph, 326 2nd St., Nashwauk, Minn. 55769
 PECOVIK, Rev.Karel, St. John Nepomuk Church, Lowry,Minn. 56349
 PERCIC, Rev.Joseph, Millerville, P.O.Brandon,Minn. 56315
 PERKOVICH, Rev.Frank, 305 Adams Ave., Box 586, Eveleth,Minn. 55734
 PETERNEL, Rev.Warren,ofm 701 E.Pyron Rd., San Antonio,Texas 78214
 PETRASIC, Rev.Martin, St.Patrick's Church, Elkhorn, Nebraska 68022
 PEVEC, Rev.Edward, 28700 Euclid Ave., Wickliffe, Ohio 44092
 PIERCE, Rev.Justin,sds, Holy Family College,Rt.1,Manitowac,Wis.54220
 PIRC, Rev.Joseph, P.O.Box 700, Underwood,No.Dakota 58576
 PIZMOHT, Rev.Louis, 35739 Stevens Blvd, Eastlake,Ohio 44094
 PLANINSEK, Rev.Henry,cssp, 318 Oblate Dr., San Antonio, Texas 78216
 PLAZAR, Rev.Ivan,cm, 95 McDonald Ave.,Winnipeg,Manitova R3B 0J3 Canada
 PLESETZ, Rev.Gerald, St.Cecilia Parish, Tustin,Calif 92680
 PLEVNIK, Rev.Joseph,sj, 47 Ranleigh Ave.,Toronto M4N 1X2 Ont.,Canada
 POTOCHNIK, Rev.Aloysius,osb, P.O.Box 351, Canon City, Colo. 81212
 PRIMOZIC, Rev., Toronto,Ont.
 PRIMOZIC, Rev.Robert,o carm, Our Lady of Peace Church, Niagara Falls,Ont.Can.
 PROSEN, Rev.Dr.Anthony,ph d, P.O.Box 86, Lucerne,Ind. 46947
 PUHL, Rev.Dennis, 1006 Carlton Ave., Cloquet,Minn. 55720
 PURPORA, Rev.Joseph,ofm, 416 No.Chicago St., Joliet,Ill. 60432

REBOL, Rev. Anthony, 3547 E. 80th St., Cleveland, Ohio 44105
 REBOL, Rev. Francis, mm, P.O. Box 149, Taichung, Taiwan, Formosa
 RELIC, Rev. Joh, Chaplain U.S. Marine Corps.
 RINK, Rev. Louis, csc, P.O. Box 176, Fort Portal, Uganda, East Africa
 ROBERTS, Rev. Edward, sss, Endulen Cath. Mission, P.O. Box 4, Ngorongoro Crater
     Viz Arusha, Tanzania, East Africa
 ROBERTS, Rev. Ralph, sss, Church of Santa Cruz, Manila, Phillipines
 ROGAN, Rev. Richard, ofm, 62 St. Mark's Pl., New York, N.Y. 10003
 RUCHGY, Rev. Wayne, 6340 Chase Rd., Dearborn, Mich. 48126
 RUPAR, Rev. Aloysius

 SAVINSHEK, Rev. Stefan, ofm conv., Box 411, Marble, Minn. 55764
 SCHWAB, Rev. Alan, osb, P.O. Box 351, Canon City, Colo. 81212
 SCHWEIGER, Rev. Francis, 330 E. 3rd St., Duluth, Minn. 55805
 SEDLAR, Rev. Daniel, ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
 SELISKAR, Rev. Donald, sj, 438 St. Antoine St., Detroit, Mich. 48226
 SELLAK, Rev. Jerome, ofm, 8500 W. Cold Spring Rd., Greenfield, Wis. 53228
 SESEK, Rev. Dr. Raphael Seseke, ofm, ph d., 113 S.W. 4th St., Chisholm, Minn. 55719
 SETNICAR, Rev. Dr. Matthew, ph d., dd, 6450 W. Norwich, Greenfield, Wis. 53220
 SIMCIC, Rev. Joseph, sdb, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 SKUMAVC, Rev. Franc, 415 Dwight Ave., Oshawa L1J 2K8 Ont., Canada
 SKUMAVC, Rev. Michael, 1122 11th St., S.E., Brainerd, Minn. 56401
 SLAPSAK, Rev. Julij, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 SMERKE, Rev. Francis, osc, P.O. Box 789, Hastings, Nebraska 68901
 SMERKE, Rev. Joseph, osc, P.O. Box 789, Hastings, Nebraska 68901
 SMOLEY, Rev. Rudolph, 225 Allen Ave., Pittsburgh, Pa. 15210
 SNOJ, Rev. Joseph, 12704 Foothill Blvd., Etiwanda, Calif. 91739
 SODJA, Rev. Max, 9133 Hammock Lake Dr., Miami Beach, Florida 33156
 SOKLIC, Rev. Sebastian, tor, St. Francis Monastery, Loretto, Pa. 15940
 SOKLICH, Rev. Anthony, cm, 1300 So. Steele St., Denver, Colo. 80210
 SPEHAR, Rev. George, 424 W. 2nd St., Leadville, Colo. 80461
 SPENDOV, Rev. Dr. Vendelin, ofm, mus. d., 9546 Ewing Ave., Chicago, Ill. 60617
 SREBERNAK, Rev. Frank, Box 82 B, Hancock, Michigan 49930
 STALZER, Rev. David, 233 Church St., Winfield, Ill. 60190
 STARESINIC, Rev. Edbert, o carm, 6828 Mt. Carmel Dr., Houston, Texas 77017
 STARESINIC, Rev. Nicholas, o carm, 6428 So. Dante Ave., Chicago, Ill. 60637
 STEFANICH, Rev. Edward, 7800 So. Janes Ave., Woodridge, Ill. 60515
 STEPANICH, Rev. Dr. Martin, ofm, s. t. d., 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
 STERBENTZ, Rev. Ralph, St. Bruno's Church, Nadeau, Mich. 49863
 STERK, Rev. Francis, 460 E. 321 St., Willowick, Willoughby, Ohio 44094
 STERLE, Rev. Alois, Rom Kath. Pffarrant, 2181 Dobermannsdorf N O, Austria
 STOPAR, Rev. Dr. Anton, 1250 Wyoming Ave., Reno, Nevada 89503
 STRAGISHER, Rev. Henry, 116 So. Washington St., Berkeley Springs, Va. 23523
 STRAGISHER, Rev. Raphael, ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
 STRANCAR, Rev. Ignatius, 5303 Orchard St., Montclair, Calif. 91763

SUSTARSIC, Rev. John, P.O.Box 788, Gilbert, Minn. 55741
SUSTRICK, Rev. Stephen, P.O.Box 551, Canon City, Colo. 81212
SVETE, Rev. Andrew, ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439
SVETE, Rev. Augustine, ofm, 8500 W. Cold Spring Rd., Greenfield, Wis. 53228
SVETE, Rev. Bartholomew, P.O.Box 730, Newcastle, Wyoming 87201

TARMAN, Rev. William, Sacred Heart Church, Urbank, Minn. 56361
TERDINE, Rev. Richard, 32 So. First St., Duquesne, Pa. 15110
TKALEC, Rev. John, 960 So. Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
TOMC, Rev. Victor, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
TRAVNIKAR, Rev. Rock, ofm, 20000 W. 9 Mile Rd., Southfield, Mich. 48075
TRPIN, Rev. Thaddeus, ofm, 416 No. Chicago St., Joliet, Ill. 60432
TURK, Rev. Francis, 4935 Yonge St., Willowdale, Ont., Canada
TURK, Rev. Lawrence, osco, Monastery of the Holy Ghost, Conyers, Ga. 30207

URBIC, Rev. Rudolph, 909 Richard Dr. Apt. 6, Eau Claire, Wis. 54701

VALENTIN, Rev. Basil, ofm, 19 A'Becket, Kew, Melbourne, Victoria, Australia
VARGA, Rev. Joseph, 3547 E. 80th St., Cleveland, Ohio 44105
VIRANT, Rev. Ludwig, 17617 Schenely Ave., Cleveland, Ohio 44119
VOGRIN, Rev. Joseph, St. William's Church, Parkers Prairie, Minn. 56361
VOVK, Rev. Joseph, Rt. 1 Box 89, Lake Panosoffkee, Florida 33538
VOVKO, Rev. John, 8215 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio 44103
VUKSINIC, Rev. Anthony, 22 Golden Blvd. E., Welland L3B 1H4 Ont., Canada

WEBER, Rev. Albin, 334 Main St., Oxford, Mass. 01540
WOLBANG, Rev. Charles, cm, 131 Birchmount Rd., Scarborough M1N 3J7 Ont., Canada

YAGESH, Rev. Richard, 230 - 5th St., Elizabeth, Pa. 15037
YELENC, Rev. Joseph, tor, St. Francis Monastery, Loretto, Pa. 15940

ZAGAR, V. Rev. Janko, op, 5890 Birch Ct., Oakland, Calif. 94618
ZAGORC, Rev. Francis, esc, 52553 Fir Rd., Granger, Ind. 46530
ZAGORC, Rev. Thomas, sss, All Hallows College, Dublin 9, Ireland
ZALLER, Rev. David, sm
ZARNICK, Rev. Ralph, 6700 Lansing Ave., Cleveland, Ohio 44105
ZDOLSEK, Rev. Alojz, Rt. 2, Parkers Prairie, Minn. 56361
ZELEZNIKAR, Rev. Michael, 542 Crosat St., LaSalle, Ill. 61301
ZIBERT, Rev. Jack, ofm, 135 W. 31 St., New York, New York 10001
ZORE, Rev. Richard, 1210 E. Main St., Plainfield, Ind. 46168
ZORMAN, Rev. Fortunat, ofm, 1400 Main St., P.O. Box 608, Lemont, Ill. 60439
ZRNEC, Rev. Anthony, cm, 611 Manning Ave., Toronto M6G 2W1 Ont., Canada

AKO SE SELITE, NAM POŠLJITE SPREMEMBO NASLOVA

Svoj dosednji naslov:

Ime.....

Street.....

City..... State..... ZIP Code.....

Svoj novi naslov:

Ime.....

Street.....

City..... State..... ZIP Code.....

Naš naslov:

Ave Maria
P. O. Box 608
Lemont, IL 60439

Tel.:

(312) 257 - 2494

AVE MARIA - LEMONT, ILLINOIS